

HIERONYMUS
ANDOVER-HARVARD
THEOLOGICAL LIBRARY

ABRAHAM,

DE VADER DER GELOOVIGEN.

ABRAHAM,

DE VADER DER GELOOVIGEN,

IN EENIGE BESCHOUWINGEN

TER NAVOLGING VOORGESTELD,

DOOR

J. G. VERHOEFF,

Predikant te Nieuw-Loosdrecht.

TE AMSTERDAM, BIJ

W. H. KIRBERGER.

1857.

Indien ik het waag om in een tijd, dat veel goeds en schoons wordt geleverd, mijne beschouwingen over het leven van ABRAHAM *aan de beoordeeling van het publiek over te leveren, dan geschiedt dit wel niet zonder huivering, maar toch ook met vrijmoedigheid, omdat ik weet daarin mijne overtuiging te hebben uitgesproken en den wensch te hebben gekoesterd, toen ik ze voor de pers gereed maakte, iets goeds, bovenal iets tot zegen van anderen te kunnen geven. In hoeverre deze begeerte nu verwezenlijkt is, laat ik aan anderen ter beslissing over. Vergun mij, goedgunstige lezer! u daarbij te herinneren dat de meeste aanteekeningen niets anders zijn dan eene beknopte herinnering aan hetgene gij zelf bij de aangehaalde schrijvers lezen kunt. Wat de wijze van behandeling aangaat, heb ik mij beijverd om overal het praktische nut der mede-*

gedeelde feiten op den voorgrond te plaatsen, vooral ten nutte van hen, die zich geestverwanten mogen noemen van den vromen ABRAHAM. *Oordeel gij zelf, of de gegeven wenken aan den wasdom van uw geloof kunnen bevorderlijk zijn, en brengt gij met dit onderzoek eenige aangename en gezegende oogenblikken door, dan worde Hij door u geprezen, die u hier tot het geloof roept aan hetgene gij geloovende eenmaal aanschouwen zult. Daartoe gebiede Hij ook over dezen arbeid zijnen zegen!*

NIEUW-LOOSDRECHT,

October 1857.

V.

DE ROEPING VAN ABRAM.

Gen. XII: 1—9.

Ongeveer 1900 jaren na de schepping der wereld leefde in *Ur der Chaldeën*, eene landstreek in *Mesopotamië* (gelegen tusschen *Tiger* en *Euphraat*) TERAH, de zoon van NAHOR, met zijn huisgezin. (*a*) Deze TERAH verlaat na den dood van een zijner zonen, HARAN, met een der twee overblijvenden, ABRAM genaamd, zijn vaderland, om zich te begeven naar het ver verwijderde *Kanaän*, (*b*) eene vruchtbare landstreek, toen reeds bevolkt door verscheidene volksstammen, die voor 't meerderdeel in steden woonden. De voorgenomen reis wordt echter slechts gedeeltelijk volbragt, TERAH bereikt *Kanaän* niet, maar sterft te *Haran*, in 't zuiden van *Mesopotamië* gelegen.

Na den dood van zijn vader zet ABRAM met zijne huisvrouw SARAI en met zijn neef LOTH, den zoon zijns broeders HARAN, den togt voort en slaat den weg naar *Kanaän* in.

Hij doet dit ten gevolge van eene goddelijke roeping. Deze was reeds tot hem gekomen, toen hij nog in *Ur*

1

der Chaldeën woonde, althans het is opmerkelijk, dat zijn vader met hem het vaderland verlaten heeft. Misschien heeft ook zijn vader het bevel ontvangen om naar *Kanaän* te gaan, of althans begeerd zijn zoon naar *Kanaän* te begeleiden, maar is in *Haran* gebleven, omdat de grazige weiden van die vruchtbare landstreek, zoo uitnemend voor veeteelt geschikt, hem te zeer bekoorden. Want nog zestig jaren woont hij daar, waar hij ook sterft.

ABRAM gaat naar *Kanaän* op reis, gelijk wij hebben gezien, ten gevolge van eene goddelijke roeping, reeds in *Ur der Chaldeën* ontvangen, misschien in *Haran* herhaald. Wij lezen althans in het vierde vers van ons teksthoofdstuk, dat ABRAM uit *Haran* toog, nadat God tot hem gesproken en hem bevolen had zijne maagschap, zijn land en het vaderlijk huis te verlaten. (Zie Hoofdst. XII: 4, vergel. vs. 1.)

Hij wordt geroepen door God *in een beslissend oogenblik*, geroepen juist op den regten tijd, dat, namelijk ook in zijn geslacht, ja! in zijns vaders huis de afgoderij is binnengedrongen (*), welke met de dienst van den eenen waren God vereenigd wordt. Een gevaarlijke strik voor ABRAM, te gevaarlijker, daar zelfs zijn vader zich daaraan schuldig maakt. Wie weet toch niet bij ondervinding de verleidende kracht, die in het voorbeeld van ouderen, van meerderen dan wij zijn, van betrekkingen, gelegen is? — Stellen wij ons ABRAM dan voor, omringd door degenen aan wie hij door banden des bloeds was verbonden, in gevaar om mede door hen van de dienst des

(*) Zie Josua XXIV: 2, 3, 14.

levenden Gods te worden afgetrokken, en des te spoediger, hoe listiger, hoe zorgvuldiger die snoode afgoderij nog met een schijn van ijver en van liefde voor JEHOVA bedekt werd.

Hij wordt geroepen door God *tot een moeijelijk werk.* Hij moet zijn vaderland verlaten, hij moet afscheid nemen van zijne maagschap. Wij menschen, die aan de plaats onzer geboorte gehecht zijn, onze betrekkingen beminnen, door de teederste banden aan hen verbonden zijn, wij kunnen gevoelen wat dit voor ABRAM moet geweest zijn. Het vaarwel aan vrienden toe te roepen moge veel kosten, het verlaten van betrekkingen voor altijd is hartverscheurend, en vooral dán, wanneer wij hen verlaten in een toestand die ons medelijden opwekt, die ons bezorgd maakt of wij hen wel zullen terugzien aan de andere zijde des grafs, gelijk ABRAM toch billijk van die afgodendienaars moest vreezen. — Hij moest land, maagschap en huis verlaten om te gaan naar een vergelegen, hem geheel onbekend land, bewoond door vreemde, woeste en afgodische volkeren, die den waren God niet kenden. In dat vreemde land moest hij zijn zwervend herdersleven voortzetten en zou daar alleen, ver van vaderland en maagschap verwijderd, aan allerlei gevaren onderhevig zijn. Ja! hij wist niet eenmaal, *waarheen* de hand Gods hem voeren zoude. — En in dat onbekende land zoude hij misschien sterven, en SARAI, zijne huisvrouw, eenzaam en hulpeloos achter laten! En waarom riep God hem naar dat vreemde land? Want het verheven en heilig doel zijner roeping zal hem toch niet onbekend zijn gebleven. Moest hij daar niet de zuivere kennis en dienst

Gods bewaren en verbreiden? En wie was hij, dat hij daartoe zoude in staat zijn? En welk eene ontvangst zoude hem wel bereid zijn, wanneer hij als een dienstknecht des allerhoogsten Gods zijn naam beleed en zijn' wil bekend maakte?

Maar de alwetende God las alle deze bedenkingen in ABRAM'S hart, kende het gewigt van den last, dien Hij zelf naar zijne wijsheid zijnen vriend op de schouders gelegd had. Hij wilde hem vertroosten en bemoedigen, Hij die altijd het kruis naar evenredigheid der kracht beschikt, of liever, Hij die geen kruis te dragen geeft, zonder daartoe de noodige kracht te verleenen. Op dien verren togt naar dat onbekende land gaf God aan ABRAM eene heerlijke belofte mede. Hij zelf zoude naar dat land zijn leidsman zijn. — *Ik zal u tot een groot volk maken*, zoo luidde de goddelijke belofte. Gij zult, en dit werd ten allen dage en vooral toen als een bijzondere zegen aangemerkt, een talrijk nageslacht hebben; — *Ik zal u zegenen*, in dat vreemde land zal uw huis door mijnen zegen worden gebouwd; — *Ik zal uwen naam groot maken*, in plaats dat men u verachten zal, zal uw naam met achting en eerbied worden genoemd; — *wees een zegen!* eene goddelijke belofte, dat ook anderen om ABRAM door God zouden gezegend worden, in den vorm van een goddelijk bevel; — *Ik zal zegenen, die u zegenen.* Hiermede wil God zeggen: ABRAM! de betrekking tusschen Mij en u is zóó teeder, dat zij die u weldoen dit kunnen aanmerken als deden zij het aan Mij, en daarom mijn zegen kunnen verwachten. En niet alleen zullen ABRAM'S vrienden

Gods vrienden en zijne vijanden Gods vijanden zijn, maar God wil ook iedere weldaad aan hem bewezen vergelden, iedere daad van vijandschap tegen hem wreken: *en Ik zal vervloeken, die u vloekt. En in u zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden,* d. i. in u zullen zij zich gelukkig noemen, zij zullen bekennen dat door u hun de grootste zegen ten deel is gevallen. Deze hierna viermaal herhaalde belofte is het eigenlijke middenpunt van alle andere toezeggingen. Zij is volkomen vervuld in CHRISTUS, door wien de zegen van ABRAM'S nakomelingschap over alle volkeren is en nog wordt uitgebreid. Eenmaal zouden de zuivere kennis en dienst Gods door ABRAM het eigendom worden van alle volkeren. En waar deze dan in gehoorzaamheid aan Gods woord het land *Kanaän* betreedt, daar wordt nog eenmaal de belofte gedaan: *aan uw zaad zal Ik dit land geven.* (c)

Ziedaar waartoe ABRAM door God geroepen werd, de bemoedigende beloften, waarmede Hij zijn bevel deed gepaard gaan. Tot die roeping wilde God hem bekrachtigen. In de overtuiging hiervan schrijven wij onder zijne levensgeschiedenis het woord van een Apostel: *Hij, die u roept, is getrouw, die het ook doen zal.* (*)

Hij, die u roept naar zijne wijsheid, naar zijn' goddelijken raad. Want ABRAM werd door God geroepen met wijze en heerlijke bedoelingen, als een voorwerp van zijn bijzonder mededoogen. God riep hem niet, omdat er iets goeds in hem was, omdat hij zich zelven bewaard had b. v. voor de afgoderij, want indien hij daarvoor be-

(*) I Thess. V: 24.

waard bleef, dan was het door Gods genade en barmhartigheid. God riep hem, zooals Hij nog zondaren roept, om aan hen zijne wijsheid, zijne almagt, zijne liefde, zijne getrouwheid te verheerlijken, en om van hen de voorwerpen te maken zijner grondelooze barmhartigheid.

ABRAM verliet land, maagschap, vaderlijk huis en ging, waarheen de God riep. Hij was den Allerhoogste gehoorzaam. Hij ging niet te rade met de verschillende aandoeningen die bij de gedachte aan de scheiding in hem opkwamen, hij redeneerde niet, maar hij boog zijn hoofd en ging, ver van vaderland en maagschap. Hij onderzocht niet, waarom God hem dit gebood en of hij niet even goed in het vaderlijk huis als in dat vreemde land Hem konde dienen, hij ging! Schoon voorbeeld van blinde gehoorzaamheid aan den wil van God. Hij ging! en nam alleen mede die hem door God waren gegeven, zijne vrouw en het kind van zijn overleden broeder, dus hen die zijn brood aten, zijne onderhoorigen om in dat vreemde land voor hen te zorgen. Hij nam dus alleen mede wat zijn eigendom, waarvoor hij verantwoordelijk was. In gehoorzaamheid aan God verlaat hij zijn vaderland om nimmer derwaarts weder te keeren, en betreedt den bodem van *Kanaän* na lange en moeijelijke dagreizen, om in dat *Kanaän* jaren achtereen als een vreemdeling te wandelen en alleen in het geloof het te bezitten. *Gelijk God tot hem gesproken had, alzoo deed hij.* Hij ging naar *Kanaän* en kwam in de nabijheid van *Sichem* (*d*), bij het eikenbosch *More*, in de onmiddelijke omgeving der woeste en afgodische Kanaäniten, (*e*) maar versterkt door de vernieuwing der goddelijke belofte.

En hier begint nu dat leven als zwervend herdersvorst in een onbekend land, waarvan hem geen voet gronds in eigendom toekomt, maar hetwelk aan zijne nakomelingen tot eene erfbezitting geschonken is. *Door het geloof is* ABRAM, *geroepen zijnde, gehoorzaam geweest om uit te gaan naar de plaats, die hij tot een erfdeel ontvangen zoude, en hij is uitgegaan, niet wetende waar hij komen zoude. En door het* (zelfde) *geloof is hij een inwoner geweest in het land der belofte, als in een vreemd land en heeft in tenten gewoond* (Hebr. XI: 8, 9), *want hij verwachtte de stad, die fondamenten heeft, welker kunstenaar en bouwmeester God is. Hij heeft aan het vaderland niet meer gedacht, maar is begeerig geweest naar een beter,* d. i. *het hemelsche. Daarom heeft God zich niet geschaamd zijn God genaamd te worden* (vs. 15, 16).

Ziedaar dan de eenige oorzaak van ABRAM'S besluit om te gaan, waarheen God hem riep. Hij zocht iets anders, iets beters, dan de aarde hem ooit zoude kunnen geven. Daarom aarzelde hij niet, toen God hem opriep uit de rust en het gemak van 't vaderlijk huis.

God toonde dat dit Hem welgevallig was. Hij verwaardigde ABRAM met eene persoonlijke verschijning (*f*), en vertroostte hem met eene belofte, welke hem zoude versterken op zijn verderen togt als vreemdeling en bijwoner in een onbekend land. Van zijne zijde versterkte ABRAM zich in zijn besluit tot blijvende gehoorzaamheid door eene hoogst gewigtige daad, door op de plaats waar de Heer hem verschenen was, een altaar op (*g*) te rigten, en bij dien altaar Gods naam plegtig aan te roepen (vs. 7 en 8). Dat deed hij zoowel in de omstreken van

Sichem, als daarna te *Beth-el*, toen nog *Luz* en eerst door de verschijning aan JACOB in een droom door dezen *Beth-el* d. i. *huis Gods* genaamd. Die eenvoudige steenhoopen moesten ABRAM aan Gods goedheid en beloften herinneren en voor de Kanaäniten tot eene getuigenis verstrekken tegen hunne afgoderij. En God zag met welgevallen op zulk een kinderlijk geloof neder. Versterkt door zijne eerste openbare Godsvereering met zijn gansche huis te *Beth-el*, versterkt in zijn geloof en vertrouwen, maar ook in zijne begeerte om zich ook voor de toekomst geheel aan de leidingen Gods over te geven, zet ABRAM zijnen pelgrimstogt in dagreizen voort. Gods weg ligt nu voor hem eerst naar het zuiden van *Kanaän.*

Daar ligt die eenvoudige geschiedenis voor ons. Maar hoeveel roept zij ons voor den geest! Aan hoeveel herinnert zij ons! Hoe worden wij daardoor bepaald bij de roeping, welke wij van God ontvingen, en met welk een ernst worden wij dan gedrongen om naar binnen te zien en te onderzoeken of wij met ABRAM Gode gehoorzaam zijn!

Wij allen — niemand uitgezonderd — hebben eene roeping van den Heer ontvangen. Zij is verschillend naar onzen leeftijd, onzen aanleg, onzen stand in de maatschappij. Wij hebben eene roeping om anderen te besturen, te leiden, te leeren, op te voeden, te verzorgen of door anderen bestuurd, geleid, onderwezen, opgevoed en verzorgd te worden. Maar in ieder geval is gehoorzaamheid en onderwerping noodig aan de over ons gestelde magten en van deze aan dien Heer, die hen daartoe riep.

Zoo mogen wij, starende op ABRAM's onderwerping en gehoorzaamheid, wel vragen: volgen wij hem hierin na? — en ons zelven veroordeelen, omdat wij, zoo wij het al deden, het dan toch niet met die bereidwilligheid, met dien ijver, met die trouw deden, die voor ABRAM Gods genadige goedkeuring ten gevolge hadden. Ja, die veroordeeling is ten allen tijde noodzakelijk, — want wie onzer kan betuigen dat hij alles gedaan heeft, wat hem bevolen is? — en zij is dán zeker voor ons behoefte, wanneer wij weten wat de Heer van ons verlangt, en dat wij meer zullen moeten verantwoorden, naarmate ons meer gegeven is (meer tijd, meer gelegenheid, meer vermogen, meer talenten en gaven). Deze bereidwilligheid van ABRAM wekt ons op tot ernstig zelfonderzoek, tot ootmoedige schuldbelijdenis en tot overgave aan dien Heer, die bij onze roeping ons kracht wil schenken om haar te volbrengen. — Dat dan een iegelijk onzer, wie wij ook zijn, zijne roeping overdenke, zijne roeping als lid van het huisgezin, als lid der gemeente, als burger van 't vaderland; dat wij niet nalaten gedurig te onderzoeken wat als zoodanig voor onze rekening ligt, en bereid zijn om ieder offer, hoe zwaar dit dan ook zij, te brengen, dat de Heer in zijne wijsheid van ons vraagt. Maar dat wij bovenal, naar aanleiding van deze geschiedenis, overdenken, dat wij als vreemdelingen en bijwoners hier op aarde door God geroepen worden om alles te verlaten wat ons dierbaar kan zijn, en het koningrijk Gods te zoeken, dat onbewegelijk rijk, dat rijk van waarheid en regt, van liefde en heiligheid, van rust en zaligheid.

ABRAM *moest zijn vaderland*, *zijne maagschap*, *het va-*

derlijk huis verlaten, om *te gaan naar een vreemd land.* — Wij worden door God geroepen, wij allen zonder onderscheid, om deze wereld te verlaten en een ander land op te zoeken, of liever dat land, waarheen de Heer zelf ons den weg wijst. Wij worden geroepen om deze wereld te verlaten. Deze woorden vorderen nadere verklaring. Wij worden geroepen om deze aarde niet langer als ons ware vaderland te beschouwen, ons niet aan haar te hechten, als zouden wij hier altijd kunnen blijven; niet hier ons geluk, onze rust, onzen rijkdom te zoeken. In dien zin sprak de Heer JEZUS eenmaal tot den rijken jongeling: *verkoop al wat gij hebt en volg Mij,* — tot de schare: *die niet verlaat al wat hij heeft, die kan mijn discipel niet zijn;* in dien zin vermaant de Apostel JOHANNES: *heb de wereld niet lief, noch hetgene in de wereld is.* Daartoe wekt de Heer JEZUS ook ons op, als hij zeide: *zoek eerst het koningrijk Gods en zijne geregtigheid.* Gelijk gedurende ons afgeloopen leven, zoo worden wij ook in dit stille avonduur daartoe opgewekt, en is het, zoo wij aan die roepstem nog geen gehoor gaven, heden de ure, dat wij aan die stemme Gods moeten gehoorzaam zijn. Van hoeveel gewigt is ditzelfde oogenblik voor de eeuwigheid, van hoeveel gewigt hetgene wij nu kiezen en besluiten! Is ons leven niet als een voorbijgaande damp, eene snel verdwijnende morgenwolk, eene spoedig verwelkende bloem? En wanneer dan dit bevel ook nu tot ons komt, zullen wij dan nog langer ongehoorzaam zijn? — Misschien breekt nimmer weder voor ons zulk een plegtig oogenblik aan, misschien is deze roepstem de laatste daad van Gods lang-

moedigheid over ons, en wordt ons leven spoedig afgesneden. O! verhardt uw hart dan niet, laat u leiden, laat u bewegen, om aan die hemelsche stem gehoorzaam te zijn. Het zal u nooit berouwen, gelijk het ABRAM nooit heeft berouwd te hebben gehoord, te zijn uitgegaan. — De Heer weet waarom Hij u roept de genoegens, de rust, de verwachtingen van dit leven op te offeren voor hetgene de hemel belooft en schenkt, het zigtbare voor het onzigtbare, het tijdelijke voor het eeuwige. Het is, omdat dat eeuwige het ééne noodige, omdat het tijdelijke schadelijk is. — Het moet in dit opzigt met ons gaan gelijk met ABRAM. Wilde hij eenmaal zijn, wat hij zijn moest, een dienaar des Allerhoogsten, de stamvader van het volk der belofte, dan moest hij eene plaats, eenen kring verlaten, waar hij dit niet worden kon. Zoo ook gij. Nooit zult gij uw ware vaderland kunnen betreden, zoo gij de wereld niet verlaat, haar de dienst niet opzegt, die u verleidt om ontrouw te zijn aan uwen God. Dwaalt niet, die een vriend wil zijn der wereld, die is een vijand Gods, die handelt tegen Gods wil en gebod. Gij bemerkt, wij nemen ook hier het woord wereld in een ongunstigen zin, en bedoelen daarmede den besmettelijken omgang van allen die de zonde liefhebben, haar dienen, aan haar gehoorzaam zijn. Ook in deze wereld kunnen genoegens worden gesmaakt, kan eene vreugde worden genoten, die zeer wel is overeen te brengen met hetgene God in zijn Woord bevolen heeft te doen en te laten. Wie zal b. v. het stille huiselijke genoegen verachten of als zonde verwerpen; den omgang met vrienden afkeuren, het gebruik en genot van de goederen dezes

levens veroordeelen? Wie het doen moge, de Christen zeker niet, die ook dit alles als Gods gave erkent. Maar dán is dit alles schadelijk en verwerpelijk, wanneer daardoor ons hart van den Heer wordt afgetrokken en wij onze eigenlijke bestemming vergeten. Dan moet dit alles worden vermeden en ontvlugt, wanneer daardoor het belang onzer onsterfelijke ziel op het spel wordt gezet, en het goed, het genot dezer wereld onzen ingang in Gods koningrijk belemmert en verhindert. Dat koningrijk Gods moeten wij ingaan, wij moeten burgers worden van dat geestelijk rijk, hetwelk JEZUS CHRISTUS, onze eenige en eeuwige Koning, in zijn bloed heeft gesticht en door zijn Woord, door zijnen H. Geest in het hart des zondaars en over de geheele wereld uitbreidt. Wij worden geroepen om gelukkig te zijn en dat geluk in den hemel te zoeken, en moeten daarom alle schijngeluk verwerpen. Wij moeten de banden verbreken, die ons arm hart aan de wereld vasthechten, en gelijk de Heer JEZUS gezegd heeft, voor dit koningrijk ook het liefste opofferen, dat wij bezitten op aarde. Zoo wij het niet doen, waarlijk! te laat zullen wij het ons beklagen. Wij zullen dan zoeken in te gaan maar niet kunnen, en als wij aankloppen, zullen wij niet gehoord worden, want *de deur zal gesloten zijn.*

Dat is evenwel een moeijelijk werk, het verlaten van de wereld, gelijk voor ABRAM het weggaan uit zijn vaderland, het gaan naar dat onbekend *Kanaän* moeijelijk was. Wij worden dan geroepen tot vele opofferingen. De weg naar den hemel is een enge weg. Vleesch en bloed beërven het koningrijk Gods niet. Niet het menschelijke, maar het zondige moet worden opgeofferd. En hoe heeft

die zonde zich door ons geheele bestaan doorgewerkt, zij is met ons geboren, zij is met ons opgegroeid. Zij beheerscht het maatschappelijke, het kerkelijke, het huiselijke leven. Zij ontheiligt de heiligste aandoeningen, de teederste betrekkingen. Zij heerscht in het hart, zij bevlekt duizendvoudig den wandel. — Is het wonder, dat de mensch niet in staat is om die zonde uit zijn hart uit te roeijen, en van hare magt bevrijd den weg der geregtigheid, der heiligheid te betreden? — Evenwel is het de onveranderlijke wil van den Heer. Maar Hij, die daartoe roept, wil daartoe ook kracht geven. Hij zelf wil door zijne almagtige kracht haar geweld verbreken, van hare banden bevrijden. Hij wil den mensch kracht geven om zijne voeten te rigten op den weg des vredes. Hij, die roept, is getrouw, om kracht en genade te geven, ten einde aan zijne roeping gehoorzaam te zijn. Hij biedt daartoe ook aan u en mij zijnen H. Geest aan, en belooft dat Hij zelf onze leidsman, onze verzorger, onze Vader wil zijn in CHRISTUS zijnen Zoon, die ons voorbereidt voor dat heilige hemelleven, voor die zalige eeuwigheid, en haar eenmaal uit vrije genade ons schenken wil. — Ook *wat ons omringt* maakt dit bevel Gods tot een moeijelijk werk. Het is niet gemakkelijk om alles schade te achten tot verkrijging van die eeuwige zaligheid. De vele verdrukkingen, welke iederen pelgrim op reis naar de eeuwigheid bedreigen, zij kunnen niet anders dan ontmoedigen en afschrikken. Maar de Heer zelf wijst den weg naar dat eeuwige land van heiligheid en zaligheid; ja! wat meer is, wil op dien weg geleiden en tegen alle vijanden, welke die ook zijn

mogen, beschermen. Ons hart heeft van nature de zonde lief en is gehecht aan de aarde en het aardsche. Maar de Heer wil ons liefde tot Hem en verlangen naar den hemel schenken, indien wij dit maar begeeren. En dan, als wij Hem liefhebben boven alles, als wij den hemel zoeken, de stad Gods, het nieuwe *Jeruzalem*, dan zal het scheiden van hetgene ons aan de wereld hechtte niet te pijnlijk, en het offer, dat Hij van ons vraagt, niet te zwaar zijn.

Wanneer Hij ons dan zijnen zegen belooft, gelijk Hij dien aan ABRAM beloofde, wanneer Hij ons de eeuwige zaligheid toezegt, zullen wij dan nog weigeren aan zijn bevel gehoorzaam te zijn? De barmhartige Heer in den hemel wil ons immers, indien wij hier beneden Hem, Hem alleen zoeken, eenmaal tot zich nemen in heerlijkheid! — Dat wil Hij ook u doen. Zijn eigen, eeniggeboren Zoon roept zondaren tot zich met de belofte van rust en zaligheid. Die belofte heeft Hij ook aan u sedert uwe vroegste jeugd laten prediken. Die zich aan den Zoon geloovig overgeeft, en Hem tot een leidsman kiest naar de eeuwigheid, hij zal behouden worden. Dus ook gij, ofschoon gij Hem tot heden verworpen en naar het goedvinden van uw boos hart geleefd hebt. Hij is ook heden dezelfde. Hij verandert niet. Hij is getrouw. Hij roept en dringt, ja! bidt u, dat gij toch het eeuwige leven zult zoeken, en Hij bemoedigt u tot het doen van die keus door de belofte: *Ik geef aan mijne schapen het eeuwige leven.* Twijfelt gij of gij dit wel zijt, zijt gij en — wat nog meer zegt — gevoelt gij u dan niet verloren? En is Hij niet gekomen, om juist het verlorene te zoeken? Gij kunt toch niet zeggen dat gij niet krank,

dat gij niet verloren zijt. Gij gevoelt Hem noodig te hebben, gij begeert Hem; maar gij kunt niet sterker begeeren door Hem te worden geleid, dan Hij begeert u te leiden. Leg dan af uw ongeloof, gij onder mijne hoorders, die meent niet met ABRAM geroepen te zijn. Ontelbaar zijn de roepstemmen, welke Hij u hooren deed; ja, uw geheele leven, gelijk het achter u ligt, is u een overtuigend bewijs, dat Hij ook tot u gezegd heeft: *Volg Mij naar een land, dat Ik u wijzen zal.*

En daarom, verwerp de vele roepstemmen niet; ook deze niet, die heden door u wordt vernomen. Zij kon — gelijk gezegd is — de laatste zijn. En wat dan?... Ontroerende gedachte! — O, zij ontroere u! Sta mij toe, dat ik met liefderijken ernst u wijze op het vreeselijk, het eeuwig gemis aan de overzijde des grafs, en u opwekke, wie gij ook zijn moogt, om te grijpen naar het eeuwige leven, dat Gods genade in CHRISTUS u aanbiedt; u te laten leiden tot dien CHRISTUS, in wien God u tot de zaligheid roept, en u tot gehoorzaamheid aan die roeping opwekt, door u te beloven wat deze aarde, en het heerlijkste dat zij geeft, overtreft en uwe stoutste verwachtingen verre te boven gaat. En gij, die reeds den weg sedert korteren of langeren tijd betreedt, en dus ook met de noodzakelijke opofferingen en smarten van dien weg bekend zijt, misschien meer dan anderen, dat de belofte aan ABRAM gedaan, u herinnere aan eene dergelijke belofte, u gedaan door denzelfden God. Nooit zal de Heer u begeven, nooit toelaten dat gij onder den last des levens bezwijkt, nooit een zwaarder kruis u opleggen, dan gij dra-

gen kunt, en eenmaal zal Hij u vereenigen met alle uwe medereizigers op den engen weg, ook met hen die u reeds vooruit zijn gereisd, in dat land waar wij niet meer zullen zwerven en lijden en weenen en zorgen, maar zullen rusten, — waar wij gelukkig, onuitsprekelijk gelukkig zijn, omdat wij daar heilig zijn en God volkomen dienen en verheerlijken.

Maar om dan getrouw te zijn en te volharden in het betreden van den engen weg, zult gij moeten volharden in uwe gemeenschapsoefening met den Heer. ABRAM zocht daarin sterkte en moed bij hetgene hem wachtte, bij het lijden van zijn pelgrimstogt. Dat voorbeeld van ABRAM worde door u nagevolgd! Word ijverig en overvloedig in de gebeden. Dat gebed zij uwe sterkte. Roep met ABRAM den naam des Heeren aan, in de eenzaamheid, ook in den stillen huiselijken kring. Vele proeven hebt gij van Gods trouwe zorg op uwen levensweg. Iedere plaats, waar gij die trouwe zorg ondervindt, worde u een *Beth-el,* een huis Gods. Predik daar aan de uwen, verkondig daar aan de wereld met vrijmoedigheid de groote daden Gods. Dat zijt gij aan Hem verschuldigd, dat zal voor u tot versterking, voor anderen kan het tot zegen zijn. Zoo zult gij uwen reisweg met aangenaamheid, blijdschap en moed voortzetten, en verkondigt u iedere volgende levensdag met nog meerderen nadruk dan de voorgaande, dat gij hier gast en vreemdeling zijt, dan zal dit toenemende gevoel van vreemdelingschap u des te vuriger doen bidden: *ik ben een vreemdeling op aarde, zoo verberg uwe geboden voor mij niet!*

ABRAM IN EGYPTE.

Gen. XII: 10—20.

Het inwendig leven van den waren Christen kan in deze twee korte trekken worden geschetst: een levendig en bestendig gevoel zijner heerlijke roeping om heilig voor God te leven en eene smartelijke bewustheid, dat hij hier beneden nooit volkomen heilig zijn zal. Neen! dit zal hij in dit leven nimmer zijn. De volkomene heiligheid is in dat andere, dat betere land aan de overzijde van 't graf.

Vandaar zijn strijd, zijn strijd tegen al wat aan die heiligheid in den weg staat.

Van deze waarheid, door de H. Schrift in vele treffende proeven geleerd en door de dagelijksche ondervinding bevestigd, werd reeds in de vroegste tijden, wordt helaas! nog een treurig misbruik gemaakt.

Dit misbruik bestaat daarin dat men, bij moedwillige zondedienst, zich tracht gerust te stellen, *om in de zonde te kunnen blijven*, met de vele zwakheden en vlekken, welke ook de uitnemendste dienaren Gods in hun dagelijksch leven hebben geopenbaard.

2

Een paar voorbeelden mogen dit ophelderen.

Men troost zich bij een wellustig leven, met den val van DAVID, zijne zonde met BATHSÉBA. Bij verloochening van den Heer, met het woord van PETRUS: *Ik ken den mensch niet.* — Beiden zijn toch daarna weder aangenomen. Hunne schuld is vergeven, hunne ongeregtigheid verzoend. Welnu! men diene dan de zonde naar hartelust!

Dat is de toepassing, welke *menschen* maken. Maar *de heilige God* wil dat wij den val van anderen, ook van godvruchtigen aanschouwende, voor die zonde leeren vreezen, welke hen deed vallen, — dat wij ons dus aan hun voorbeeld spiegelen, en in den weg van teedere naauwgezetheid en getrouwen strijd steeds nader komen aan het heerlijke doel onzer roeping, om eenmaal *in den hemel* de voorgestelde volkomenheid te bereiken.

In deze ure worden wij geroepen tot onze waarschuwing en onderwijzing stil te staan bij een voorval uit ABRAM'S leven, dat ons aan de eene zijde zal leeren, dat ook de uitnemendste mensch hier op aarde voor vele afwijkingen bloot staat, en aan den anderen kant, hoe de heilige God over zulke afwijkingen denkt.

Dit voorval leest gij Gen. XII: 10—20. Wij zullen het eerst te zamen lezen, en dan wensch ik deze geschiedenis in eenige bijzondere trekken tot onze leering te ontwikkelen.

Wij hebben ABRAM verlaten na zijne plegtige aanroeping van den naam des Heeren en zijne eerste openbare godsdienstoefening in het land der belofte, tevens het

land zijner vreemdelingschappen. Geen enkele voet gronds komt hem in eigendom toe. Alles bezit hij alleen *in 't geloof* aan dien God, die hem uit zijn vaderland, uit het midden der zijnen, uit zijn huis geroepen heeft.

In vele dagreizen trekt hij als herdersvorst voort. Gods weg ligt voor hem naar 't zuidelijk deel van *Kanaän*, spoedig ook naar het aangrenzend *Egypte*. Naar *Egypte* gaat hij echter eerst later, omdat in de landstreek, waar hij zich bevindt, een zware hongersnood is uitgebroken (vs. 10). Naar dat *Egypte* neemt hij de wijk, dat daarna ook aan zijn kleinzoon JACOB met de zijnen het noodige brood tot levensonderhoud zal verschaffen. Zoo was *Egypte* reeds toen wat het nog is, de voorraadschuur der nabijgelegen landen, het toevlugtsoord der rondzwervende herdersstammen.

Naauwelijks heeft ABRAM de belofte ontvangen, dat zijne nakomelingen het land *Kanaän* erfelijk zullen bezitten, of hij wordt reeds gedrongen het voor een tijd te verlaten. En wel om hongersnood! Een hongersnood in het beloofde land! Welk eene zware beproeving voor ABRAM'S geloof. Zelfs het noodige brood vindt hij daar niet. Was dit de vervulling der goddelijke belofte?

Zoo neemt hij dan zijnen reisstaf weder op om in *Egypte* als vreemdeling te verkeeren, daar hij zijn burgerregt in *Kanaän* heeft.

Laat ons hierover een oogenblik nadenken! De Christen, geroepen om erfgenaam te worden der hemelsche heerlijkheid, wordt echter niet dadelijk in haar bezit gesteld. Eerst moet hij rondzwerven in de woestijn van dit leven, aan allerlei kommer en gebrek onderworpen. Wan-

neer de Heer uit vrije genade die belofte der hemelsche heerlijkheid schenkt, en haar met een opregt geloof doet omhelzen; — wanneer men zich hier gast en vreemdeling leert gevoelen; — wanneer men overgebragt wordt uit het rijk der duisternis in het koningrijk van den Zoon van Gods liefde, uit de ellende van een leven buiten God tot de heerlijkheid van Gods kinderen, dan meent men, dat nu alle lijden doorgestaan, iedere beproeving geweken is. Maar hoe spoedig ondervindt men, dat tusschen de belofte der hemelsche heerlijkheid en tusschen haar werkelijk bezit en genot zich een weg van vele smarten en beproevingen uitstrekt. Wij kunnen hier toepassen het woord des Apostels: *als droevig zijnde*, *doch altijd blijde; als niets hebbende*, *en nogtans alles bezittende*, (*) en den Christen hier beneden een *bedelaar* noemen, die hier slechts *in 't geloof* rijk is, maar ook weet het eenmaal werkelijk te zullen zijn. Welk Christen meent niet met ABRAM, wanneer hij tot den Heer in waarheid is bekeerd, dat nu zijne aangename, rustige dagen zullen aanbreken? Maar spoedig ondervindt hij het tegendeel, dat hij geroepen wordt tot het dragen van *lasten*, die hij vroeger zelfs niet met den vinger behoefde aan te roeren; — tot *beproevingen*, die hem vroeger ontgingen; — tot *smarten*, die hij vroeger zelfs niet eenmaal *bij name* kende. Hier is geloof noodig, dat men toch eenmaal de beloofde heerlijkheid aanschouwen zal, al drukt dan een last van zorgen de reeds gebogen schouders bij toeneming naar beneden, — al daalt een duistere nacht met al

(*) 2 Cor. VI: 10.

zijn gewigt op de ziel neder, — al dreigt dan zelfs de berooving van dagelijksch brood, de haat der vijanden Gods, de verachting der wereld, — al gaat men dan den ganschen dag in het zwart, van wege de vele zonden, die den wandel duizendvoudig bevlekken. — Dan is er geloof noodig om te zeggen: *alles zal wèl zijn!*

Is dit uwe ervaring? Bid dan om zulk een vast geloofsvertrouwen, waardoor ABRAM gesterkt wordt, om *Kanaän* weder te verlaten en zich naar *Egypte* te begeven. Zoek versterking van dit geloof, zoo het reeds door Gods genade *uw eigendom* is, door vernieuwde en innige gemeenschapsoefening met den Heer. Geef u aan zijne leiding over, *waarheen* en *waartoe* Hij u roept. De Heer roept ABRAM uit *Kanaän*, omdat daar geen brood is. Zoo zal Hij ook u verzorgen. Wat vreest gij dan voor den dag van morgen! Rust met al uwe zorgen in Hem, die voor al de zijnen zon en schild is.

En gij, die bij vernieuwing hier wordt herinnerd aan de onvolkomenheid dezer aarde, gij wordt bij vernieuwing gebeden iets anders en beters te zoeken. Hoor dan ditmaal naar de welgemeende waarschuwingen van den getrouwen God. Neem die ernstige roepstemmen ter harte. — Zie, hoe diep zijt gij in alles van Hem afhankelijk. Zelfs het noodige brood, Hij moet het u geven. En hoeveel meer hebt gij noodig! Zoudt gij Hem dan *vergeten*, ja! wat nog meer is, Hem *verachten* door een leven in de zonde? — Val dan voor zijne voeten neder, wend u in CHRISTUS tot Hem en word behouden. Dan staat gij niet meer alleen in deze wereld, dan hebt gij den Heer tot een leidsman, tot een leids-

man op de groote levenszee, waar iedere dag u predikt: *hier beneden is het niet!*

ABRAM, beheerscht door de vrees dat de schoonheid van SARAI haar in het weelderig *Egypte* niets dan schande en leed zal baren, verleidt zijne vrouw om, in *Egypte* gekomen, de halve waarheid te spreken, en zich zijne zuster te noemen, wat zij wel is — namelijk zijne halve zuster — maar niet in dien zin, waarin hij het wil doen voorkomen. Deze handelwijze van ABRAM, niet te verontschuldigen, van welke zijde ook, — af te keuren ook in ABRAM, *juist omdat hij* ABRAM *was*, die den levenden God kende. gelijk later die van JACOB zijn' vader bedriegende, *vindt echter in de bijzondere omstandigheden van* ABRAM *hare natuurlijke verklaring.* Hij begeeft zich naar een onbekend land, waar hij als vreemdeling zal verkeeren, waar welligt de schoonheid van SARAI gevaar loopt en men, om in haar bezit zich ongestoord te kunnen verblijden, het op zijn *leven*, althans zijne *veiligheid* zal toeleggen. Hij zal worden gedood, en SARAI als eene arme gevangene aan den wellust van een Egyptenaar worden prijs gegeven. Stellen wij ABRAM ons voor, geheel vermeesterd door het gevoel van eenzaamheid en verlating, dat aan het gaan *naar*, aan 't verblijf in een vreemd land gewoonlijk verbonden is.

Maar deze vrees is *misdadig.* Zij openbaart een groot gebrek aan *vertrouwen.* Wij zien hier ABRAM vervallen tot dien toestand van ongeloof, waarbij men aan de hulp Gods geheel vertwijfelt, en allerlei *menschelijke* hulpmiddelen zoekt. Hij ziet op zijne vrouw, op *Egypte*, op

zich zelven, in plaats van alleen te zien op den Heer. De eer zijner vrouw, zijn eigen leven, zijne rust en welvaart in het vreemde land, 't is alles hem meer waard dan de waarheid, de waarheid dat hij haar echtgenoot is, en niet alleen haar halve broeder. Is hij de man, die gaat waar de Heer hem roept, en Gods beloften in 't geloof omhelsd heeft? Is hij de man, die weet dat Gods almagt hem geleidt, zijne schreden rigt, over zijn levenslot waakt; die weet dat Gods trouw hem, waar hij ook is, met al wat hij heeft beschermt? — Ja, hij is dezelfde ABRAM, de vader der geloovigen, ook uw vader, gij die zijne voetstappen drukt. Hier staat hij voor ons, van alle geloofsvertrouwen geheel ontbloot, om in plaats van bij den Heer in de redeneringen van zijn dwaalziek hart zijne sterkte te zoeken. Hier staat hij voor ons als een waarschuwend voorbeeld, dat zelfs uitnemende genadegaven niet voor een diepen val kunnen bewaren; als eene ernstige herinnering, dat duisternis en licht, geloof en ongeloof zich in 't geestelijke leven afwisselen; terwijl wij vernemen het wijze woord van Israëls grooten koning: *steun op uw verstand niet.* (Spr. III: 5).

Deze woorden worden ons met ernst toegeroepen. Op alle omstandigheden van dit leven zijn zij toepasselijk. Steun op uw verstand niet *in moeijelijke wegen*, in wegen van smart, kommer en groote benaauwdheid. Wentel uwen weg *in alles* op den Heer, roep Hem aan, als het donker is om u heen, als eene onzekere en bange toekomst u bedreigt. Waarom zoudt gij Hem voorbijgaan, die krachtiglijk bevonden is eene hulp te zijn in tijden van benaauwdheid; waarom zoudt gij steunen op eigen wijs-

heid en kracht; waarom bovenal in de listige redeneringen van uw dwalend verstand en in de afwijking van den weg der waarheid hulp en uitkomst zoeken? God heeft lust aan waarheid in het binnenste, en roept u toe wat Hij eenmaal ABRAM toeriep: *Wandel voor mijn aangezigt en wees opregt!* God vraagt naar *de waarheid*, naar *de volle* waarheid. Uw regtmatige Koning, JEZUS CHRISTUS, is de Koning der waarheid. De H. Geest, die van den Vader en den Zoon uitgaat, is de Geest der waarheid en opregtheid. Alle valsche en onopregte wegen worden door God gehaat. Ook eene leugen om best wil, de zoogenaamde *noodleugen*, (*h*) is zonde, en als zoodanig strafbaar voor de hoogste vierschaar, waar de waarheid voorzit. — In dit opzigt moeten wij allen zonder onderscheid ons zelven aanklagen voor God, voor God bij wien ook de halve, de gedeeltelijke waarheid eene leugen is. Neen, zulke dubbelzinnige uitdrukkingen, zulke ontwijkingen, zulke spitsvondige redeneringen, zij mogen voor de wereld geen zonde zijn, zij mogen door haar worden goedgekeurd en aanbevolen, zij zijn voor den heiligen God eene bepaalde zonde. Die met de wereld wil bevriend zijn, volge dan de leer der Jezuiten: *het doel heiligt de middelen*, en spreke zoo dubbelhartig mogelijk, maar hij is Gods vriend niet, ja! voor Hem verwerpelijk. Zulke wapenen te gebruiken, het verraadt een slechte zaak, althans gemis van het ware vertrouwende geloof, dat blind is voor de gevolgen, welke de getuigenis der waarheid in deze wereld draagt voor hem, die de waarheid liefheeft en spreekt. De waarheid moet ons *boven alles* gaan, boven al wat wij beminnen, ja! boven *ons eigen*

leven. Haar moeten wij zoeken, haar moeten wij spreken en het verdere aan God overlaten, die immers niet zal verlaten hen, die op Hem vertrouwen? — Nog eenmaal: *wentel uwen weg op den Heer en vertrouw op Hem, Hij zal het maken.* Wat dan ook dreigen moge, God zal toonen, dat Hij een liefderijk, beschermend, uitreddend en vertroostend Vader in CHRISTUS is, van hem die wil zijn een *kind der waarheid*, der opregtheid. De gangen van dien man zullen bevestigd worden en gezegend zijn. Maar allen die op hun verstand steunen en zich zelven willen redden of het hunne *ten koste der waarheid*, zij zullen worden gevangen in hunne arglistigheid.

Dat ondervond ABRAM. Wat hij had willen ontwijken, gebeurde. SARAI werd om hare schoonheid bij den koning geprezen, van ABRAM weggeroofd en gebragt voor den koning, die haar opnam onder zijne vele vrouwen in eene afgeslotene en voor ABRAM ontoegankelijke plaats.

Daar zuchtte de arme SARAI in hare *gouden* ketenen. En welk een lot wachtte haar! Voor een tijd, voor korten tijd misschien met 's konings gunst vereerd, zou zij spoedig voor eene andere worden verworpen en vergeten. Dát had zij dan aan haren echtgenoot, aan hunnen gemeenschappelijken raad te danken. Wat de koning welligt niet zoude hebben gedaan, had ABRAM haar zijne *vrouw* genoemd, werd nu haar droevig lot als zijne *zuster.* Juist het uitgedachte middel om haar te redden was de oorzaak van haar ongeluk geworden. Nog eenmaal: God vangt de wijzen in hunne arglistigheid.

Daar zuchtte de ongelukkige ABRAM in zijne eenzaam-

heid! In een vreemd land, van alles beroofd wat hem dierbaar was, SARAI'S schande gedurig voor oogen hebbende, was zijn toestand waarlijk beklagenswaardig. Die vele geschenken, waarmede de koning om de zuster te winnen het hart van den broeder voor zich wilde innemen, die menigte van bedienden en vee, die hem omringde, hij kon niet zonder de hevigste zelfverwijtingen daarop het oog slaan, want hij had al deze dingen gekocht voor de eer zijner vrouw. En dat alles was alleen aan zijn onverstand, aan zijne onopregtheid te wijten!

Ziet! zoo gaat het nog, wanneer wij in plaats van op den Heer te vertrouwen in onze nooden, ongeoorloofde wegen inslaan, verbodene wapenen gebruiken. — Wat wij willen ontwijken, het zal ons juist treffen.

Door dergelijke uitkomsten der onopregtheid wil de Heer ons doen zien, wat er van ons wordt, zoo wij Hem niet tot leidsman bezittten, en in plaats van te bidden: *voer mij uit mijn angst en nooden*, in ons zelven onze veiligheid zoeken. Vroeg of laat, maar eenmaal zeker worden de noodlottige gevolgen van zulk een levensgedrag openbaar. Misschien zijn er, wier geweten hen in dezen oogenblik van dergelijke dwaasheden en zonden beschuldigt. Keert, keert weder met berouw van dezen weg. Het is niet Gods weg, waarop gij u bevindt. Dat hebt gij dan ook reeds ondervonden; gij hebt uw lot willen verbeteren en....... gij hebt het verergerd, — gij hebt u zelven uit vele moeijelijkheden willen redden en....... juist hebt gij, omdat gij zelf dit wildet doen, u nieuwe moeijelijkheden berokkend, u in nieuwe nooden, nieuwe bezwaren, nieuwe angsten gestort. Dat treurige lot hebt gij u zelven op den

hals gehaald. Gij hebt al die ellende aan u zelven te wijten. — Maar o! ik gevoel dat zulke woorden zijn als scherpe pijlen, die de ziel doorboren, — nagelen en prikkelen, die overal de scherpe punten indrijven; ik gevoel dat *die herinnering alleen* zoude strekken om u moedeloos te maken, ja! u geheel van wanhoop te doen wegkwijnen en sterven. En dat wil ik niet. Dat *mag* ik ook niet. Ik mag niet alleen spreken van hetgeen gij aan u zelven hebt te wijten, ik moet u ook herinneren aan de gelukkige wending, welke uw levenslot door Gods genade nemen kan en nemen zal, indien gij Hem uwe ontrouw, uwe nooden klaagt, indien gij u berouwvol tot Hem wendt, die gezegd heeft en het ook u toeroept: *roep Mij aan in den dag der benaauwdheid, en Ik zal er u uithelpen.* Ja! dat zal die almagtige Heer, dat zal die barmhartige en in CHRISTUS genadige Vader doen, indien gij geheel van u zelven afziet, uwe ontrouw Hem belijdt, zijne genade inroept en u ter verdere leiding geheel aan Hem overgeeft. Dit is de weg, waarop gij betere dagen zult zien aanbreken, dagen van uitredding en ontheffing, van liefelijk, vrolijk en vertrouwend psalmgezang. Zucht gij dan onder de regtvaardige gevolgen van vroegere dwaasheid, alleen of ook met de uwen, — lijdt gij bij de gedurig wederkeerende gevolgen van uw ijdel zelfvertrouwen, welnu dan heden, dezen avond nog, als gij straks in de eenzaamheid zijt wedergekeerd, geknield voor den genadetroon Gods, en om vergeving gesmeekt! Ja, gesmeekt om verbreking van dat hoogmoedige hart, dat den tegenspoed wil bestrijden in eigen kracht, met *onedele* en door *God verbodene* wapenen, en de kracht des H. Geestes met allen ernst be-

geerd, die u van u zelven doet afzien, om op den Heer alleen te vertrouwen.

Door ABRAM'S noodleugen in 't ongeluk gestort en van hem weggeroofd, is de arme SARAI echter niet geheel verlaten. Één is er, wiens oog doordringt tot in den verborgen schuilhoek, waar zij wordt bewaakt. Het is het oog van dien God, die ABRAM lief heeft. Zijne almagt zal haar van de gouden boeijen bevrijden, en ongedeerd wederbrengen in de armen van den jammerenden echtgenoot. Dat doet de Heer op eene wijze, die den koning van *Egypte* bevreesd maakt deze gevangene vrouw tot de zijne te nemen. (*i*) Eene zware ziekte tast op bevel des Heeren, die alles in zijne hand heeft, den koning en het koninklijk huis aan, als een teeken zijner heilige ontevredenheid over den gepleegden roof. De koning in het hart gegrepen, en door goddelijke vermaning onderrigt van de betrekking dezer vrouw op den herdersvorst, gebiedt dat zij zal worden ontslagen.

Zoo weet de Heer ook dan, wanneer de zijnen hunnen weg hebben verdorven en zich hebben gestort in eene vreeselijke diepte van ligchaams- en zielelijden, op wonderbare wijze hulp en uitredding te verschaffen. Dat is dezelfde Heer, dien ook wij mogen aanroepen. Vertroostende gedachte! als alle menschelijke hulp ijdelheid is, is Hij den zijnen nabij en goed, redt Hij hen uit alle hunne benaauwdheden. Opwekkende gedachte voor u, die of door eigen schuld of door toedoen van anderen met vele rampen bezocht wordt. *Altijd* en *overal* is Hij nabij. Hoe velen hebben reeds op Hem gezien en Hem

als een waterstroom aangeloopen! Zij zijn gered, menigmaal *wondervol*, tegen *hoop*, langs *ongedachte* wegen, door geheel *buitengewone* middelen. Terwijl zij nog weenden en klaagden, was de oorzaak hunner klagten reeds verwijderd. Gods oogen aanschouwen ook een iegelijk onzer. Hij is met al onze behoeften bekend. Hij kent onze nooden. En Hij zorgt dat het water niet *over* de lippen komt, al komt het hoog, menigmaal zeer hoog. Zijn er onder ons, die dit inzonderheid hebben ondervonden, geeft gij, beweldadigde zondaren! Gode alleen daarvoor de eer. En te meer, naarmate gij meer zelf de oorzaak waart van uw lijden, en moest bekennen: *ik ontvang slagen waardig hetgene ik deed.* Zoo hebt gij het dan ondervonden dat, als God werkt, niemand keeren kan, — dat alles moet medewerken ten goede, — dat aan zijne magt alles onderworpen is, — dat zijn arm zelfs de gevangenis ontsluit en de boeijen verbreekt. Geeft dan dien Heer bij vernieuwing voor zoo wondervolle uitredding uw hart. Hij, die volzalige God, wil daarin wonen, en Hij, Hij alleen is waardig dat te ontvangen. Vernedert u dan voor zijn aangezigt en Hij zal u verhoogen te zijner tijd. Werpt al uwe bekommeringen op Hem, die ook voor u zorgen wil en zorgen zal, zoo gij Hem *zoekt* met uw geheele hart, Hem *volgt*, Hem *verbeidt.*

De wonderbare redding van SARAI ging voor ABRAM met eene groote vernedering gepaard (vs. 18, 19). — De heidensche koning moest den dienstknecht des levendigen Gods zijne zonde onder 't oog brengen. De Heer gebruikte den eerste om den laatste te beschamen. ABRAM

moest zich eene bestraffing van FARAÖ laten welgevallen. Dit nam voor ABRAM zeker een deel van de vreugde weg, die de wederkomst van SARAI hem veroorzaakte, maar die bestraffing was hem heilzaam. ABRAM moest gevoelen dat hij gezondigd had tegen den Heer. En dat gevoelde hij dan ook zeker. Daarom kon hij dan ook verdragen, dat hij in 't openbaar werd bestraft over eene zonde, welke hij zeker meer dan iemand, althans meer dan deze heidensche koning, als zonde kende en moest veroordeelen. (*j*)

Nog gaat de uitredding Gods met eene ernstige teregtwijzing gepaard. Waar de zijnen dan struikelen en vallen, daar, 't is waar, daar weet Hij hen uit al hunnen angst en hunne nooden te verlossen, maar brengt hun tevens hunne zonde onder 't oog, en gebruikt daartoe menigmaal hen, die in het geestelijk leven nog vreemdelingen zijn, of althans op een veel lager standpunt staan. Hoe treurig dan dat menig Christen wel wil *gered* worden, maar niet *bestraft* over hetgene hem in het ongeluk stortte. — Hoe treurig dan dat menig Christen, waar hij om zijn ongeloof, zijne dubbelhartigheid, zijne onopregtheid eene billijke bestraffing ontvangt, zich nog met een hooghartig en eigenlievend gemoed verheft tegenover dengene, dien God als zijn bode, als een andere NATHAN tot hem zendt. Maar hoe treurig bovenal dat menig Christen geene de minste bestraffing kan verdragen — al is zijn gedrag waarlijk voor God en menschen strafwaardig — van hen, die hij te regt of te onregt rekent onder degenen, die der wereld nog toebehooren. Wij allen moeten ons zelven hier regt ernstig beproeven, want dit is een *algemeene* zonde. Hoogmoedig zijn en blijven wij allen, *hoogmoe-*

dig op hetgene wij zijn en bezitten, wat dit ook zij! Daarom hebben wij allen noodig te bidden: *doorgrond mij, o God! en ken mij*, — te vreezen voor de schuilhoeken van ons arglistig hart, — een ootmoedig en verslagen hart van God te begeeren, — en door Gods almagt gered uit de ellende, waarin wij ons zelven hebben gestort, ons aan Hem te onderwerpen, wanneer Hij zijne redding door eene ernstige bestraffing doet vergezeld gaan.

En ABRAM ondervond ook daarna Gods bijzondere hulp. De koning gaf hem zijne geroofde vrouw weder, en zorgde ook daarvoor dat de vreemdeling verder geene schade leed. Een koninglijk vrijgeleide werd hem geschonken, opdat hij met de zijnen behouden *Egypteland* zoude verlaten. En ABRAM ontweek met dankzegging aan God eene plaats, waar hem niet alleen de noodzakelijkheid van een vast geloofsvertrouwen in moeijelijke wegen, maar ook het hooge belang der volle waarheid tot zijne diepe beschaming was gepredikt.

Door Gods goedheid en genadige zorg is nog het einde van alle levenservaringen voor zijne kinderen gezegend. Gezegend niet alleen met betrekking tot de betoonde hulp en uitredding, maar ook met betrekking tot hetgene op dien weg tot hunne diepe beschaming hun herinnerd is. Zoo zal ook uw weg zijn, gij die met ABRAM, ook onder vele struikelingen, den Heer wilt vreezen en volgen. Uw val zal u diep verootmoedigen, maar ook u ernstig op het harte binden de noodzakelijkheid van den strijd, onder waakzaamheid en gebed. Gij zult daardoor meer leeren u zelven te kennen, voor uw

eigen hart te vreezen, voor de zonde op de wacht te zijn. Gij zult daardoor in nederigheid voor God en menschen toenemen. Toen ABRAM *Egypte* verliet, had hij veel geleden, maar ook veel geleerd. Ja, hij had geleerd uit hetgene hij had geleden. Zoo zij ook voor u de lijdensweg niet te vergeefs! Dat zij die weg toch niet voor iemand onzer! Dan zullen wij het woord van DAVID leeren verstaan: *door uwe verootmoediging hebt gij mij groot gemaakt.* En die verootmoediging hebben wij allen noodig. Want groot moeten wij allen zijn, d. i. niet: krachtig in ons zelven, want helaas! dat zijn wij allen genoeg, maar groot, sterk in den Heer en in zijne genade, door het geloof aan zijne almagt, krachtig in Hem en in de sterkte zijner magt, krachtig in 't vertrouwen op Hem, die alleen *kan* en *wil* en *zal* redden en zegenen. Dat is de ware kracht, wanneer wij ons zwak gevoelen; om dan in die zwakheid te roemen met het oog op den almagtigen leidsman tot de eeuwige zaligheid, JEZUS CHRISTUS, niet om achter die zwakheid ons te verbergen en aan de zonde gehoorzaam te zijn. Die kracht van CHRISTUS, zij is het eenige middel om sterk te zijn in den strijd, in den strijd tegen de zonde, waar de gedachte aan zijn kruis en kruislijden ons met een doodelijken haat tegen de zonde in al hare vormen vervult. Die kracht van CHRISTUS' kruis worde dan ook in ons verheerlijkt, en ons hart gesterkt op de verdere levensreis door de verzekering, welke de Heer in CHRISTUS zijnen Zoon, onzen eenigen Zaligmaker, ons geeft: *Ik zal u niet begeven, en Ik zal u niet verlaten!*

ABRAM EN LOTH.

Gen. XIII.

In onze vorige bijeenkomst zagen wij den beweldadigden, maar tevens diep vernederden ABRAM met zijn huisgezin op weg, om weder te keeren naar *Kanaän*. Zijne bezittingen zijn in *Egypte* aanmerkelijk vermeerderd. Hij legert zich weder, waar hij zich vroeger ophield, tusschen *Beth-el* en *Ai*, en daar hernieuwt hij het vroegere verbond met den Heer door plegtige en gemeenschappelijke aanroeping van zijnen naam.

Te midden van zijn overvloed vergeet hij den Heer niet, dien Hij leerde kennen als de eenige en algenoegzame oorzaak van hetgene hij is en bezit. Ook bij toenemenden rijkdom blijft hij nederig en klein in eigen oog. Want hij heeft iets leeren kennen, dat nog beter is: de aarde als eene plaats der vreemdelingschap, den hemel als zijn vaderland; al wat hij bezit, hij heeft het niet door eigene wijsheid of krachtsinspanning verkregen, maar alleen aan Gods genade te danken; al het goed dezer aarde, zelfs de beloofde heerlijkheid van

Kanaän, beschouwt hij slechts als beeld van hetgene eenmaal in den hemel zijn deel zal zijn.

Diep beschamend voor ons allen zijn de wenken, die ons hier worden gegeven. Immers maken wij ons steeds aan de grootste ondankbaarheid schuldig en vergeten den Heer, in plaats van Hem in erkentenis te houden en van zijne weldadigheden aan ons bewezen te spreken. En moeten ook *zij* dit belijden, die in de overdenking en aanbidding van Gods wegen hunne zaligheid vinden, wat zal *uwe* belijdenis dan wel moeten zijn, gij, die hetgene gij zijt en bezit, aan u zelven toeschrijft. ABRAM keerde rijker naar *Egypte* terug, dan hij derwaarts getogen was, maar de Heer bleef de eerste plaats in zijn hart behouden, en 's Heeren dienst bleef zijne zaligheid. Al wat hij bezat, hij erkende dankbaar het van den Heer te hebben ontvangen. En wat hij bezat, het kon hem niet boven iets in den hemel of op de aarde bekoren, daar hij door het geloof een beter en blijvend goed in den hemel bezat. Kunt gij in deze zaak aan den vader der geloovigen de hand geven en zeggen, dat ook gij alzoo *gezind zijt*, dat ook gij alzoo *doet*? Dankt ook gij God voor vernieuwden tijdelijken zegen? Velen zullen misschien moeten belijden: ach! in deze, in vele opzigten zorgvolle en drukkende dagen schijnt mijn uitwendig lot te *verergeren*, niet te *verbeteren*; — maar dankt gij Hem dan voor het *vele*, dat Hij u nog liet behouden, altijd *veel* vergeleken met hetgene gij waardig zijt? En gij dan, die niet achteruit maar vooruit gaat, wien het vermogen aanwast, misschien zeer overvloedig, houdt *gij* dan

God in gedachtenis, erkent *gij* dan uwe toenemende welvaart als een bijzonderen goddelijken zegen, dankt *gij* dan God daarvoor, of zet gij uw hart op uw goed en wordt gij hoogmoedig en weelderig? — En hebt gij van uwe volheid ook veel over voor hen, die minder beweldadigd zijn dan gij; of sluit gij uw hart toe voor uwen broeder, verzonken in leed en gebrek, die naast God van u zijne hulp en redding verwacht?

Indien dit laatste het geval is, God geve dat het niet zoo moge zijn! — is het alleen daaraan te wijten, dat gij vergeet wie u het uwe gaf, dat gij vergeet het ongenoegzame van al het aardsche goed, dat gij vergeet het betere en blijvende, hetwelk ook door u moet begeerd worden, hetwelk ook voor u nog te verkrijgen is.

Dat dan het voorbeeld van ABRAM u bewege om Gode ware dankbaarheid voor deze genade te bewijzen, door voor zijn aangezigt in *opregtheid* te wandelen. — Ziedaar de dankbaarheid, welke Hij van u verlangt: eene ootmoedige *erkentenis* van zijne onverdiende liefde in de gave van welvaart en overvloed; een vrijwillig *offer* van uwen overvloed gegeven; eene opregte *toewijding* aan zijne dienst. — Ach! de meest beweldadigden moesten ook de meest dankbaren zijn! Is het niet menigmaal anders? Ook bij u?... O! bidt God, dat Hij u leere ABRAM te volgen, ook daarin, dat gij het tijdelijke goed slechts als vergankelijk, als geleend leert beschouwen; dat Hij u leere op Hem het oog te rigten en het hemelsche goed met volharding te zoeken.

En moet gij, wilt gij eerlijk de vlekken bekennen die uwen wandel voor Gods aangezigt veelvoudig ontsie-

ren, — moet gij belijden, dat gij tot dusver ook hierin dagelijks gestruikeld hebt, dan toch niet langer zoo voortgegaan, maar vóór alles met schaamte ook deze zonde voor God betreurd en beleden. Deze klagt over ondankbaarheid, over gehechtheid aan de wereld en hare goederen, over de verachting van het betere, het blijvende, zij is echter niet genoeg. Ook daarvoor moet vergeving begeerd en gezocht worden; zij moet gezocht worden bij God, die zijn' Zoon heeft overgegeven tot in den dood, opdat Hij gelijk alle zonden, ook deze zonde kunnen vergeven. Maar daarom niet geklaagd alleen, maar ook de *vergiffenis*, de *verzoening gezocht*, haar gezocht van ganscher harte, — haar gezocht, omdat de zonde der ondankbaarheid eene, hoewel zeer algemeene en zeer oppervlakkig beschouwde, echter zeer zware zonde is. Maar niet alleen moet gij vergeving, gij moet ook *heiliging* zoeken, d. i. gij moet van God kracht begeeren om tegen deze zonde te strijden, en u zelven met al wat gij hebt aan God toe te wijden, — om de dingen te zoeken die boven zijn, waar CHRISTUS is, zittende ter regterhand Gods, en niet de dingen die op de aarde zijn, althans deze niet *in de eerste plaats*, niet als *het hoogste goed*. — Dán alleen zult gij bewaard worden voor eene liefde tot de wereld, die uw geheele hart in bezit neemt en alles beheerscht; dán alleen zult gij waardiglijk uwe roeping wandelen; dán alleen Gode ware dankbaarheid bewijzen. Zoo te leven is uwe *roeping*, en zal, indien gij het hemelsche goed als het ware, het bestendige leerdet kennen, uwe *zaligheid* zijn.

Inzonderheid is dit voorbeeld van ABRAM beschamend voor u, die nog iets anders, iets beters kent, dan het-

gene de aarde kan geven; die naar vrede met God begeerig, de rust van een hart, welks stormen door de almagtige kracht des Heeren JEZUS gestild zijn, als het hoogste geluk beschouwt. Is hoogmoed op hetgene wij zijn en bezitten altijd dwaasheid, verachting van den Heer en het hoogste goed altijd misdadig, dan is die hoogmoed, die verachting zeker dubbel strafbaar bij hen, die een beter vaderland zoeken en door het geloof de belofte van zijne rust en heiligheid hebben omhelsd. Dan is *uw* hoogmoed dubbel strafbaar, gij die niet alleen met den *mond* belijdt, maar ook met het *hart* gevoelt hier een vreemdeling te zijn. Dan moet *gij* inzonderheid u onderwerpen aan de bestraffingen, waarmede de H. Geest ook nu tot u komt, het oor leenen aan de vermaningen, welke Hij tot u rigt. Dan mag de vraag van DAVID u wel dagelijks in het hart en op de lippen zijn: *wat zal ik den Heer vergelden, voor zijne genade aan mij bewezen?* Dan moogt gij bij toenemenden huiselijken zegen, bij ongedachte uitredding en ruime gebedsverhooring wel nadenken over hetgene God, die u zóóveel gaf, nu van u verlangt, en zijn naam met dankerkentenis aanroepen. Waarlijk! in een dankbaar en den Heer toegewijd hart heeft Hij zijnen lust. En Hij, die daarin lust heeft, wil u ook daartoe *bekrachtigen.* Ook in dit opzigt zegt Hij, dien gij aanroept in uwe stille gebeden: *begeer van Mij, wat Ik u geven zal.* Zulk eene liefelijke uitnoodiging, zulk eene ruime aanbieding zij dan voor u niet te vergeefs! Immers belooft Hij u daartoe zijn Geest. Zet uw hart dan in deze ure open voor de vermaning des Apostels: *dankt God in alles!* — Dank

God dan ook voor het mindere deel dat Hij u gaf, omdat u het meerdere schaden zoude. Het zij en blijve dan uwe betuiging:

Rust mijn ziel! uw God is Koning,
Wees tevreden met uw lot;
Zie, hoe alles hier verandert,
En verlang alleen naar God.

Tot dusver had LOTH ABRAM op zijne verschillende zwerftogten begeleid. Maar deze vereeniging moest volgens de bedoeling van Gods voorzienigheid met de roeping van ABRAM naar *Kanaän* worden opgeheven (*k*). Was dit aan ABRAM nog onbekend, een gerezen twist, veroorzaakt door de beperktheid der voor hunne kudden gevorderde weiden, doet hem naar scheiding verlangen. ABRAM en LOTH moesten zich met de weiden door de Kanaäniten en Pherezieten overgelaten vergenoegen, en deze waren niet toereikend. Daardoor ontstond verschil tusschen de herders, en dit verschil dreigde den huiselijken vrede tusschen ABRAM en LOTH te verstoren. En nu begeerde ABRAM, dat zij als vrienden, als broeders zouden scheiden. Geoefend in zelfverloochening deed hij LOTH den voorslag, zich het deel des lands te verkiezen, dat hem bekoorde. Welk eene edelmoedigheid! Hij koos niet, ofschoon de oudste in jaren en meerder dan LOTH, — ofschoon hem het land tot eene eeuwige erve voor zijne nakomelingschap was beloofd, — omdat hij den vrede wilde bewaren tot elken prijs; omdat hij in het geloof leefde dat Gods beloften zouden vervuld worden, al koos LOTH wat hij ook wilde.

Ziedaar dan weder eene van die liefelijke kenmerken des waren geloofs. *Zijt met de ootmoedigheid bekleed*, vermaant een Apostel van JEZUS CHRISTUS, van JEZUS CHRISTUS, die gezegd heeft: *leert van Mij; want Ik ben zachtmoedig en nederig van harte.* Die Heer heeft tot allen, die begeerden zijne discipelen te zijn, gezegd: *die achter Mij wil komen, verloochene zich zelven, neme zijn kruis op en volge Mij!* Herhaalt Hij dit woord niet dagelijks? En woont dat beginsel der zelfverloochenende, der opofferende liefde nu reeds in uw hart? — Hebt gij reeds geleerd u zelven over te geven aan Hem, die de eerste aanspraak heeft op de toegenegenheid van uw hart, en daarna ter wille van uwen broeder, uwen medemensch op te offeren wat het uwe, wat u dierbaar is? — En is het voorbeeld van den *Heer der heerlijkheid* zelven, in zijne aardsche vernedering gegeven, u te groot en onnavolgbaar, welnu! slaat dan op den *dienstknecht*, op ABRAM het oog, die zich zelven opofferende om des vredes wil, en gewillig van een goed regt afstand doende, u herinnert wat gij zijn moet, wat gij door de kracht van den Heer worden kunt.

Maar ook zelfs dit voorbeeld zal u met schaamte doen inkeeren tot u zelven, om te belijden dat gij tot *mindere* offers niet bereid zijt, en uw eigen geluk liever hebt dan den onderlingen vrede. In plaats van te roemen moet gij belijden dat gij nog nimmer zulke offers gebragt hebt, en integendeel uw voordeel, uw geluk blijft bedoelen, daarnaar blijft jagen om het te verkrijgen ten koste van huiselijken en maatschappelijken vrede, ten koste van hem,

dien gij geroepen wordt uitnemender te achten dan u zelven. En hoe zoudt gij dit ook kunnen doen, indien gij nog niet geleerd hebt eigen wil en eigen zin te onderwerpen aan den heiligen wil van uwen Heer? Dit is de bron van veel twist, tweedragt en verwijdering tusschen leden van één huisgezin, tusschen bewoners van ééne plaats; hieraan is toe te schrijven het gebrek aan inschikkelijkheid, zelfopoffering en onderwerping. Men is nog niet aller dienaar, omdat men nog geen dienaar is van den Heer.

Dit is de vruchtbare bron van dat eigenlievend en zelfzuchtig woelen en werken, van die liefdeloosheid en bevoordeeling van zich zelven, als wij bij een ernstigen blik tot onze droefheid allerwege opmerken. Tot onze droefheid, ja! maar ook tot onze beschaming, tot *uwe* beschaming inzonderheid, gij, die nog geen opregt volgeling zijt van den nederigen en zachtmoedigen JEZUS. O! indien gij opregt met u zelven wilt omgaan, indien gij wilt oordeelen met een *regtvaardig* oordeel, dan zult gij moeten belijden, dat in de schuilplaatsen van uw hart eene eigenliefde zich verbergt, die u in 't dagelijksch leven tot daden dringt, welke het tegenovergestelde zijn van die geheel éénige daad, die eener opofferende liefde tot in den dood des kruises. Het is, omdat uw hart nog beroofd is van de werking des Geestes, die tot ootmoed en zelfopofferende liefde opwekt en bekrachtigt. En dat uw hart nog leeft buiten zijn gezegenden invloed en reinigende kracht, is immers alleen daaraan te wijten, dat gij in plaats van om dien Geest te bidden, zijne werking tot op dezen dag wederstaan hebt. Ook nu biedt God, God zelf door mijnen mond u dien H. Geest aan, opdat Hij u leere u zelven

eerst *aan den Heer*, dan *aan anderen* te geven. Uw hart moge voor zulke offers onverschillig zijn, waarlijk! zij zijn noodzakelijk. Zij alleen zijn den Heer welbehagelijk.

Een eigenlievend, zelfzuchtig, hoogmoedig hart is Hem een gruwel. Geeft Hem dan uw hart, opdat Hij het vernedere, verbreke en reinige van dien hoogmoed, van die zucht tot zelf-vergoding, tot eer en winstbejag, die in ons aller hart woont, en die alleen door een ernstigen en getrouwen strijd in Gods kracht zóóver kan onderdrukt worden, dat gij ook zoekt wat des anderen, bovenal wat des Heeren is. Immers zult gij gaarne als een discipel des Heeren JEZUS willen *sterven*, maar daartoe is het noodig als zijn discipel te *leven*, en immers hij die een discipel van JEZUS wil zijn, verloochene zich zelven, neme zijn kruis op en volge Hem, die stierf om aan zondaren het leven te geven.

Maar niet alleen zij die nog geene discipelen van JEZUS zijn, ook zij die in waarheid gezegd kunnen worden Hem toe te behooren, moeten met beschaamdheid des aangezigts en des harten het voorbeeld van ABRAM beschouwen. Zijne edelmoedige zelfopoffering sproot voort uit zijn vast geloof aan Gods beloften; hij wist het dat, welk land LOTH ook voor zich zoude verkiezen, hem datgene zoude geschonken worden, dat God hem beloofd had, ja! *omdat* God hem het land *Kanaän* beloofd had en hij reeds in het geloof het bezat, kon hij gerust den afloop van LOTH's keuze afwachten. Welk Christen kan hem hierin met een eerlijk en vrij geweten de hand geven? — Kunt *gij* het, gij, die *meent* een waar Christen te zijn; ook gij, die het *werkelijk* zijt? Ach! één blik op de Christe-

nen onzer dagen, één blik in uw eigen hart brengt een volkomen gemis van het vaste geloofsvertrouwen, maar ook een onbetamelijk en strafwaardig eer-, voordeel- en winstbejag aan het licht! Waar vinden wij dat vaste geloof, dat ook dán, wanneer een offer gevraagd en een of ander tijdelijk voordeel weggeroofd wordt, vertrouwend uitroept: *God zal mij met zijnen Zoon alle dingen schenken?* Waar treffen wij harten aan, die bereid zijn tot ieder offer van eigen wil en zin, en dan nog blijmoedig hunnen weg voortzetten, geloovende dat God het in alles wél zal maken? — Moeten wij niet belijden, dat in onze dagen vooral vele Christenen zich in dit opzigt in een treurig licht vertoonen, en onwillig zijn zelfs om het geringste offer der liefde te brengen, onwillig zelfs om, ten koste van een heilig en goed regt, den huiselijken en maatschappelijken vrede te bewaren, gelijk ABRAM deed; onwillig in één woord, om anderen in den geest der zelfverloochening en der liefde te dienen, en daarentegen altijd spreken van hun belang, hunne eer, hun goed regt. Indien de Heer over u dacht, gelijk gij misschien denkt over anderen, waar zoude het toch met u heen? Indien Hij wilde spreken van zijn *goed* en *heilig regt*, en niet van *weldadigheid* en *genade*, zegt het mij, zoudt gij dán nog zijn die gij *nu* zijt? Indien JEZUS, 's Vaders Zoon, zoo hadde gedacht over u, zoude Hij dan troon en heerlijkheid hebben verlaten? — Immers was Hij tot het zwaarste offer bereid, en wie waren zij, wie zijn zij, voor wie Hij uit den hemel nederdaalde, leed en stierf? Wij kunnen immers, althans zoo wij gevoelen wat het is aangenomen,

verlost en genezen te zijn, niet zonder weemoed en ontroering daaraan denken? — In dit opzigt komt ons de aangebodene reiniging des H. Geestes in een beminnelijk en vertroostend licht voor. Zoo laat ons dan, dat licht kennende, het *begeeren*, en het ontvangen hebbende, daarin *wandelen*. Want voorwaar! daaraan alleen is het te wijten, dat zoo menig Christen hoog van oogen en hoog van harte is; dat zoo menig Christen zich zelven bedoelt, zich zelven zoekt, en aan zijn eigen uitwendig belang zijne inwendige rust, zijnen huiselijken vrede, helaas! het geluk van den naaste ten offer brengt. Het is niet de H. Geest, die boven alles in de gemeente begeerd, waarom gebeden wordt. En zonder dien Geest geene navolging van het voorbeeld van ABRAM in het gedrag met LOTH, geene navolging van den zachtmoedigen en heiligen JEZUS bovenal.

Een treurig gemoedsbestaan vertoont de als kind aangenomene en behandelde LOTH. Hij kiest, in plaats van ABRAM te laten kiezen, wien toch het land naar Gods belofte toekwam. Hij laat zich verblinden door uiterlijken schijn. Hij begeert het schoonste deel des lands, maar bedriegt daarmede zich zelven. Hij begeert het zuidelijk deel der Jordaanvlakte (*l*) (nu *el-Ghôr* genaamd) zich uitstrekkende van het meer *Gennezareth* tot aan het dal *Siddim;* welk zuidelijk deel, door den ondergang van *Sodom* en *Gomorra* tot eene zee en woestijn van zout geworden, door overvloed van water liefelijk en vruchtbaar was als het Paradijs (Gen. XI), als de tusschen

bergen zich uitstrekkende Nijloevers, en in 't zuiden door *Zoar* begrensd werd.

Na deze keus neemt LOTH afscheid van ABRAM, en zich nederzettende in deze vruchtbare vlakte, slaat hij zijne tenten op zelfs onder de muren van *Sodom* (vs. 13).

In LOTH aanschouwen wij eene zelfliefde, die alleen met eigen belang te rade gaat. — Hij is ons het welgelijkend beeld van den dienaar der wereld, die eigen voordeel en geluk op het oog heeft, en het vergaderen van schatten op de aarde als zijn hoogste geluk, als het doel van zijn leven aanmerkt. Zijn voorbeeld zij ter ernstige waarschuwing, ter ernstige waarschuwing voor eene eigenliefde, die alles aan haar belang opoffert, en niet vraagt wat roeping, wat geoorloofd, wat Gode welbehagelijk, maar alleen wat *voordeelig* is. Dat uitwendige voordeel, het wordt door velen gezocht en langs wegen van hebzucht, ware het maar niet van bedrog! verkregen. Misschien herkent gij in LOTH uw welgelijkend beeld, en moet belijden dat ook gij aan uw eigenbelang dat van den naaste hebt ten offer gebragt. Het moge bij de wereld verschooning vinden, bij de wereld, die tot zinspreuk heeft: een iegelijk is zich zelven het naaste, zulke wegen behagen den Heer niet. En die wegen mogen dan hier voordeelig zijn, gelijk de vruchtbare Jordaanvlakte, die rijk gezegende landstreek, voor LOTH, het zal een ieder gaan gelijk het hem ging, die wel naar 't uitwendige eene gelukkige keus deed, maar helaas! al te spoedig moest bemerken, dat dit

uiterlijk voordeel hem bragt in de onmiddelijke nabijheid van hen, wier namen in de H. Schrift met zwarte kleuren staan geteekend. Heeft LOTH vooruit gezien dat deze keus hem noodlottig zoude worden, dan vertoont zijn gedrag zich in des te treuriger licht.

Maar het zij LOTH daarmede bekend was, het zij niet, altijd zal hij blijven een waarschuwend voorbeeld voor volgende tijden en geslachten. Een waarschuwend voorbeeld ook voor ons, die den Apostel ook ons hooren toeroepen: *hebt de wereld niet lief, noch hetgene in de wereld is.* Zoo brengt de liefde tot de wereld, welke zich gaarne door schijn laat misleiden, haar onzalig loon mede. — Neen! dan is het beter het mindere te kiezen en de rust der ziel te behouden, dan het meerdere te begeeren en het voornaamste, het eeuwige te moeten opofferen. Zulke herinneringen zijn ook voor u allernoodzakelijkst. De wereld bezit eene verlokkende kracht, ons hart beeft terug voor aardsche zorgen, het heeft de gemakken, de weelde des levens lief, het is naar goede, aangename, voordeelige dagen en jaren begeerig, maar hoe? indien dit alles, hoe aangenaam ook, verkregen moet worden ten koste onzer gemoedsrust, ten koste van den vrede onzer ziel, waartegen duizenden werelden niet kunnen opwegen; indien dan in dit verleidelijk maar gevaarlijk spel het graf wordt gegraven, dat ons eeuwig geluk *voor eeuwig* bedekt, dan — ik geef het aan uw eigen gemoed ter overweging over — moeten wij immers, naar het woord van den Heer zelven, de hand afkappen en het oog uitrukken, d. i. het liefste opofferen, ons vele offers getroosten, des noods een zwaar

kruis opnemen, om een eeuwig geluk deelachtig te kunnen worden.

Daarom! wacht u voor de dienst der wereld en haar zinbedrog. Ontdoet haar van het klatergoud, wat behoudt gij over, zoo niet datgene, wat u niets anders dan hartzeer en schade, eeuwige schade berokkent? Misschien zijn er ook in ons midden velen, die nog in deze dienst volharden, en niet bedenken dat de wereld eenmaal met al hare begeerlijkheid voorbijgaat. Dit zal zeker geschieden, en hij die met een onpartijdigen blik alles hier beneden gadeslaat, en opmerkt hoe alles verandert en met de jaren in bekoorlijkheid vermindert, ja! hoe op het oogenblik zelf van 't genot het naberouw het harte binnensluipt, hij zal het moeten toestemmen, dat de rozen in den hof der wereld niet kunnen geplukt worden zonder met hare ruwe doornen de hand, die ze plukken wil, te doorboren. En daarom! laat u niet bekoren, niet verleiden door een schoonen glans, eene kortstondige vreugde. *Gedenkt aan* LOTH! De wereld heeft zeker gezegd dat hij goed had gekozen, maar kunnen wij er aan twijfelen of ABRAM met droefheid LOTH zag weggaan? Zoo zal het ook *nu* gaan. De wereld zal uwen lof vermelden en verbreiden, zij zal zeggen dat gij verstandig en wel hebt gekozen, maar de Heer zal met een heilig misnoegen op u nederzien. En nu, wat kiest gij, kortstondig voordeel en genot, maar eeuwige schade, — of kortstondige schade en oogenblikkelijken tegenspoed, maar altoosdurende heerlijkheid, heiligheid en zaligheid?

Maar hoe LOTH ook over die edelmoedigheid van ABRAM

hebbe gedacht, misschien veroordeelde hij haar als lafheid, schoon hij daarvan het voordeel genoot, in die vernieuwde geloofsdaad had God een welbehagen. Ten bewijze strekken de vernieuwde beloften. Aan ABRAM en zijn zaad wil God het land in al zijne uitgestrektheid geven, van noorden tot zuiden, van westen tot oosten, gelijk dit schoone land zich gedeeltelijk voor ABRAM'S voet uitstrekte (*). Eene ontelbare nakomelingschap, ontelbaar gelijk het stof der aarde, zal het eenmaal bewonen. Door deze herhaling en ontwikkeling der vroegere belofte vertroost en verblijd, slaat ABRAM zijne tenten op overal waar hij weiden vindt voor zijn vee, en nadert op zijne dagreizen het eikenbosch *Mamre*, gelegen bij *Hebron* (*m*), eene bergstad, eene van de oudste steden der wereld, de zetel van MAMRE, koning der Amoriten. Nu wordt zij *el-Khalil* (de vriend) genaamd, eene treffende zinspeling op den naam, dien ABRAM niet alleen in de H. Schrift maar ook bij de Arabieren draagt, *vriend van God!* Ook deze plaats heiligt hij door plegtige aanroeping van Gods naam.

Nu heeft hij vasten voet in 't land der belofte, maar bezit zelfs geen enkelen voet gronds in eigendom. Hij is oud en nog kinderloos, toch zal zijn zaad zijn als 't stof der aarde. Hij is en bezit alles, maar *tegen hoop op hoop!*

Het geloof in God is niet *ijdel.* Het brengt niet alleen eenen liefelijken vrede, eene heilige blijdschap, eene stille rust, het brengt ook eene heerlijke openbaring van Gods welbehagen met zich mede. Dit zien wij aan ABRAM.

(*) Waarschijnlijk stond hij op een hoogen berg.

Naauwelijks heeft hij alles wat het zijne was opgeofferd, naauwelijks heeft LOTH hem verlaten, of de Heer verwaardigt hem met eene nieuwe verschijning en eene vernieuwde toezegging.

Ziedaar dan ook nog heden ten dage de liefelijke vrucht van een offer aan het heil der ziel, aan het geluk van anderen, aan de belangen van Gods koningrijk gebragt. Een ieder Christen heeft daarvan in zijn leven de treffendste bewijzen. Geen offer wordt *gevraagd*, of die eisch gaat vergezeld van eene heerlijke belofte; — geen offer wordt *gebragt*, of bij de kracht om het te brengen wordt eene nieuwe weldaad gevoegd. Gods getrouwe liefde wil de zijnen tot ieder offer sterken, en ieder offer hier gebragt, reeds hier veelvoudig vergoeden. De wereld is onuitputtelijk in hare eischen, maar geeft niets goeds daarvoor in ruil, de Heer geeft terug naarmate Hij vroeg, ja! geeft meer dan Hij vroeg. — Ook in dit opzigt vertoont de dienst van God zich in een beminnelijk licht, omdat zijne eischen met beloften gepaard gaan, met beloften, *die de eeuwigheid omvatten*. En waar Hij dan den zijnen de vreemdelingschap dezer aarde gevoelen doet, geeft Hij hun tevens het voorgevoel, den voorsmaak des hemels in het hart.

Kan deze dienst u niet bekoren? Want wat gij verliest is slechts weinig, is slechts schijn, is slechts schade; maar wat gij wint is veel, het is een wezenlijk geluk. Hier zinkt de wereld weg in het niet. Bij dat heil vergeleken wordt hetgene de wereld aanbiedt, aan die wegspattende waterbellen gelijk, waarmede wij ons eenmaal in onze jeugd vermaakten. Wij vormen ons die genoegens,

zij zijn eene vrucht van onzen akker, en daarom vergankelijk. En weet gij dan niet, wat alleen eeuwige waarde behoudt?

Dat wist ABRAM, en daarom zocht hij de vriendschap, de gunst van God. Dat deze dan ook door u gezocht worde met een onverdeeld hart, gij, die nog onzeker zijt wát te doen. Wat wordt gij dan langer geslingerd door verschillende gedachten! En gij, die Gods heilige vriendschap hebt verkozen, in het geloof zijne beloften omhelst, en Hem welbehagelijk wilt zijn, zet gij gelukkig met hetgene gij als een onvergankelijk goed overal met u mededraagt, uwen togt voort aan de hand der hemelsche wijsheid en liefde. En waar gij na ieder gebragt offer u steeds meer vreemdeling hier beneden, maar ook meer bemoedigd en versterkt gevoelt, daar worde u de aanbidding Gods in geest en waarheid steeds meer behoefte en eene gezegende voorbereiding voor dien tijd, als gij Hem eeuwig zult toebehooren en verheerlijken.

DE KRIJGSTOGT VAN ABRAM TER BEVRIJDING VAN LOTH.

Gen. XIV.

Mijn koningrijk is niet van deze wereld! Met deze verklaring van CHRISTUS voor oogen betuigt de Apostel PAULUS, *de wapenen van onzen krijg zijn niet vleeschelijk, maar krachtig door God, tot nederwerping der sterkten* (2 Cor. X: 4). Werd PETRUS niet zeer ernstig door JEZUS bestraft, toen hij in onberaden ijver het zwaard uit de schede trok, en zijn' Heer uit de handen der vijanden wilde verlossen?

Heeft de afdeeling der Protestantsche Kerk, naar haren stichter MENNO de gemeente der Mennoniten genoemd, dan geen gelijk, wanneer zij van hare leden vordert, dat zij nimmer wapenen zullen dragen, zelfs niet in 'slands dienst?

Of zoude zij misschien dwalen in de regte verklaring der boven aangehaalde woorden? En hoe zal zij dan verklaren het woord van den Heer zelven: *geef den keizer wat des keizers is,* d. i. geef aan de over u gestelde wettige magt wat zij regtvaardig van u vordert? Hoe zal zij deze opvatting dan overeenbrengen met de liefde voor

het land der geboorte, voor haardstede en altaren? — Of deden onze voorvaderen dan onregt, toen zij met het zwaard in de hand hunne vrijheid en hun goed regt tegen den koning van *Spanje* handhaafden. Hadden zij dan te huis moeten blijven, toen 25 jaren geleden WILLEM I zijne getrouwe onderdanen te wapen riep? Wat was er vroeger en later van ons land geworden, indien al die strijders eens door deze en dergelijke tekstverklaring waren verleid geworden, om het reeds opgevatte zwaard weder uit de hand te leggen en den vijand in het land te laten binnendringen, te laten rooven, onteeren en moorden naar hartelust?

Wat ware er, om een voorbeeld te nemen uit de gewijde geschiedenis, van *Israël* geworden, indien DAVID geen bevel had gegeven *Israël's* getrouwen tegen de door ABSALOM verleiden ten strijde te voeren? En die ABSALOM was nog wel zijn geliefde zoon!

En wat lezen wij van ABRAM, wien niemand eene opregte godsvrucht en een vredelievend gemoedsbestaan zal willen ontzeggen? Is hij niet ten strijde getogen, heeft hij niet met het zwaard in de hand zich een weg gebaand midden door den vijand en dien ten eenenmale verslagen? Of zal in dezen strijd geen menschenbloed zijn vergoten? Maar waartoe neemt men anders het zwaard op, dan om door zijne scherpte onregt te wreken, regt en geregtigheid te handhaven?

Een onzalige twist tusschen de herders van ABRAM en LOTH, die met de verbreking van den onderlingen

liefdeband bedreigde, deed ABRAM besluiten aan zijn neef een plan tot scheiding in liefde en vrede voor te slaan. LOTH door hebzucht verleid, eigende zich het regt toe, hetwelk ABRAM bezat als de oudste, als de meerdere, door God tot het bezit van 't land *Kanaän* geroepen, en begeerde de schoone, bloeijende Jordaanvlakte. Deze keus berokkende hem echter in den weg van Gods voorzienigheid smart, schade en schande. De aanleiding daartoe was als volgt:

De koningen van de vijf steden gelegen in de zuidelijke Jordaanvlakte, waar LOTH zich had nedergezet, *Sodom*, *Gomorra*, *Admah*, *Zeboïm* en *Bela* of *Zoar*, hadden zich na tienjarige dienstbaarheid aan de heerschappij van KEDOR-LAOMER, den magtigen koning van *Elam*, gelegen aan de Perzische zee, onttrokken. Deze KEDOR-LAOMER versterkte zich daarop door den bijstand van drie andere koningen tot een rooftogt, om wraak over dien afval te nemen, overrompelde de steden der Jordaanvlakte, versloeg de wederspannige koningen en voerde met den rijken buit en vele gevangenen ook LOTH mede, die reeds in *Sodom* zelf woonde, daarenboven al wat hij bezat. De ongelukkige door schijn verblinde LOTH moest zich aan de schande eener gevangenschap en het geweld van den magtigen KEDOR-LAOMER onderwerpen.

Dat is de *regtvaardige straf*, welke LOTH treft als een gevolg van baatzucht en wereldliefde. LOTH is hier een waarschuwend voorbeeld voor volgende tijden; in hem aanschouwen wij de besmettelijke kracht, welke de wereld uitoefent. Niet lang was hij van ABRAM gescheiden, of

de wereld had zijn hart met sterke koorden heengetrokken naar hen, die haar dienden, en hem naar *Sodom* heengedreven, welks vruchtbare omgeving zijn hart bekoord had. O! er is een zeer groot, hoewel verborgen gevaar gelegen in het voldoen aan de begeerlijkheid der oogen. Vergeleek LOTH zijn tegenwoordig met zijn vroeger leven, dan moest hij bekennen dat hij wel naar het uitwendige iets gewonnen, maar naar het inwendige veel, zeer veel verloren had. Daaraan had hij wel niet gedacht, en indien hij al daaraan gedacht had, hij had daaraan zooveel gewigt niet gehecht. Maar de heilige God zoude niet straffeloos de liefde tot Hem aan die tot de wereld laten opofferen. LOTH moest ondervinden dat hij kwalijk gehandeld had in Gods oog, — en de ellende der vernederende gevangenneming en wegvoering verre van die vruchtbare streken, die hem hadden bekoord, moest hem zijne dwaasheid en verachting van den Heer en zijne dienst levendig herinneren.

Hij zij ook ons ten voorbeelde! Hij predikt ons met den hoogsten ernst het gevaarlijke van den omgang der boozen, de besmettelijke kracht der werelddienst. Nog wordt de zonde in hare verschillende vormen, hoe schoon deze ook zijn mogen, hoe betamelijk zij ook schijnen, reeds in dit leven gestraft. Gij weet het: *die een vriend der wereld zijn wil*, *wordt een vijand Gods.* Kan het den zoodanige waarlijk goed gaan? Immers wordt vroeg of laat de zonde als zonde openbaar, — als zonde veroordeeld, ook voor 't aangezigt der menschen, — als zonde gestraft. Zoo zal het ook u moeten gaan, gij die haar lief hebt. Beef dan voor de regtvaardige ge-

volgen. Beschouw u zelven als wandelende aan den rand van een afgrond. Ellende, tijdelijke rampen en kwalen, ziedaar het treurige loon van wereld- en zondedienst.

Verlaat dan den weg, waarop gij u nu nog bevindt. Verlaat dien onder een ootmoedig smeekgebed om vergeving in CHRISTUS' bloed. Waarom zoudt gij stervende verloren gaan? Want dit zoude naar 't regtvaardig oordeel Gods uw deel moeten zijn, indien gij volhardet in wereld- en zondedienst. Dat heeft de heilige God u van uwe jeugd af laten prediken. En nog staat Hij, Hij zelf aan de deur van uw hart en roept u toe: *De bijl ligt aan den wortel der boomen: alle boom die geen goede vrucht voortbrengt, wordt uitgehouwen en in 't vuur geworpen.* Gij moogt niet langer weigeren naar deze roepstem te hooren. Gij moogt dit niet, indien gij uwe ziel liefhebt, indien gij voor eeuwig gered worden en reeds hier het goede zien wilt. Heden moet gij den weg des verderfs verlaten. Uw omgang met hen die de zonde liefhebben en dienen, is nu reeds voor u eene bron van tijdelijk verdriet, en zal het steeds meer worden. Daardoor daalt gij dieper en dieper in het slijk der zonde. Daardoor wordt gij steeds bij toeneming bevlekt. Iedere nieuwe vordering in de zonde en voortgang in hare dienst is eene nieuwe beleediging uwen God aangedaan. In dit opzigt wordt de zonde zoo snood en verfoeijelijk. Dus niet alleen om hare *gevolgen*, maar ook, ja! bovenal om haren boozen *aard* moet gij haar met diepe smart belijden, hare uitdelging in CHRISTUS' bloed zoeken en haar bestrijden in Gods algenoegzame kracht. Dit laatste roep ik u toe, die met schaamte en smart uw dagelijksch

leven gadeslaat, die weet en gevoelt dat uwe dubbelhartigheid, uwe gehechtheid aan de zonde, uwe gemeenschap met de onvruchtbare werken der duisternis eene zonde is tegen den Heer. Bid om vergeving te ontvangen, bid om te haten wat gehaat, om te bestrijden wat bestreden moet worden, zal het goed zijn. Ach, voor velen, die zich Christenen noemen, is het nog gemakkelijk in veel, — bijna had ik gezegd in alles, maar God kent het hart, uw hart en het mijne! — aan de wereld gelijkvormig te zijn. God schenke u dan een teeder gemoed, welks vrede door de minste aanraking met de zonde verstoord wordt, voor hetwelk de goddelijke liefde en gunst boven alles gaat, dus ook boven de liefde en de gunst der wereld! Maar leer dan ook voor de verzoeking te vlieden, gij die gaarne bidt: *leid ons niet in verzoeking, o Heer!* Sta op de wacht voor de zonde, ontwijk alles wat uwe gemeenschap met God verstoort; want vroeg of laat draagt deze dubbelhartigheid schandelijke vruchten, vroeg of laat wordt die geheime zondedienst voor u eene bron van veel verdriet. Maar bovenal zondigt gij door uwe dubbelhartigheid tegen Hem, die zijn bloed voor u veil had om u te verlossen van de heerschappij der zonde, en u wil reinigen door zijn Geest tot zijne standvastige dienst en blijvende verheerlijking.

ABRAM blijft niet onbekend met de treurige gevolgen der voorliefde, door LOTH voor de vruchtbare streken der Jordaanvlakte betoond. Een aan den slag ontkomene brengt hem die droevige tijding. En hij denkt niet aan

LOTH's onregtvaardigheid, 't is hem genoeg, dat deze ongelukkig is en redding behoeft. — Vast besloten om hem ter hulpe te komen, wapent hij zich met driehonderdachttien in den krijg toegeruste onderhoorigen ten strijde. Maar tevens overlegt hij bedaard en met wijs beleid wat hem verder te doen staat. Hij dringt bij den nabuur MAMRE en zijne broeders ESCHKOL en ANER op spoedige hulpbetooning aan, jaagt met hen den vijand na en achterhaalt hem bij *Dan*, in 't noorden van *Kanaän;* hij overvalt hem, die niets kwaads vermoedt, te middernacht, verslaat en vervolgt hem op zijne vlugt tot in het noorden van *Kanaän*, tot bij *Damaskus*, en keert met alle gevangenen en een grooten buit weder.

En het is door het geloof dat hij, de herdersvorst, den magtigen KEDOR-LAOMER en zijne bondgenooten overwint. Maar evenmin mogen wij voorbijzien, dat ABRAMS magt door de hulp van zijne drie bondgenooten aanmerkelijk versterkt en het vijandelijk leger niet van het naderend gevaar bewust was; voegen wij daarbij den plotselingen schrik, de duisternis van den nacht, de krijgslist van ABRAM (vs. 15), de verwarring der vijanden, en wij hebben zoovele oorzaken, waarom de aangewende poging tot redding met zulk een gezegenden uitslag bekroond werd.

Ook wij worden geroepen tot vrijwillige, ijverige en belangelooze hulpbetooning, tot ondersteuning en verlossing van hen, die slagtoffers zijn van onregt en geweld, en ook in ruimeren zin van hen, die gebukt gaan onder de rampen en lasten des levens. Een ruim en heerlijk

veld ter bearbeiding vooral in onze dagen! Welk eene gelegenheid tot openbaring van de kracht des Christendoms! Hoe veel kunnen wij hier van ABRAM leeren! Hoe beschamend is het voorbeeld, dat hij ons allen geeft! U zeker in de eerste plaats, die aan den afgod van het eigen ik alles ten offer brengt, die alles voor u zelven, niets voor anderen over hebt, — niet mede lijdt met hen die lijden en weenen, — hun uwe ondersteuning, uwe hulp weigert, — in plaats van hen die regtvaardig met LOTH lijden, te helpen, u in hun ongeluk verblijdt en spreekt: het is zijn, het is haar regtvaardig deel, zij hebben het aan mij of aan anderen verdiend! En dat doet gij, die zelf zoo gaarne beklaagd, ondersteund en geholpen wordt, — gij, die meent dat anderen u dadelijk de hand der liefde moeten toereiken, — gij, die met het oog op de regtvaardigheid Gods zoo vele slagen waardig zijt. Zeg het mij, indien die heilige Hemelheer eens zoo met u deed als gij doet met uwen naaste, wat zoude er dan wel van u worden? Ik weet wel, naar zulk een maatstaf beoordeelt men zich zelven zelden of nooit, maar is deze daarom minder waar? — Indien gij u zelven al met zooveel toegevendheid beoordeelt, de regtvaardige God doet het niet. Hij meet met eene zuivere maat, Hij weegt met een regte weegschaal. En als Hij dan ons allen weegt en beproeft, ook met betrekking tot de gelegenheid om onzen naaste de behulpzame hand te bieden, tot de wijze waarop en de oorzaak waarom wij het gedaan hebben, *zoo wij het dan deden*, zullen wij dan zuiver en regt in zijne oogen worden bevonden? En moeten wij dan niet heengaan en

ons met de diepste schaamte voor zijn aangezigt vernederen, wij, wier schuld ook in dit opzigt tot eene ongekende hoogte is opgevoerd?

En zullen wij dan niet moeten belijden, dat wij den geest van het ware Christendom nog niet verstaan, althans dien nog veel te weinig bezitten? Zult gij dat niet in de eerste plaats moeten belijden, gij, die nog in alles door zelfzucht en eigenbaat wordt bestuurd; die nog niet hebt ontvangen door het geloof den geest die uit God is, maar nog den geest dezer wereld bezit, waar ieder voor zich zelven zorgt, zich zelven zoekt, zich zelven alles ten offer brengt. Gij dan, die meent iets voor anderen te zijn en te doen, peil de bron uwer daden. Uit welk beginsel handelt gij? Is uwe dienstbetooning de vrucht des Geestes? Strijdt gij, zoo gij voor anderen strijdt, voor hun regt en belang, met goede wapenen? Met wapenen, welke Gods Woord u aanbiedt? Is het op uwe kracht, dat gij vertrouwt, op uwe wijsheid, op uw overleg, waar gij strijdt en helpt en draagt? En wat beweegt u om u het lot van den verongelijkten, van den ongelukkigen naaste aan te trekken; is het uwe eer, uwe lof dien gij bedoelt, of bedoelt gij alleen 's naastens belang, Gods verheerlijking en de gehoorzaamheid aan zijnen wil? Ik zoude geene vrijheid hebben om deze vragen terug te houden, ik mag ze niet verzwijgen, ik moet ze doen! — omdat helaas! in deze wereld, indien er dan al iets gedaan wordt, dit zoo weinig uit het regte beginsel geschiedt! Het is, omdat ik mij zelven deze vragen doe, omdat ik weet dat mijn hart ook in dit opzigt niet is wat het zijn moest, dat ik u met ernst der-

gelijke vragen ter beantwoording voorleg, ter beantwoording aan God, die met geen schijn tevreden en met geene halfheid gediend is. — Is het gevoel van schaamte voor God, dat zich van ons hart meester maakt, waar wij zulk eene belangstellende en werkzame liefde bij ABRAM opmerken, niet eene getuigenis tegen onze onverschilligheid, onze liefdeloosheid, onze vermetelheid in het beoordeelen der rampen van anderen? Zullen wij dan voor dat gevoel, hetwelk Gods Geest bij het lezen dezer treffende bladzijde uit ABRAM'S geschiedenis in onze harten verwekt, onverschillig zijn, of slechts eenige oogenblikken daarop acht geven, om daarna weder te keeren tot de zonde, welke wij moeten veroordeelen? — Neen! zal uw weg, zal de mijne in dit opzigt regt worden voor Gods aangezigt, dan zullen wij moeten aanvangen of voortgaan met het gebed om dien Geest, die alleen kan leeren den naaste lief te hebben, omdat Hij alleen ons kan doen verstaan hoe lief CHRISTUS ons had, dat Hij ons onwaardigen, zelfs wat de minste gunst aangaat, ter hulpe snelde en ons redde. O! hier is nog meer dan eene ABRAMS-liefde, die rust opoffert en het leven waagt voor eenen ondankbaren bloedverwant, hier is eene liefde, welke zich voor vijanden in den dood geeft.

Op den terugkeer naar de geliefde eikenbosschen van *Mamre* komt hem BERA, de koning van *Sodom*, te gemoet, om zijn' weldoener en verlosser met dankzegging te begroeten. De ontmoeting heeft plaats in het koningsdal, ten noorden van *Salem*, de stad des vredes, het la-

tere *Jeruzalem*, — in hetzelfde dal, waar eeuwen daarna de hoogmoedige en ontaarde ABSALOM tot zijne gedachtenis eene hooge zuil liet oprigten. — Ook MELCHIZEDEK (*n*), de koning van *Salem*, een priester van den allerhoogsten God, die hemel en aarde bezit, treedt hem te gemoet, begroet den overwinnaar, verkwikt hem priesterlijk met brood en wijn, en zegent hem in den naam des allerhoogsten Gods, die hem de overwinning geschonken heeft. En ABRAM geeft aan MELCHIZEDEK de tiende van den verkregen buit; hij doet vrijwillig wat later door de wet zal geboden worden, hij offert daardoor den Allerhoogste dank voor zijne overwinning op den vijand behaald, en wijdt zich zelven door de dienst van den priesterkoning MELCHIZEDEK bij vernieuwing aan Hem toe.

Over deze verschijning van MELCHIZEDEK mogen eenige opmerkingen hier eene plaats vinden.

MELCHIZEDEK, priesterkoning van *Salem*, de stad des vredes, verschijnt hier plotseling om even spoedig weder te verdwijnen. Hij treedt op als aanbidder van den eenen waren God. Als zoodanig gaat hij ABRAM te gemoet, om hem op Gods bevel te zegenen. En ABRAM neemt die zegenbede des eerwaardigen priesters aan, en hem als gezant des allerhoogsten Gods erkennende, draagt hij door hem Gode de regtmatige hulde, dankzegging en aanbidding op. De vader der geloovigen buigt zich neder voor den priester Gods. Hierdoor zijn velen er toe gekomen om in MELCHIZEDEK te zien een engel, anderen CHRISTUS, nog anderen den H. Geest. De uitdrukking in den brief aan de Hebreën: *zonder va-*

der, zonder moeder, zonder geslachtsrekening, noch beginsel der dagen, noch einde des levens hebbende, maar den Zoon Gods gelijk geworden zijnde, blijft hij priester in der eeuwigheid (Hebr. VII), scheen althans tot eene dezer verklaringen, dat hij eene tijdelijke menschwording van CHRISTUS geweest is, regt te geven. Maar hier is niet meer dan schijn. MELCHIZEDEK is slechts een *voorbeeld* van CHRISTUS, zijn priesterschap is niet (gelijk het priesterschap naar de wet) *door geboorte* of *regt van opvolging*, hij is geen priester uit een priesterlijk geslacht, maar door de bijzondere wijding Gods. Alzoo is ook het priesterschap *van den Zone Gods*. MELCHIZEDEK is priester door vrijwillige toewijding aan God, — CHRISTUS is priester, omdat ook Hij zich vrijwillig aan God toewijdde en als de Middelaar des nieuwen verbonds zich zelven opofferde tot een slagtoffer, Gode tot een welriekenden reuk. — Beiden staan dus tegenover de Levitische priesters, die het waren door geboorte uit LEVI's stam, afgescheiden van hunne persoonlijke gezindheid. MELCHIZEDEK is voorbeeld, afschaduwing van CHRISTUS, in zooverre ook deze priester was; maar de priesterlijk-koninglijke waardigheid van den Zone Gods wordt eerst in DAVID, den priesterlijken koning van *Israël*, volkomen afgeschaduwd. Zeker was deze betrekking van MELCHIZEDEK tot CHRISTUS, als van eenige trekken van het beeld tot de zaak zelve, voor ABRAM nog onbekend, maar dit belette hem niet MELCHIZEDEK te vereeren als heer en bezitter van hetgene hem in de toekomst beloofd was. Zoo bestaat ABRAM's grootheid in de hoop, MELCHIZEDEK's grootheid in 't werkelijk bezit. — MELCHI-

ZEDEK is *priester* des levenden Gods, dien ook ABRAM dient, ABRAM is tot heden slechts zijn *profeet*, in wien God eenmaal zijne beloften vervullen zal. Aan MELCHIZEDEK openbaart God zich als den God van het *tegenwoordige*, die hemel en aarde *bezit*, — aan ABRAM openbaart Hij zich als den God der *toekomst*, die heil en zegen *belooft*.

Ziedaar het genadige loon van den getrouwen God. Zoo wordt de zelfopoffering van ABRAM voor een onwaardigen bloedverwant door God vergolden, dat hij door eene bijzondere verschijning van den priesterkoning MELCHIZEDEK verwaardigd, verblijd en vertroost wordt, vertroost ook bij de vernieuwde ervaring, dat hij als vreemdeling in het land *Kanaän* geen enkelen voetstap daarvan in eigendom bezit. God beloofde hem door den mond van den eerwaardigen koning van *Salem* zijne blijvende gunst en bescherming. — Dat moge voor u tot opwekking en bemoediging zijn, die uit ware en onverdeelde liefde tot uwen God datgene op u neemt, wat Hij u te dragen geeft, en in uw dagelijksch leven, ten koste van veel strijd en zware offers, toonen wilt wiens eigendom gij zijt, wien gij dient. Is het niet eene groote zaligheid eenen God te mogen toebehooren, wiens beloften van kracht zijn en blijven, en eenmaal vervuld zullen worden? En die God kent gij als uwen God, uwen verzoenden Vader in CHRISTUS. En die God draagt en zegent u, en belooft ook in de toekomst u te zullen zegenen. Hij, die uw Vader is, zal uw Vader blijven en als uw Vader voor u zorgen. En zijne liefde wordt vooral daarin openbaar, dat Hij u gedurig weder aan die liefde laat herinneren, wanneer gij

gevaar loopt haar te vergeten, of aan deze herinnering bijzondere behoefte hebt. Hij doet u langs ongedachte en verrassende wegen tallooze verkwikkingen op uwen levensweg toekomen. O! vergeet zijne weldadigheden dan niet. Volg ABRAM ook hierin na, dat gij u zelven bij vernieuwing den Heer toewijdt, en ook het uwe, in zooverre Hij dat gebruiken wil tot bevordering zijner wijze en goede oogmerken. Zoek daartoe de gemeenschap des H. Geestes, opdat Hij u dat leere. Word daarin ijverig en overvloedig, want God heeft in zulke offers behagen.

BERA, de koning van *Sodom*, bood aan ABRAM voor de betoonde hulpe zijne aan de vijanden weder ontnomen bezittingen tot een geschenk aan, maar ABRAM zweert bij den allerhoogsten God, die hemel en aarde bezit, dat hij zelfs het minste niet daarvan nemen zal. Niet *Sodom's* koning, maar de Heer, die hem geroepen en gezegend heeft, zal hem rijk maken. Echter vordert ABRAM dat zijne bondgenooten wat regt is zullen ontvangen.

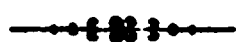
Het was hem dus genoeg zijne roeping te hebben volbragt, aan Gods wil getrouw te zijn geweest. Ook hier staren wij met diepe beschaming op zijn beeld. Welk eene belangelooze godsvrucht en dienstbetooning! Ach! werden wij bij al wat wij doen door dit edele beginsel bestuurd! Bekoorden ons de heilige geboden des Heeren, ook het gebod der liefde boven iets ter wereld, en werden wij tot gehoorzaamheid aangedreven door vurige liefde tot God, niet door zucht naar loon of vrees voor straf! Gaven wij allen om niet, gelijk wij om niet ontvingen!

Maar hoe menigmaal zijn wij nog maar al te begeerig, om na eene daad der opofferende liefde daarvoor onzen loon te ontvangen, zij het dan niet in *daden*, dan toch in *woorden*. Ook hier is veel stof tot schaamte, zeker in de eerste plaats bij u, die om het minste wat gij doet wilt geprezen worden, maar ook bij u, die weet dat al wat gij doet, alleen een gevolg is van den zegen Gods, die u daartoe in staat stelt. Is het jagen naar lof en dank geene vrucht van den hoogmoed, die nog maar al te veel het aanvankelijk vernieuwde hart beheerscht? En zal die verbreking dan niet noodig zijn bij u en bij mij? O! welk een geluk voor ons, die behoefte hebben aan 't gebed, dat ook in dit opzigt de toegang tot den troon der genade dagelijks geopend is. Maken wij daarvan dan toch gebruik, en dit zullen wij ook doen, wanneer het onze begeerte is om ook hierin getrouwer te zijn, dan wij tot heden waren.

Nog een trek van ABRAM'S karakter liet ik onvermeld. Het is zijn geloovig vertrouwen, dat hem van God alleen de vervulling van al zijne nooden deed verwachten. Niemand moest kunnen zeggen: *ik heb* ABRAM *rijk gemaakt*. Deze woorden alleen mogen genoegzaam zijn om ons voor God te vernederen. Beschouwen wij het woelen en werken van de kinderen dezer wereld, om rijk te worden; de schandelijke gehechtheid van velen, die belijden een beter goed te kennen, die belijden op 's Heeren zegen alleen te hopen, aan hun geld en goed; de treurige zucht om te vergaderen en te genieten, de neiging tot gierigheid, wortel van alle kwaad, waardoor velen beheerscht

worden; hunne onvermoeide pogingen om schatten te verzamelen, bijna op hetzelfde oogenblik dat hun mond over de ijdelheid van de aarde en het aardsche spreekt; — beschouwen wij ons beeld, dan gevoelen wij immers, ik althans gevoel het voor mij zelven levendig en met smartgevoel, dat wij de voetstappen van ABRAM òf in 't geheel niet, òf met vele tekortkomingen drukken. En als wij nu het oog vestigen op dien Heer, die alleen van zijnen Vader eer en heerlijkheid wilde ontvangen, en waar de wil des Vaders de vernedering, de armoede, het kruis was, zich vernederde, arm werd en stierf, o! wat blijft ons over dan te bidden: *houd uwen knecht ook terug van trotschheden, dat zij niet over mij heerschen, neig mijn hart tot uwe getuigenissen en niet tot gierigheid;* dan te bidden om te verstaan wat de Apostel zegt: *uw wandel zij zonder geldgierigheid en zijt vergenoegd met het tegenwoordige, want Hij heeft gezegd: Ik zal u niet begeven en Ik zal u niet verlaten* (*).

(*) Ps. XIX: 14; Ps. CXIX: 36; Hebr. XIII: 5.

DE TWIJFELMOEDIGE ABRAM DOOR DEN HEER IN ZIJN GELOOF VERSTERKT.

Gen. XV: 1—6.

Wij hebben ABRAM vergezeld op zijn krijgstogt tot bevrijding van LOTH, dien wij met vele andere gevangenen door KEDOR-LAOMER, den koning van *Elam*, zagen weggevoerd. Op zijn terugtogt ontmoet hij den eerwaardigen priester-koning MELCHIZEDEK, die met brood en wijn hem verkwikt en in den naam des levenden Gods zegent. ABRAM buigt zich met eerbied voor de majestueuse gestalte van den priester des levenden Gods neder en erkent zijne meerderheid, daar hij hem de tiende geeft van alles, en door zijne hand Gode het nederige offer zijner dankzegging voor de behaalde overwinning toebrengt. In MELCHIZEDEK zagen wij bij het licht, dat de nieuwe bedeeling over hem doet opgaan (Hebr. VII), het indrukwekkende voorbeeld (type), de afschaduwing van den Hoogepriester des beteren en blijvenden Verbonds, van den Priester in der eeuwigheid, den koninglijken Priester, den priesterlijken Koning JEZUS CHRISTUS, die niet krachtens zijne geboorte uit een

priesterlijk geslacht, maar door eene bijzondere goddelijke roeping priester is en die, omdat Hij in der eeuwigheid blijft, een onvergankelijk priesterschap bezit.

Door de kracht van zijn geloof had ABRAM den magtigen vijand verslagen. God had hem de overwinning geschonken en tevens hem bewaard voor hoogmoed, die zich na eene welgeslaagde onderneming van het menschelijk hart meester maakt. Nu moest het zwaard, ter bevrijding der ongelukkige gevangenen opgenomen, wederom worden nedergelegd, en ABRAM tot zijn rustig leven als herdersvorst terugkeeren.

Het spreekt van zelf, dat de opgewondenheid en spanning, waarin hij door zijne overwinning op KEDOR-LAOMER behaald, maar vooral door de onverwachte ontmoeting van MELCHIZEDEK verkeerde, weder moest wijken, nu hij terugkeerde in den stillen huiselijken kring; ja, dat hij, hoe grooter de betoonde moed was geweest, des te eerder in een tegenovergesteld uiterste moest vervallen. Moedeloosheid en vrees maakten zich van ABRAM meester. Zoo gaan in het leven van den Christen geloof en ongeloof, moed en moedeloosheid, hoop en vrees hand aan hand; zoo wisselen de uitersten elkander rusteloos af.

In zulk een toestand van moedeloosheid en vrees treffen wij ABRAM aan na het slaan der koningen. In zijne onderneming tegen den magtigen koning had hij — de zaak uit een menschelijk oogpunt beschouwende — een bedenkelijk en gevaarlijk spel gespeeld. Hij moest de verschrikkelijke wraak van den magtigen overheerscher vreezen.

Terwijl hij aan zulke moedelooze gedachten ten prooi is, wordt hij met eene vernieuwde goddelijke open-

baring verwaardigd, welke wij vinden in de zes eerste verzen van Genesis XV.

Met opzet koos ik voor heden slechts de zes eerste verzen van dit hoofdstuk, ofschoon hetgeen wij in de volgende verzen lezen mede behoort tot den tijd, waarop de Heer aan ABRAM verscheen; niet alleen omdat de stof te rijk is om in ééne rede te worden behandeld, maar ook omdat deze weinige verzen ons genoeg rustpunten aanbieden om daarmede in te keeren tot ons eigen hart. Indien wij dan boven dit hoofdstuk een opschrift wilden plaatsen, het zoude aldus kunnen gesteld worden: *de belofte van eene ontelbare nakomelingschap, voortgesproten uit den zoon der belofte, die des vaders zegen zal erven, van Gods zijde door een plegtig verbond bevestigd en verzegeld.* Voor ditmaal spreken wij dus over de *vernieuwing der goddelijke belofte aan* ABRAM, *door zijne twijfelmoedigheid noodzakelijk gemaakt, tot versterking van zijn geloof*, om in onze volgende bijeenkomst het tot verzegeling van die belofte gesloten verbond Gods aandachtig gade te slaan.

De zon is gedaald, de avond gevallen (vs. 5). ABRAM, de herdersvorst, geeft zich na voleindigden arbeid aan stille overpeinzingen over. — Hij overdenkt de vervlogene dagen, de dagen van onrust, spanning en nachtelijken strijd tegen den magtigen KEDOR-LAOMER. De geredde LOTH is wedergekeerd met de zijnen tot de plaats zijner woning; KEDOR-LAOMER met zijne bondgenooten verdreven tot onder *Damascus;* de omliggende landstreek weder in rust. — Zal zij rustig blijven? Of zal de felle krijg weder spoedig ontbranden en de woede van den magtigen KEDOR-LAOMER zich met verdubbelde

kracht storten op de weerlooze bewoners der schoone vlakte, te weerloozer, naarmate zij meer door ijdel zingenot bedwelmd en ontzenuwd zijn? Wie weet, hoe spoedig deze KEDOR-LAOMER, magtiger dan te voren, wederkeert, om den geleden hoon te wreken? En wien zal zijn wrekende arm dan het eerst treffen? Immers zal hij hem tot zijn slagtoffer kiezen, door wiens moed en krijgslist zulk een rijke buit hem weder ontroofd werd? — Reeds ziet ABRAM zich in handen van zijn magtigen en woesten vijand! Wie zal dan hem redden? En wat zal er dan worden van de goddelijke belofte, dat hij *Kanaän* eenmaal erfelijk bezitten, dat eene talrijke nakomelingschap zijne voetstappen drukken, en deze de zuivere kennis en dienst des Allerhoogsten bewaren zal?

De alwetende Heer toont met de gedachten van ABRAMS hart bekend te zijn. Zijne liefde dringt Hem om de vrees van zijnen getrouwen maar zwakken dienstknecht weg te nemen, zijnen moed te verlevendigen, zijn geloof te versterken, daartoe hem met eene verschijning te verwaardigen en hem een woord van bemoediging toe te roepen.

In het stille avonduur verneemt ABRAM de welbekende stem van God, die zich verwaardigde hem zijnen vriend te noemen: »*Vrees niet*, ABRAM! Dat niets u verontruste, de toekomst u niet verschrikke, het dreigend gevaar u niet ontzette; wanhoop niet aan de ondersteuning tegen uwe vijanden, twijfel niet aan de vervulling van hetgeen Ik u heb beloofd."

Ik ben u een schild. Ik, de Allerhoogste, de Almagtige, de Getrouwe, Ik ben uwe bedekking, uwe veiligheid. Ik bescherm, ondersteun en behoud u. — Dit had God reeds getoond in ABRAM'S strijd tegen KEDOR-

LAOMER; dit zoude Hij verder toonen. Zoo moest de reeds bewezene hulp voor ABRAM een waarborg zijn ook voor de toekomst.

Ik ben uw loon. Treffende zinspeling op dit woord der verachting van alle menschengunst: *Zoo ik van een draad aan tot aan een schoenriem toe, ja, zoo ik van alles dat het uwe is,* (iets) *neme, opdat gij niet zegt: ik heb* ABRAM *rijk gemaakt!* (Gen. XIV: 23). Zulk eene verwerping van hetgene menschen als loon voor bewezene weldaden hem hadden aangeboden, omdat die weldaden de vrucht waren van zijne liefde tot en vertrouwen op den Heer, behaagde Hem, die niet te vergeefs door zijne vrienden gediend wordt. — Had ABRAM menschenloon verworpen, de Heer wilde hem zijn loon geven. En dit loon was Hij zelf, zijne liefde, zijne nabijheid, zijn zegen. In deze woorden schenkt Hij aan ABRAM meer, dan deze begeerde. Hij begeerde tijdelijke zegeningen. God wilde zich zelven aan ABRAM geven, Hij wilde in ABRAMS hart wonen, en waar Hij zich zelven aan zijn' dienstknecht gaf, daar zoude in deze gave alle andere door ABRAM begeerde zijn opgesloten. Dus ook veiligheid en rust, dus ook het land der belofte, dus ook eene nakomelingschap, in menigte aan het zand aan den oever der zee gelijk.

Ik ben u een schild, uw loon zeer groot. Zoo spreekt de Heer nog tot de zijnen. *Ik ben u een schild!* Eene bedekking, eene verberging voor iederen vijand, voor ieder gevaar. Ik, de almagtige en algenoegzame Hemelheer, schenk u in mijne nabijheid veiligheid. *Hij is een schild allen die op Hem vertrouwen,* zegt de Schrift. Dat

Hij het is, het is de ondervinding van allen die Hem in hunne nooden aanroepen. Is dit ook uwe ondervinding, of zijt gij u zelven ten schild? Vertrouwt gij, bij hetgeen u werkelijk treft of in de toekomst bedreigt, op uwe wijsheid en kracht? Het menschelijke leven is een strijd, een strijd tegen al wat de rampzalige vrucht is der snoode zonde. Voeg daarbij den strijd tegen den vorst dezer eeuw, den strijd tegen het hart, den strijd tegen het magtige en zich steeds meer uitbreidende ongeloof. Kent gij dien strijd? Verstaat gij wat de Apostel zegt: *de vorst der duisternis gaat rond als een briesschende leeuw* (*)? — Dien strijd te kennen is een teeken dat men JEZUS toebehoort. Behoort gij Hem toe? Is Hij uw Heer, uw regtmatige Koning? Zoo niet, bid dat Hij het worden moge, dat is, dat gij Hem als uwen Heer en Koning erkennen moogt. Wat zoude het zijn, indien gij eens bevonden werdt tegen Hem te zijn, in plaats van vóór Hem; tegen Hem te strijden, in plaats van met Hem! O, hoe treurig zoude dan uw lot zijn in de eeuwigheid! Dan zoude Hij u toeroepen: *Waarlijk, u ken Ik niet!*

Er is ook nog een andere strijd dan tegen de zonde en het ongeloof! Rampen en verdrukkingen, wie kent ze niet? — Ook gij kent ze misschien meer dan anderen. Allen hangt eene onzekere, velen eene dreigende toekomst boven het hoofd. God, en Hij alleen, is magtig om staande te houden, waar het lijden dezes tijds vermenigvuldigt en de vorst der duisternis alle krachten inspant om zijne slagtoffers te beangstigen en te kwellen. Mis-

(*) 1 Petr. V: 8.

schien is dit ook uwe ervaring. Misschien gaat gij onder vele zorgen gebukt en lijdt gij lang en zwaar, ook ten prooi aan de woede van hem, die uwen val wil bewerken, die zal juichen als gij bezwijkt. Maar wat is onder dat alles uw troost? Wie is uwe veiligheid? Waar schuilt gij? Waar zoekt gij verberging en bescherming? — O, wij weten immers welk schild velen zich hebben gekozen, zoo zij althans een schild bezitten, zoo zij het althans zoeken. Is God uw schild, is Hij uw Redder, is Hij uw beschermende Vader? -- Dán alleen kunt gij de stormen des levens moedig wederstaan, dán alleen bij eene dreigende toekomst gerust zijn. Zoekt Hem dan, gij allen, die Hem nog niet voor uw hart ten koning verkozen hebt, opdat gij niet bezwijken, opdat gij leven moogt. Nadert tot Hem, en Hij zal tot u naderen. Werpt de rietstaven weg, waarop gij steunt. *Vertrouwt op den Heer met uw gansche hart en steunt op uw verstand niet!* (*) In niemand van ons is eenige kracht, dat hij iets zoude hopen. De lasten des levens zijn vele, het gevaar is dreigend, de vijand listig en stout.

Ik ben u een schild! Dat spreekt de Heer ook tot u, die met ABRAM bevreesd zijt en vraagt: *wie zal mij het goede doen zien, wie mij verlossen?* — Hij alleen, die een schild is voor allen, die op Hem vertrouwen. Gij dan, die aan een ouderloos kind gelijk zijt, eenzaam, verlaten en hulpbehoevend, die daarenboven in vele nooden verkeert, aan vele gevaren blootgesteld en aan vele verzoekingen onderworpen zijt, die in meer bijzonderen zin strijd kent, strijd tegen hem, die eenmaal uwen Koning be-

(*) Spreuk. III: 5.

streed maar niet overwon; gij roept eenen Heer aan, die tot u zegt: Ik ben uw schild. *Is God uw schild, wil God uw redder wezen, wat hebt gij dan met uwen God te vreezen!* En waarom vreest gij dan? Is Hij niet almagtig en getrouw? Roept zijn geliefde Zoon, JEZUS CHRISTUS, dien gij uit behoefte van uw hart en door de werking des H. Geestes op uw hart, als uwen Heer belijdt, u niet toe: *Vrees geen der dingen, die gij lijden zult!* (*) Het hoofd dan omhoog, tot daar waar Hij woont, terwijl Hij in gunst ook op u nederziet. Van Hem zij dan uwe kracht! Hij zij uwe sterkte, uwe veiligheid!

Ik ben uw zeer groot loon! Het dienen van de wereld, van de zonde brengt ook loon mede, maar welk een loon! Steeds drukkender wordt hare heerschappij, steeds knellender hare boeijen. In hare dienst nemen onvrede, bitterheid, angst en vertwijfeling toe. Hoe menigmaal hebt gij dit reeds ondervonden, ja! dagelijks ziet gij uwe ellende toenemen. Vergelijk daarmede den zegen der opregte godsvrucht. Woont de Heer in het hart, dan vermenigvuldigen vrede en blijdschap. Dan kan men steeds meer al het andere ontberen. Dan vergezellen ons de heerlijkste beloften op onzen levensweg. Dan is de hemelzaligheid de hoop van het hart. Dan wordt een toereikend deel ook voor deze aarde verzekerd. Vergelijk daarmede hetgene de wereld als haar loon schenkt, en gij zult niet aarzelen wat te verkiezen. Het is althans van niemand uwer te hopen, dat hij dat doen zal. Hij ware dan een dwaas in den vollen zin van het woord.

(*) Openb. II: 10.

Dit zult gij mij toestemmen, die in waarheid den Heer zoekt. Het genadeloon van zulk een opregt zoeken is hierin gelegen, dat Hij in CHRISTUS zich zelven geeft aan het hart dat Hem zoekt, in CHRISTUS Vader wordt en Vader blijft. En die gift is de grootste. Zij verzadigt het hart, zij alleen. Zij geeft hier blijde dagen. Zij maakt den levensweg aangenaam, den strijd gemakkelijk, het kruis ligt, de toekomst helder, den dood een vrolijk pad tot het eeuwige leven, waar men den Heer ligchamelijk zal aanschouwen. Volhard dan toch in uwe keus om Hem tot uw eenig en algenoegzaam deel te bezitten, ook in uwen strijd tegen den gevaarlijken vijand, die u het vertroostend en heiligend gevoel zijner nabijheid wil ontrooven. De Heer zij en blijve uw loon zeer groot! Volg gij Hem in alles, laat zijne liefde u genoeg zijn, dan daalt Hij steeds meer met zijne volheid in uw hart neder. Dat is dan het genadeloon, 't welk gij ontvangt, hier in beginsel en eenmaal volkomen, wanneer de getrouwe strijders worden gekroond.

God zal u niet beschamen,
Zoo ge aan zijn kniën zinkt.
Gij hoort zijn zalig *Amen!*
Dat door uw *Abba* klinkt.
Neem CHRISTUS tot uw koning!
Schiet vleug'len aan den voet,
En ijl de Vaderwoning
Psalmzingend te gemoet!

(LANGE »Harptoonen," door TEN KATE.)

Maar zóózeer heeft ABRAM zich door moedeloosheid laten vermeesteren, dat hij ook na deze bemoedigende woorden twijfelmoedig vraagt: *Jehovah Heer! wat zult gij mij (dan voor loon) geven,* daar uwe belofte mij gedaan onvervuld blijft, ik kinderloos sterven en mijn knecht ELIEZER mijn erfgenaam zijn zal. Indien dan uwe toezegging zal vervuld worden, dan zal het toch niet zijn aan mijn eigen kind, maar aan hem, dien ik als kind heb aangenomen, mijn huisbezorger ELIEZER.

Zoo toont ABRAM, de vader der geloovigen, dat ook hij mensch, dat ook zijn gemoedsleven aan vele wisselingen ten prooi is. Zoo heeft dan ook hij geen volkomen geloof betoond, en niemand op aarde dan die geheel Eenige, die genaamd wordt *de overste Leidsman en Voleinder des geloofs.* Maar zulk eene twijfelmoedigheid, eene vrucht van het ongeloof, dat hier beneden nimmer geheel zal worden afgelegd, mag niet, omdat zij algemeen is en helaas! ook het hart des waren Christens beheerscht, worden verontschuldigd. ABRAM was blind voor de diepe beteekenis van 's Heeren bemoedigend woord, omdat hij te veel zag op het tijdelijk gemis van een zoon en erfgenaam. Zoo treuren ook nog vele Christenen, wanneer hier een geliefde wensch niet wordt vervuld, ofschoon de Heer hun verzekert: Ik ben uw loon zeer groot, omdat zij vergeten dat de godzaligheid, de ware godsvrucht, ook de beloften heeft van het *tegenwoordige* leven. En wie uwer, die in waarheid den Heer kent en voor Hem leven wil, zal niet moeten belijden, dat hij ABRAM's voetstappen drukt en met een moe-

deloos hart zijn weg vervolgt? En meen dan toch niet, gij die hier uw beeld herkend hebt, dat deze moedeloosheid een kleine zonde is. Neen! dat ongeloof kan bij God geene geringe zonde zijn. Dat ongeloof is beleediging van Hem in zijne waarheid en trouw, het twijfelt aan zijne almagt, en zoo al niet aan deze, dan toch aan zijne bereidwilligheid. Onderzoek dan met allen ernst den toestand van uw hart, onderzoek dan of de kracht van dat ongeloof reeds in beginsel vernietigd is, althans of uw hart tegen dit ongeloof strijdt. Onderzoek of gij aan dat ongeloof soms nog willens en wetens voedsel geeft, dan of het u genoeg is, wanneer de Heer ook tot u zegt: *Ik ben uw loon zeer groot*, of gij Hem wilt verbeiden en volgen. Misschien zijn er onder u, die moeten belijden dat zij nog veel dieper zijn gevallen dan de geloofsheld ABRAM hier viel, en nog veel meer aan uiterlijke zegeningen gehecht zijn, dan hij toonde te wezen. Dat ik u dan opwekke om uw ongeloof weenend Hem te belijden, die wel geen *volkomen*, maar toch een *opregt* geloof van de zijnen verlangt, die door hun vertrouwen verheerlijkt wordt. Treurt gij waarlijk daarom, roept gij uit: *Heer! ik geloof, kom mijn ongeloof te hulp*, begeert gij versterking van uw geloof, o! deze begeerte kan niet spoediger Hem worden bekend gemaakt, dan Hij zich haasten zal om dat geloof te versterken, opdat gij gerust en blijmoedig, zelfs wanneer alles u tegenloopt en Hij de verhooring uwer gebeden vertraagt, de vervulling zijner beloften langmoedig moogt verwachten.

De liefderijke Heer in den hemel, wien de twijfelmoedigheid van ABRAM smart, niet alleen omdat zij eene zonde, maar ook omdat zij een beletsel is voor dien stillen vrede, welken hij zoo zeer behoeft, komt de zwakheid van zijnen dienstknecht te hulp. Hij beveelt ABRAM buiten zijne tent te treden in het vrije veld. Daar schitteren millioenen sterren in de nachtelijke duisternis aan den hemel. Op dien sterrenhemel vestigt de Heer het oog van zijnen twijfelmoedigen ABRAM. »ABRAM!" zoo luidt des Heeren woord: »hef uw hoofd opwaarts, aanschouw die sterren en beproef ze te tellen. Maar neen, ABRAM! gij kunt dat niet. En gelijk gij die sterren niet tellen kunt, zoozal uwe nakomelingschap eenmaal niet geteld kunnen worden. Gelijk die sterren zich voor het starende oog steeds vermenigvuldigen, zoo zullen uwe nakomelingen eenmaal in menigte toenemen." — En ABRAM zwijgt en aanbidt.

Die duizenden en millioenen lichtbollen moesten dus ABRAM'S geloof versterken. Welk eene wijsheid openbaarde de Heer juist in de keus van dit teeken en onderpand. Wanneer ABRAM nu weder aan twijfelzucht zoude ten prooi zijn, dan zou één blik op den sterrenhemel genoeg zijn om zijn geloof weder te versterken. Die sterrenhemel zoude hem dus immer zijn *ongeloof* maar ook Gods *getrouwheid* herinneren. Zoo gaf de Allerhoogste aan zijn vriend een teeken van de eindelijke vervulling der eenmaal toegezegde *talrijke*, ja *ontelbare* nakomelingschap.

En ook hierin is de Heer des hemels en der aarde niet veranderd. Hij versterkt nog het zwakke geloof der zijnen, en heeft daartoe alles in zijne hand, opdat zij

die Hem waarlijk kennen en liefhebben, toch aan Hem vasthouden, op Hem vertrouwen en volkomen gerust zijn. Ook de natuur moet daaraan dienstbaar zijn. Hoe! immers schitteren die duizenden en millioenen lichtbollen daar aan den hemel als zoovele onderpanden zijner almagt, wijsheid, goedheid en trouw, daar zij alle de hun gestelde baan loopen, of onbewegelijk hunne vaste plaats behouden. Keeren de jaargetijden niet weder op den bepaalden tijd en prediken zij niet de trouw van Hem, die gezegd heeft, die zegt ook tot u: *bergen mogen wijken en heuvelen wankelen, maar mijn verbond zal van u niet wijken in der eeuwigheid* (*)? Is niet deze gansche wereld met al wat in dezelve is, met al hare verschijnselen, verscheidenheden en afwisselingen als een schoon boek, waarin de bewijzen van de almagt, trouw en goedheid Gods op iedere bladzijde te lezen staan? O hoeveel is hier op te merken tot bemoediging en vertroosting van allen, die geloofsversterking en geloofsblijdschap noodig hebben. Welke liefde, welke trouw! Zullen wij al die middelen tot geloofsversterking tellen, ook hunner is meer dan des zands aan den oever der zee! En dan zijn Woord, die heilige Schrift, waarin Hij zelf tot ons spreekt, ons opwekt, bemoedigt en vertroost, indien wij daaraan behoefte gevoelen en wij mogen opgewekt, bemoedigd en vertroost worden. En dan onze levensgeschiedenis, gelijk die achter ons ligt, hoe ernstig wekt zij ons op tot het geloof in Hem, die het tot dusverre zoo wel gemaakt en ons vroeger en later zoovele bewijzen van zijne almagt en trouw gegeven heeft. Ja! u die

(*) Jesaja LIV: 10.

God als uwen God en Vader in CHRISTUS kent en aanbidt, die bij aanvang geleerd hebt in Hem te roemen en u te verblijden in zijne genadige liefde voor arme verlorene zondaren, die belijden kunt: *Wien heb ik nevens u in den hemel? Nevens u lust mij ook niets op aarde!* (*) u ontbreekt het niet aan de bemoedigendste verzekeringen, dat de Heer zijne belofte aan u verheerlijken, u veilig door dit leven geleiden, u verzorgen en eenmaal in heerlijkheid tot zich nemen zal.

De blik op den sterrenhemel was voor ABRAM niet te vergeefs. Hij schaamde zich over zijn ongeloof. Hij gaf zich bij vernieuwing en met vertrouwen aan den Heer over, hij geloofde in Hem; God zoude vervullen wat Hij beloofd had. Dat geloof werd hem door God tot geregtigheid gerekend. Hij geloofde zonder te zien, en dat bragt hem weder in den regten toestand voor God. Dit geloof aan de openbaring van Gods genade vereenigde hem met God, de bron van alles goeds. Door dit zijn geloof (vertrouwen op God) deed hij afstand van alle zelfvertrouwen, en wierp zich in de armen van Gods genade, om te hopen op zijne beloften, ofschoon hij niet zag. Dit zijn geloof werd tot regtvaardigheid gerekend, d. i. door dat onbezweken vertrouwen op Gods verbeurde zegeningen verkreeg hij datgene, waarop hij als zondaar alle regt had verloren. Eischen kon hij als zondaar niets, maar als geloovige mogt hij datgene verwachten, wat God hem uit genade beloofd had. Hij geloofde dat God zijne be-

(*) Ps. LXXIII: 25.

loften vervullen zoude, en door het geloof is hij van die beloften een erfgenaam geworden, en alzoo ook de vader van hen, die gelooven en geloovende het eeuwige leven uit genade ontvangen.

O! dat wij allen ABRAM in dat onbezweken geloofsvertrouwen navolgden! Is dit geloof de eenige weg om te verkrijgen al wat wij behoeven, dan zeker ook de eenige weg tot zaligheid. Omdat dit geloof de eenige weg is, worden wij allen in de H. Schrift met zooveel ernst opgewekt tot het geloof, het geloof in JEZUS CHRISTUS, in wien God de wereld met zich verzoend, en voor zondaren den toegang tot den troon der genade geopend heeft. Dit zaligmakend geloof is voor ons allen noodig. Kent en beoefent gij het reeds in beginsel? Houdt ook gij alleen daarom aan Gods beloften vast, omdat het beloften zijn van Hem, den Waarachtige, den Getrouwe? Erkent gij den Zoon Gods als uwen Zaligmaker, roept Gij Hem als zoodanig aan, omdat de H. Schrift u uitdrukkelijk zegt dat Hij, Hij alleen uw Zaligmaker zijn moet? O! indien gij het niet deedt, hoe ongelukkig zoudt gij zijn! Zoo beproef dan uw hart, waarop gij uw vertrouwen voor de eeuwigheid hebt gevestigd. Doe het heden, doe het met allen ernst, doe het eerlijk en getrouw. God leide u bij dit onderzoek in zijne waarheid! Hij beware u voor zelfbedrog en Hij doe u, Hij doe ons allen door zijn' H. Geest steeds meer het Apostolisch woord verstaan: *wij dan, geregtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God, door onzen Heer* JEZUS CHRISTUS! (*)

(*) Rom. V: 1.

DE BELOFTE VAN DEN ZOON DER ERFENIS VAN GODS ZIJDE DOOR EEN PLEGTIG VERBOND BEVESTIGD.

Gen. XV: 7—21.

Het moet voor ABRAM een plegtig en onvergetelijk oogenblik zijn geweest, toen hij door de hand der Goddelijke wijsheid en liefde naar buiten geleid, tot den sterrenhemel opzag, en hoe meer hij die sterren aanschouwde, des te meer haar aantal zag vermenigvuldigen. Want in die ontelbare menigte lichten aan den helderen hemel zag hij een beeld van hetgene zijne nakomelingschap eenmaal zijn zoude, ontelbaar als het zand aan den oever der zee. Geen wonder dan ook, dat hij door God zelven bij vernieuwing en door middel van zulk een treffend zinnebeeld, van hetgene hij eenmaal worden zoude, bemoedigd, de moedelooze gedachten varen liet, zich bij vernieuwing aan Gods waarheid en trouw overgaf, en zijne beloften in het geloof aangreep. Dit geloof van ABRAM, het werd door God in gunst aangezien en door de bewijzen zijner hooge gunst gevolgd. Zijn onbezweken geloofsvertrouwen, zijn vasthouden aan de beloften Gods, het was Hem welbehagelijk, die wil dat het hart van zijnen dienaar alleen op zijne magt en genade, niet op zich

zelven of menschenhulp vertrouwen, niet langs den weg van scherpzinnige berekening, van zelfwerkzaamheid het toegezegde verkrijgen zal. Zoo betoont ABRAM hier dat onbezweken geloofsvertrouwen op de magt en de wijsheid des Allerhoogsten, 't welk ook van hen gevorderd wordt, die zijne *kinderen* willen genaamd worden. Dit geloof wordt hem tot geregtigheid gerekend, d. i. zijn geloof dat God in den Zoon der belofte al de einden der aarde zal zegenen, zijn geloof dus dat God door een, die uit hem zal voortkomen, verlossing en heil aan de aarde geven, en dat ook hij zelf in de zegeningen van die verlossende liefde deelen zal, hij die zich stof en asch gevoelt voor den heiligen Hemelheer (XVIII: 27.), het is Gode welbehagelijk en wordt door Hem aangemerkt als de vrucht van het schuldgevoel, dat in ABRAMS harte woont, en hem zijne hoop op verlossing en zaligheid niet op eigen deugd, maar op Gods genade doet vestigen. En dat reeds ABRAM die genade, welke God eenmaal tot redding van het zondige menschdom door den erfgenaam der belofte zou aan het licht brengen, gekend en op haar zijn vertrouwen gezet heeft, dit zegt ons zijne begeerte, naar de verklaring van JEZUS zelven, om den dag van dien Redder te zien: dit zegt ons de blijdschap, waarmede hij dien dag begroet heeft (*).

Deze korte ontwikkeling van den aard des geloofs aan ABRAM tot geregtigheid gerekend, meende ik u nog verschuldigd te zijn. Nu kunnen wij voortgaan en den draad der geschiedenis weder opnemen.

(*) Joh. VIII: 56.

Wij verlieten ABRAM, starende op de duizenden en duizenden tintelende sterren, welke hem verkondigden wat zijne nakomelingschap eenmaal zijn zoude. De voor eenige oogenblikken geweken rust des geloofs was teruggekeerd. Zijn geloof was versterkt, de toekomst verhelderd.

In die toekomst zoude Gods wijsheid hem een nog verderen blik vergunnen. Juist dit oogenblik had zij daartoe uitgekozen. En eer het nacht zoude worden om ABRAM heen, zoude in zijn hart de ster der blijde hope met vroeger niet gekenden glans zijn opgegaan, zoude de Heer met hem een vast verbond hebben opgerigt, hem met eene verschijning der hoogwaardige heerlijkheid tot versterking des geloofs hebben verwaardigd.

Tot het onderzoek daarvan is dit avonduur door mij bestemd. Slaat dan met mij op Genesis XV, en leest met mij vs. 7—21.

Wij bedriegen ons niet, wanneer wij ons ABRAM voorstellen als met een bewogen en dankbaar gemoed ten hemel opziende, en nog met eene heilige verwondering nadenkende over het woord door den Heer gesproken: *zoo zal uwe nakomelingschap zijn.* Terwijl hij daar in eenzame overdenkingen de toekomst van zijn nageslacht zich voor den geest roept, verneemt hij andermaal de welbekende stem van zijnen getrouwen Leidsman: *Ik ben de Heer, die u uitgeleid heb uit Ur der Chaldeën, om u dit land te geven, om dat erfelijk te bezitten.* (vs. 7).

Bewonderen wij de teedere liefde des allerhoogsten Gods, die nog eenmaal ABRAM wil verzekeren, dat hij om zijn land te verlaten, niet door eigen keuze geleid is. Neen! tot welke opofferingen, tot welke beproevingen hij ook geroepen worde, hij heeft deze niet aan eigen dwaasheid en roekeloosheid te wijten. Dat hij naar *Kanaän* gegaan is, het is naar den wil, het is naar 't bevel Gods; het is tot verkrijging van datgene, wat door Gods liefde hem toegewezen en bereid is. Het land, dat hij op Gods bevel betreden heeft, het is zijn land, het is zijne erfelijke bezitting. Ofschoon dan afgodische volken het nu bewonen, daarover heerschen, het zal niet altijd het hunne blijven. Eenmaal komt de dag, dat eene talrijke nakomelingschap, voortgesproten uit den zoon der belofte, hare tenten in die vruchtbare oorden zal opslaan, en rustig zal zijn gezeten onder wijnstok en vijgeboom.

Niets geschiedt buiten Gods wil. Alles is aan zijn bestuur onderworpen. Zoo zijn dan ook de wegen, die wij bewandelen, onderworpen aan zijne allesbesturende voorzienigheid, niet aan noodlot of toeval. Welk eene rust, welk een troost schenkt dit aan ons hart! Hoe kunnen wij bij al wat ons overkomt, onze rust vinden in de gedachte: *Het is Gods wil;* het is zijne hand, die mij geleidt; het is zijn wil, dien ik volg! Maar zullen wij allen dit wel kunnen zeggen van al onze wegen? Zullen wij allen wel kunnen belijden, dat al wat ons overkwam van onze vroegste jeugd af tot op den dag van heden, ons is toegezonden door God? Of zullen wij niet moeten belijden, dat wij een groot deel van de ellende dezes levens aan ons zelven, aan onze waanwijsheid, onze dwaasheid, onze roe-

keloosheid hebben te wijten; om hier te zwijgen van alle rampen en kwalen, die een regtvaardig gevolg zijn van bepaalde zonden tegen Gods wil en wet. Van daar ontbreekt ons menigmaal die kalmte, die rust, die na iederen storm des ongeloofs in ABRAMS hart wederkeerde; van daar ontbreekt ons zoo menigmaal dat goede vertrouwen voor de toekomst, omdat wij geene vrijmoedigheid hebben om Hem onzen weg aan te bevelen, daar die weg of eene bepaalde zonde tegen den Heer, of althans zonder Hem te kennen door ons betreden is. Die moeijelijke wegen zijn menigmaal gevolgen van onze dwaasheid, van ons steunen op onze wijsheid en kracht, van onze begeerte niet om Gods wil te doen, maar om te doen wat ons bedorven en dwaalziek hart goed en voordeelig noemt. Onderzoeken wij met allen ernst onze wegen, in de eerste plaats of zij Gode welbehagelijk kunnen zijn, en daarna of zij door ons zijn of worden betreden met de bede: *leid mij in uwe waarheid, en leer mij!* (*) Hebt gij dit nog nimmer onderzocht, dit nog nimmer gebeden, is het dan wonder, dat gij u op zulke wegen ongelukkig en voor de toekomst ongerust en gejaagd gevoelt? Dat gevoel van ongelukkig te zijn, die onrust, die gejaagdheid, zietdaar dan de bittere maar regtvaardige vrucht der gehoorzaamheid aan de verleidelijke stem van het eigenlievend hart, der menschelijke wijsheid, die meent den hemelschen Leidsman niet te behoeven. Terwijl hij, die den Heer tot leidsman gekozen, Hem om licht en wijsheid gebeden, aan zijne leiding zich overgegeven, Hem in alle

(*) Ps. XXV: 5a.

wegen gekend heeft, in de grootste smarten gerust is en met kalmte de donkere toekomst tegengaat, is hij, die den Heer niet tot herder en leidsman bezit, aan de grootste onrust ten prooi. Misschien herkent gij hier uw beeld en moet uwen tegenwoordigen jammer aan u zelven wijten. In plaats van tot Hem op te zien en te begeeren, dat Hij u zoude leiden in zijne wegen, zijt gij met uw eigenbelang te rade gegaan, hebt gij aan uw voordeel gedacht, hebt gij getracht u zelven te helpen, te verlossen. Dus staat gij, beklagenswaardige mensch! alleen, alleen in de wereld, — alleen, terwijl de toekomst u misschien nog met grootere ellende dreigt, dan die gij tot heden gekend hebt. Gij zult, zal het wel zijn, dezen zelfgekozen weg dadelijk moeten verlaten, want op dien weg kunt gij den zegen des Heeren niet verwachten. Dien kunt gij dán alleen verwachten, wanneer gij u aan zijnen wil onderwerpt, wanneer gij volgt, waarheen zijne hand u heenwijst. Dit geschiede dan nog heden! Dit geschiede met ootmoedige belijdenis van de *schuld*, die ook in dit opzigt op u rust, — van de *ellende*, waarin gij u zelven regtvaardig gestort hebt, — van de *gevaren*, waaraan gij alzoo onvermijdelijk bloot staat. Eerst na die belijdenis kunt gij u zelven met vrijmoedigheid aan Hem overgeven, om op zijne hulp voor de toekomst u volkomen te verlaten. Onder die voorwaarde biedt de allerhoogste God met nederbuigende liefde zich zelven als Vader in CHRISTUS ook u aan. *Roep Mij aan* — zoo spreekt Hij — *in den dag der benaauwdheid, en Ik zal u uithelpen, en gij zult Mij eeren.* (*) O! zeg het mij,

(*) Ps. L: 15.

waarom zoudt gij aan deze welgemeende uitnoodiging geen gehoor geven? Voorziet zij niet in alle uwe behoeften? Komt zij niet aan alle uwe bezwaren te gemoet? Vlugt dan tot Hem, die in CHRISTUS zijnen Zoon ook uw Leidsman wil zijn, zijnen Geest u aanbiedt, zijne hulp u toezegt, en ook u laat vermanen: *Ken Hem in alle uwe wegen, en Hij zal uwe paden regt maken* (*).

En die wegen Gods zijn wegen van barmhartigheid en genade; 't is waar, menigmaal moeijelijk en donker, maar toch altijd aanbiddelijk ook om het heilige doel van God, dat daarin openbaar wordt. In die wegen leidt Hij de zijnen met langmoedig geduld, gadelooze liefde en onbezweken trouw. Misschien bewandelt de Heer met u zulke in vele opzigten moeijelijke maar gezegende wegen sedert korteren of langeren tijd. O! dat zij wegen zijn van Hem, wegen die Hij wil, die Hij wil tot verheerlijking van zijnen naam en tot uwe zaligheid, mij dunkt, dit geeft u vrijmoedigheid om u met gerustheid en moed aan zijne leidingen ook voor de toekomst over te geven. Behoudt gij dan ook onder den tegenspoed en op uwen verderen levensweg de vrijmoedigheid voor Hem, — gevoelt gij geene beschuldiging, waar gij eene donkere toekomst dreigend ziet naderen, dat gij door uwe onvoorzigtigheid en dwaasheid uwen weg hebt verdorven, dan moogt, dan moet gij met ABRAM vertrouwen dat het Gods paden zijn, die gij betreedt, en dat alle paden des Heeren goedertierenheid en waarheid ook voor u zullen zijn. Bedoelt de Heer met dit alles uw geluk voor de eeuwigheid, dank

(*) Spr. III: 6.

Hem dan daarvoor, dat Hij u juist zoo en niet anders geleidt, en bid Hem om een tevreden en volgzaam gemoed. En hoe zoudt gij kunnen twijfelen aan de verhooring van dit gebed, daar Hij zelf u de verhooring beloofd heeft? Daarom niet langer moedeloos en angstig uwen levensweg voor de toekomst overdacht, maar bij vernieuwing u aan Hem overgegeven, die ook u laat toeroepen en nog gedurig herhalen: *gewen u aan Mij, en heb vrede!* (*) Die heilige Hemelheer heeft u geroepen tot het deelgenootschap aan de vruchten van JEZUS' kruis, in JEZUS is Hij uw Vader, die u gekend, bij de hand gevat, uwe voeten op den weg des levens gerigt en als uw Vader uwen weg zóó afgebakend heeft, als het overeenkomstig is met de rust van uw hart en uw eeuwig heil, en die bij ieder bezwaar aan uwen levensweg verbonden, u verzekert: *bergen mogen wijken en heuvels wankelen, maar mijne goedertiërenheid zal van u niet wijken, en het verbond mijns vredes zal niet wankelen* (†).

En ABRAM ontvangt met versterkt geloofsvertrouwen de vernieuwde verzekering, dat God hem naar *Kanaän* heeft geroepen, — ontvangt bij vernieuwing den troost, die daaruit voor zijn hart voortvloeit.

Maar hij begeert ook nu van den Heer een teeken. JEHOVA HEER! — zoo vraagt hij met den diepsten eerbied — *Waarbij zal ik het weten, dat ik het erfelijk bezitten zal*

(*) Job XXII: 21. (†) Jes. LIV: 10.

(vs. 8)? Dat ABRAM een teeken begeert is evenmin tegen den wil des Heeren, als dezelfde bede bij GIDEON en HISKIA, waar de eerste een teeken vraagt, dat God werkelijk door zijne hand aan *Israël* de overwinning over *Midian* en *Amalek* zal geven, en de laatste dat hij herstellen zal van zijne krankheid en hem 15 jaren tot zijn leven zullen worden toegevoegd. (Rigt. VI: 36; — 2 Kon. XX: 8). Echter komt alles daarop aan of dit teeken in het geloof gevraagd wordt, in het geloof dat versterking begeert, dan of deze bede eene vrucht is van het ongeloof, dat aan Gods almagt en getrouwheid twijfelt. — Zoo had Gods hand ABRAM naar buiten gevoerd en hem op de sterren des hemels het oog doen vestigen. En ook dit gebed wordt verhoord.

Gelijk bij de Joden in JEZUS' dagen, die niet wilden gelooven, omdat zij geen teeken zagen, en twijfelden aan de waarheid van zijne stellige uitspraken, zijne beloften en bedreigingen, alzoo heerscht ook nu nog bij velen het ongeloof. — Ook nu verlangt menigeen een teeken te ontvangen van de zekerheid der aan hem gepredikte waarheid. Er zijn velen, die een teeken begeeren en op een teeken wachten, dat God hunne zaligheid wil, dat JEZUS CHRISTUS ook hen tot zijne discipelen wil aannemen en zaligen. De duidelijkste uitspraken, de stelligste verzekeringen, de rijkste beloften van den Waarachtige zelven, zij oefenen geen invloed op hun hart en leven uit. Steeds zijn zij gereed om twijfelmoedig te vragen: werd ik maar op duidelijke wijze verzekerd dat de beloften des Evangelie's ook aan mij zijn gedaan, ook aan mij zullen vervuld worden. Indien er onder u zijn, die hier hun beeld herken-

nen, dan vraag ik hun: heeft God niet al wat mogelijk was gedaan, om u daarvan te verzekeren? Heeft Hij niet in de volheid des tijds een teeken gegeven aan hemel en aarde, dat Hij de wereld, dat Hij ook u, die tot deze wereld behoort, wil zalig maken? Wat zegt het kruis van *Golgotha?* Predikt het niet Gods verbeurde liefde? Wordt JEZUS CHRISTUS niet als de Heiland der wereld aan de gemeente gepredikt? Wordt Hij u niet als voor de oogen geschilderd, lijdende en stervende aan het kruis, dat naar de verklaring der onfeilbare Schrift staat opgerigt niet alleen als een teeken, dat niet te wederspreken is, van de snoodheid en de kracht der zonde, maar tevens als het eenige en algenoegzame middel tot verzoening, verlossing en heiliging. Wat begeert gij dan nog meer, gij die ongeloovig het hoofd schudt bij de prediking van eene liefde, die de kennis te boven gaat en eene schuldige wereld omvat. Gij verwacht eene onmogelijkheid, indien gij meer verwacht dan dit, — indien gij eene bijzondere openbaring verwacht, eene bepaalde aanwijzing, een teeken van den hemel of op aarde, waardoor gij verzekerd wordt dat ook voor u verzoening is aangebragt, ook voor u genade en barmhartigheid en vrede te verkrijgen zijn. Op iedere bladzijde der Schrift spreekt de God der waarheid tot arme zondaren zonder onderscheid, zonder eenen enkelen naam te noemen dan dien eenen naam, waaronder allen bij Hem bekend zijn, zonder eene enkele voorwaarde te stellen. In het Evangelie zijns Zoons, die in de wereld kwam om zondaren (wederom zoo onbepaald mogelijk) zalig te maken, het verlorene te zoeken, het kranke te genezen, wordt u zoo aanmoedigend mogelijk verzekerd,

dat gij u met volkomen geloofsvertrouwen aan Hem kunt overgeven; ja! dat gij dit doen moet, om gered en gezaligd te kunnen worden. Is het dan geen moedwillig ongeloof, om meer te willen ontvangen, dan Hij u heeft willen geven, en om wanneer gij geen teeken ontvangt, niet te willen komen tot Hem, die ook u als zondaar roept? Bidt God dan om verlost te worden van dit ongeloof, om dien Geest te mogen ontvangen, wiens kracht de kracht van dat ongeloof verbreekt, wiens kracht u zal bekrachtigen tot den strijd. Ja! wat gij ook van den Heer begeert, hetzij geestelijke zegeningen, hetzij tijdelijke ondersteuning, bekrachtiging en uitredding, gij zult het ontvangen, indien gij het in waarheid begeert, indien gij het begeert in het geloof dat Hij het geven zal, omdat Hij het beloofd heeft. Biedt Hij zijnen Geest u niet aan? En heeft Hij den Geest zijns Zoons niet uitgestort in uw hart, gij, die Hem waarlijk kent als een *God van zaligheid, ja! als een God van volkomene zaligheid, bij wien uitkomsten zijn zelfs tegen den dood* (*)? — Is niet iedere lotswisseling, iedere uitredding, iedere gebedsverhooring voor u een teeken? Zijn de teekenen dat Hij u in CHRISTUS genegen is en u liefheeft, dat Hij uw heil wil, dat Hij uw Leidsman, uw Vader in CHRISTUS is, niet duidelijk op te merken in de vele bewijzen zijner bewarende en zegenende, uitreddende en vertroostende kracht, die u dagelijks worden getoond? Al worden zij dan niet door u opgemerkt, zijn zij daarom minder groot? — Schaam gij u dan in de

(*) Ps. LXVIII: vs. 20, 21.

eerste plaats over uw ongeloof, dat nog teekenen en wonderen begeert, maar alleen om een voorwendsel te zoeken, ten einde in uw ongeloof te kunnen volharden. Denk aan het woord dat ABRAM sprak tot den rijken man, die begeerde dat zijne vijf broeders werden gewaarschuwd, eer zij stierven: *Zij hebben* MOZES *en de Profeten, dat zij die hooren* (*). Wat begeert gij nog langer een teeken, daar God u zijn Woord heeft gegeven? Gij begeert het onmogelijke, en daarom het *zondige*, en te meer is hetgeen gij begeert zondig, naarmate het beginsel waaruit deze begeerte voortvloeit onzuiverder is. — U zal geen teeken worden gegeven dan het teeken van JONA den profeet, die *Ninivé* in Gods naam bij blijvende wereld- en zondedienst met omkeering, met vernietiging bedreigde. — Ziedaar wat Gods Woord u verzekert. Hoor daarom naar het woord der vermaning: neem het teeken aan dat God u gegeven heeft, het kruis van CHRISTUS, als eene openbaring van uwe schuld en zijne genade in den Zoon zijner liefde. Dan zult gij leven en niet sterven, en waar gij dan tot JEZUS en zijn kruis de toevlugt neemt, daar zal Hij u door de gave des H. Geestes verzekeren, dat uw geloof u voor eeuwig behoudt.

En gij, die in waarheid reeds menigmaal uw gebed verhoord zaagt, op uwen afgelegden levensweg de duidelijke sporen van Gods zegenende hand opmerkt, in vele treffende lotswisselingen een bewijs ziet dat Hij in CHRISTUS u lief heeft, laten deze teekenen u genoeg zijn. *Hij die u roept,*

(*) Luc. XVI: 29.

is getrouw, Hij zal het ook doen (*). Daarop kunt gij vertrouwen, want Hij zelf heeft het gezegd. Hij heeft het gezegd, die verklaard heeft de Eeuwige, de Onveranderlijke, de Getrouwe te zijn. In CHRISTUS zijnen Zoon zijn Gods beloften Ja en Amen! Op die beloften kunt gij u volkomen verlaten. En eenmaal wordt uw geloof verwisseld in aanschouwen. Hier leeft gij door 't geloof. Houd u dan in het geloof aan Hem vast, die zijnen Zoon heeft gezonden in de wereld, als een bewijs zijner ontfermende zondaarsliefde en u zijnen Geest zendt tot een onderpand der toegezegde verlossing en heiliging, die in uw hart hemelvreugde uitstort en u voor den hemel toebereidt.

De ontfermende Hemelheer komt op de bede van ABRAM het geloof van zijnen dienaar te hulp. Hij wil het door een teeken versterken. Hij wil een verbond oprigten met hem, die zich in 't geloof aan zijnen God vasthoudt, en op de vervulling zijner beloften vertrouwt. Hij doet het door een verbondsoffer (*o*), dat ABRAM op zijn bevel Hem brengt en toebereidt. Dit verbond wordt later van ABRAMS zijde met een opregt en dankbaar hart bevestigd door gehoorzaamheid aan 't gebod der besnijdenis.

De zon neigt ten ondergang. ABRAM moet op Gods bevel een driejarige vaars, een driejarige geit en een driejarigen ram nemen, (de driejarige dieren golden voor volwassen, en deze alleen moesten geofferd worden), daarbij

(*) 1 Thess. V. 24.

eene jonge duif, deze dieren verdeelen en elk deel tegen het andere overleggen, maar de beide vogels ongeschonden laten. De beteekenis van deze zinnebeeldige handelwijze is deze: zij, die onder menschen een verbond sloten, gingen tusschen de gedeelde offerdieren door, daarmede te kennen gevende dat, indien zij het verbond verbraken, hun lot aan dat der verdeelde dieren moest gelijk zijn. Hier zien wij dus wederom de nederbuigende goedheid Gods, die het zwak geloof van zijnen ABRAM te hulp komen, en hem van de vastheid zijns verbonds verzekeren wil.

Eenige roofvogels willen op het aas nederstrijken, maar zij worden door ABRAM verdreven. Terwijl is de zon geheel gedaald. ABRAM beangst door het voorteeken, waardoor het verbond, hetwelk door God met hem zal gesloten worden, in gevaar is van onopgerigt te blijven, valt in een diepen slaap, waarbij een namelooze angst en groote duisternis des gemoeds hem overvalt. In dien droom wordt hem de beteekenis van het dreigende gevaar der roofvogels, nederstrijkende op het aas, geopenbaard: namelijk het gevaar, dat zijne nakomelingschap van de zijde der Egyptenaren bedreigt. Bij dat dreigend gevaar voor zijn nageslacht wordt hij tevens bekend gemaakt met de oorzaak, waarom de beloofde erfenis, het bezit van 't heilige land, nog wordt teruggehouden. De maat van de misdaad der *Amoriten* (*) is nog niet vol. Daarom kan eerst zijne nakomelingschap het land erfelijk bezitten. Maar gelijk ABRAM zelf, zoo moet ook deze nakomelingschap beproefd en verzocht worden. Zij zullen eerst vreemdelingen zijn in een land, dat het hunne niet

(*) De voornaamste inwoners des lands.

is, waar zij zullen verdrukt worden vierhonderd jaren. Maar de Heer zal de onderdrukkers oordeelen en straffen, en ABRAMS nakomelingen zullen, verrijkt door het goed hunner onderdrukkers, het land der vreemdelingschap verlaten. ABRAM zelf — zoo luidt de Godspraak verder — *zal tot zijne vaderen gaan met vrede* (*p*); eene liefelijke uitdrukking voor het leven na den dood, vooral in oude tijden menigvuldig gebruikt, ten bewijze dat zelfs in de hooge oudheid de blik in het andere leven niet treurig en duister was. Zijn ligchaam zal rusten in het stof der aarde. Zoo zal hij in den eigenlijken zin in den beloofden zegen niet deelen, en is deze slechts in zijne nakomelingschap hem beloofd. In 't middernachtelijk uur verschijnt nu de heerlijkheid des Heeren, onder het beeld van eenen gloeijenden en rookenden cylindervormigen oven, die zich statig tusschen de gedeelde offerdieren voortbeweegt. Deze vuurzuil is een treffend zinnebeeld van de ontzagverwekkende majesteit Gods, voor het menschelijk oog gehuld in eene wolk, als een beeld van zijne ontfermende en sparende liefde, als een beeld van zijne genade. Geen menschelijk oog kan den lichtglans zijner heerlijkheid, het verterende vuur zijner heiligheid verdragen, geen zondig menschenkind kan daarvoor bestaan, daarom is zijne heiligheid door zijne genade bedekt.

En nog eenmaal in dien gedenkwaardigen nacht ontvangt ABRAM de verzekering Gods: Ik heb dit land gegeven aan uwe nakomelingschap, met bijvoeging der profetische grensbepaling van *Nijl* tot *Euphraat* (*q*), waarbij moet worden opgemerkt dat dit beloofde land, zelfstandig tusschen de twee groote wereldrijken, het rijk van 't Oosten en dat van 't Westen zoude bestaan, en het grondgebied

tusschen die beide grenzen aan geen ander rijk, staat of volk als eene zelfstandige en blijvende erfbezitting zoude geschonken worden.

Gods beloften in CHRISTUS JEZUS zijn ja en amen. Hij vervult wat Hij belooft, gelijk Hij *Israël* heeft uitgeleid uit het Egyptische diensthuis na eene ballingschap van vier eeuwen. Dit had Hij aan ABRAM beloofd, daarvan hem op de bemoedigendste wijze verzekerd. En in de volheid des tijds gedacht Hij aan zijne belofte, aan zijn verbond, en voerde de talrijke nakomelingschap in het land der erfenis.

Hij, die de eeuwen acht als uren, en bij wien geene verandering is of schaduw van omkeering, Hij is nog dezelfde, nog even ontfermend en getrouw. Hij, die alle dingen in zijne hand heeft, en voor wien geene toekomst bestaat, gelijk voor ons eindige menschen, Hij heeft ook te voren onzen weg afgebakend en de maat onzer vreugde, onzes lijdens bepaald. Welk eene rust schenkt deze overtuiging aan het hart, dat zich in deze wereld vreemdeling gevoelt! Welk een vasten grond des vertrouwens voor de toekomst! Kent gij die rust? Is de Heer uw vertrouwen? Verwacht gij niets van u zelven, alles van zijne almagt en trouw? Welligt gaat gij onder vele zorgen gebukt, wordt gij door vele gevaren bedreigd, en dreigt u in de toekomst nog grooter leed. Buigt u dan met eerbied neder voor Hem, aan wien alles onderworpen is, in wiens hand ook uw lot berust. Veracht Hem niet, maar laat u door Hem leiden, dan zal Hij zijne beloften ook aan u vervullen. Dat zal Hij doen als de Getrouwe, die niet varen laat het werk zijner han-

den. Maar volhardt gij van uwe zijde in uw ongeloof, dan zal Hij ook over u brengen wat Hij gedreigd heeft, zijne regtvaardige straffen. Vrees dan voor deze, wie gij ook zijn moogt. Eenmaal is de maat uwer ongeregtigheid volkomen, gelijk bij de bewoners van *Kanaän.* En dan zult gij ondervinden dat het zwaar is, te vallen in de handen van den levenden God.

Maar dit ontroere u niet, die met ABRAM op Hem, Hem alleen uw vertrouwen hebt gevestigd, — die begeert door Hem verrijkt en gezegend, gered en vertroost te worden. Hij moge vertoeven te komen, Hij roept u toe: *vrees niet, gelooft alleenlijk!* Uwe hoop blijve op Hem gevestigd, die in JEZUS CHRISTUS, zijn Zoon, uw Vader is. En wanneer gij dan hier van Hem uwe hulp verwacht, en voor de eeuwigheid uw lot in zijne handen overgeeft, dan zult ook gij eenmaal de beloofde heerlijkheid aanschouwen. Ja, Hij zal u eenmaal tot haar doen ingaan. Deze gedachte vervulle u met eene heilige blijdschap, sterke hart en hand om in den strijd te volharden en zij eenmaal uwe vertroosting, wanneer bij het sterven alles onder uwe voeten wegzinkt en alleen de getrouwheid van uwen God en Vader in CHRISTUS u overblijft.

ABRAM EN HAGAR.

Gen. XVI.

Wij hebben vroeger onze aandacht gewijd aan de overdenking van de liefde, waarmede de Schepper des hemels en der aarde aan het zwak geloof van zijn vromen dienstknecht te hulp wilde komen. Wij vergezelden ABRAM, waar hij buiten zijne tent getreden, door den Heer werd gewezen op den sterrenhemel, en de belofte ontving: *alzoo zal uwe nakomelingschap zijn.* Wij vernamen tevens zijne eerbiedige vraag naar een teeken van de zekere vervulling der goddelijke belofte: *Ik ben de Heer, die u uitgeleid heb uit Ur der Chaldeën, om u dit land te geven, om het erfelijk te bezitten,* en zagen de liefde, waarmede de ontfermende Hemelheer zich tot ABRAM nederboog, om ook dezen wensch te verhooren. Nadat het begeerde offer was toebereid, sprak de Heer tot ABRAM, op wien een diepe slaap was nedergedaald, en openbaarde hem de geheimen der toekomst, leidde hem in de geschiedenis van zijne nakomelingschap in, verzekerde hem dat zijne nakomelingen, na eene verdrukking van

niet minder dan vierhonderd jaren, naar *Kanaän* zouden wederkeeren uit het land, dat het hunne niet was (*Egypte*), en verwaardigde hem met eene voor het menschelijke oog zigtbare verschijning, in de gedaante van een' cylindervormigen oven, waaruit eene in rook gehulde vlam te voorschijn kwam, als teeken van de alomtegenwoordigheid Gods, van het verterende vuur zijner heiligheid, voor het menschelijk oog, dat de heiligheid Gods niet kan aanschouwen, bedekt. Eene vernieuwde verzekering van de toekomstige vervulling der belofte, met naauwkeurige grensbepaling van het beloofde land, zet de kroon op deze bemoedigende verschijning, en roept ABRAM tot onbezweken vertrouwen en vast geloof.

En nu zouden wij mogen verwachten, dat hij zich niet meer door de stormen van twijfel en ongeloof zal laten beroeren, dat hij stil en onderworpen de vervulling der goddelijke belofte zal verwachten. De geschiedenis zal ons echter het tegendeel leeren.

Gelijk het altijd gaat, waar de heilige voorzienigheid Gods den mensch leidt in moeijelijke en donkere wegen, om te leeren gelooven en in dat geloof op te wassen, namelijk, dat iedere nieuwe verzekering van Gods waarheid en trouw, aan Gods zijde door vernieuwde geloofsbeproeving, iedere vernieuwde geloofsdaad aan 's menschen zijde door moedeloosheid, twijfel en ongeloof gevolgd wordt, zoo ging het ook hier. De Heer had wederom de wankelende krachten van ABRAM geschraagd, zijn' moed verlevendigd, zijne hope bevestigd, zijn geloof versterkt. Zelfs het lot van zijne talrijke nakomelingschap

in de toekomst was hem bekend gemaakt, en de grenzen van het beloofde land waren naauwkeurig aangewezen. Nu bleef voor ABRAM slechts over te wachten en te verbeiden.

Maar neen! dit deed hij niet. Had hij in het geloof een teeken begeerd, het ongeloof doet hem gehoor geven aan den schijnbaar welgemeenden, maar toch in den grond ongeoorloofden raad van zijne huisvrouw. Het komt SARAI voor, dat zij van hare zijde tot de vervulling van Gods beloften moet medewerken. En den weg dien zij daartoe inslaat, getuigt dat de begeerte om een zoon te ontvangen, sterker is dan iedere andere; ofschoon die weg in strijd is ook met haar karakter als vrouw, als echtgenoot. Zij wil den avond van haar kinderloos leven vervrolijken, door het aannemen en verzorgen van een kind, dat in den eigenlijken zin het hare niet is. Door het driftige verlangen naar de vervulling van den beloofden huwelijkszegen verleid, schenkt zij ABRAM hare Egyptische slavin HAGAR tot eene vrouw, in de hoop dat zij, ten gevolge van deze vereeniging, met een kind zal worden gezegend, hetwelk zij dan als het hare beschouwen en zich toeeigenen wil. Getuigt deze raad van geloofszwakheid, van twijfel aan de almagt van Gods voorzienigheid, is deze daarom zondig, daar God beloofd had het kinderlooze huwelijk van ABRAM en SARAI te zullen zegenen, — haar toeleg met het kind, dat misschien aan ABRAM zal worden geboren, is eene onregtvaardigheid met betrekking tot HAGAR, de wettige moeder, en bovendien eene verleiding van ABRAM niet alleen tot twijfel aan Gods beloften, maar ook tot overtreding van het gebod des huwelijks met meerdere vrouwen (*r*), het-

welk toch in de instelling des huwelijks in 't paradijs lag opgesloten. SARAI is hier het beeld van hen, die wel een zekeren graad des geloofs bezitten, maar meer als eene zich *nu en dan* openbarende kracht, dan als een inwonend, alles doordringend en heiligend beginsel, en die, juist omdat zij nog niet zóó geheel van die geloofskracht doordrongen zijn, dat zij alles veilig aan den Heer toevertrouwen, nog maar al te veel tot het bereiken hunner oogmerken, tot het verkrijgen van Gods zegen zulke wegen inslaan, waarop zij niet met vrijmoedigheid Gods hulp kunnen inroepen of verwachten.

En ABRAM laat zich verleiden door de schoon-schijnende redenen zijner vrouw. Hij bewilligt in haren raad, en neemt zich de Egyptische slavin ter vrouwe. Reeds zijn tien jaren na zijnen uittogt uit *Ur der Chaldeën* verloopen. En weldra zal de wensch van SARAI worden vervuld, daar HAGAR zich kan verblijden eerlang eene blijde moeder te zullen zijn. Maar deze zaak, hoe welmeenend ook bedacht en bewerkt, had voor de huiselijke rust van ABRAM treurige gevolgen, als een bewijs van Gods misnoegen over den gedanen stap.

Keeren wij hier en oogenblik tot ons zelven in. Ook ons roept de Heer tot het geloof in Hem, tot het geloof aan zijne almagt en de wijsheid van zijne voorzienige leiding met geheele volkeren en afzonderlijke personen. Menigmaal zien wij slechts raadselen in hetgene een bepaald, welgeordend en aanbiddelijk plan is van Gods voorzienigheid. Die leidingen Gods zijn voor ons raadselen, omdat wij kortzigtige menschen zijn. Daarom worden wij geroepen tot het geloof dat de Heer alles bestuurt, dat

zijn raad bestaan, dat Hij zijn welbehagen doen, zijne beloften vervullen zal.

Dit gelooven staat tegenover het begrijpen. Al begrijpen wij dan niet hetgene de hand des Heeren doet, wij, die hier door eenen spiegel zien in eene duistere rede, wij worden geroepen om te gelooven dat alle wegen des Heeren goedertierenheid en waarheid zijn, en de uitkomst Gods wijsheid, magt en liefde helder aan 't licht brengen zal. Zij, die waarlijk gelooven, zij haasten niet, zij gaan den Heer niet vooruit, maar volgen Hem; zij kiezen Hem tot hunnen leidsman en laten de uitkomst alleen aan Hem over. Zij bevelen Hem hunnen weg en hun lot aan en..... wachten; zij gaan geen anderen weg, dan die hun door Hem aangewezen en gebaand wordt. Zij laten zich door niemand, door niets ter wereld verleiden om middelen te bedenken en wegen te bewandelen, die hun in het bezit zouden kunnen stellen van hetgene Gods liefde hun heeft toegezegd, maar in den weg van een ongeloovig haasten en een misdadig vooruitloopen, niet in dien van een vast vertrouwen, langmoedig geduld en dagelijksch gebed.

En kent gij nu bij ervaring dat geloof? Of liever, bezit gij eenig geloof, al is het zwak, al gaat het gepaard met veel twijfel, al is uw geloofsleven duizendvoudig bevlekt? Wij kunnen het ons zelven en anderen niet genoeg herinneren: wij gelooven, of wij gelooven niet; — de Heer is onze sterkte, ons vertrouwen, onze hoop, of wij roemen en wandelen in eigen kracht; — wij smeeken om het licht zijner waarheid en de verlichtende kracht zijns Geestes, of wij gaan met onze wijsheid, ons verstand te rade; — wij volgen Hem, of wij zoeken wegen en middelen uit, die ons naar onze voorzigtige,

maar bij God dwaze berekening tot het voorgestelde doel moeten leiden. Onderzoeken wij allen met den meesten ernst ons dagelijksch leven, gaan wij na welke wegen wij bewandelen, of wij vrijmoedigheid hebben om onze wegen Hem aan te bevelen, bovenal of wij met een onbepaald vertrouwen alles aan Hem willen overgeven. Misschien zijn er in ons midden, die met ABRAM op zware proeven worden gesteld, en aan wie de Heer reeds sedert lang de begeerten van hun hart onthoudt. Gij wordt door den Heer geroepen tot wachten en verbeiden, tot het gelooven tegen hoop op hoop, tot het zwijgen voor Hem, wiens doen majesteit is en heerlijkheid. Maar wanneer zult gij dit kunnen doen? Immers dán alleen, wanneer gij gelooft aan zijne almagt, waarvoor niets te wonderlijk is — maar ook aan zijne wijsheid, die den regten tijd weet, — aan zijne trouw, die alle beloften zeker zal vervullen. Begeer dan tot zulk een onbezweken geloofsvertrouwen door Hem bekrachtigd te worden, die door dat geloof verheerlijkt wordt. En dat zult gij dán zeker doen, wanneer gij aan alle uwe pogingen om het begeerde te ontvangen, geene waarde meer toeschrijft, omdat het u niet alleen aan de magt, maar ook aan de noodige levenswijsheid ontbreekt. Zulk eene opoffering van eigen kracht en wijsheid behoort tot dat sterven aan zich zelven, hetwelk voor vleesch en bloed niet alleen zonder eenige waarde, maar ook onmogelijk en toch noodzakelijk is, om het koningrijk Gods te kunnen beërven, waar zijne verheerlijking, ook door volkomen onderwerping aan zijn wil, de hoogste zaligheid is. Kent gij die vernietiging van u zelven nog niet, zoude het dan niet meer dan tijd worden u daarin te laten onderwijzen door Hem, die meer is dan ABRAM, die u daarin

op volmaakte wijze is voorgegaan, en u daartoe zijnen Geest aanbiedt? Maak dan toch, nu het nog tijd is, van die ruime aanbieding getrouw gebruik.

Het kon niet anders, of dit treden buiten den weg van Gods bepaalden wil moest voor ABRAM en SARAI in de gevolgen veel stof tot droefheid opleveren. Door het volvoeren van hun eigendunkelijk gevormd plan werd de aartsvaderlijke tent, sedert het vertrek van LOTH naar *Sodom* eene woonplaats van huiselijke liefde en vrede, het tooneel van verdeeldheid en twist. De eerste aanleiding daartoe gaf de Egyptische slavin HAGAR, die zich op den huwelijkszegen door God haar geschonken, tegenover de kinderlooze SARAI verhoovaardigde. Het ging HAGAR, gelijk het allen gaat, die tot hoogeren stand gekomen dan zij vroeger kenden, vergeten wie zij geweest zijn. Dit was eene bepaalde zonde van HAGAR, die toch nog altijd aan SARAI ondergeschikt was gebleven, en het voorregt haar boven hare meesteresse geschonken, alleen aan den Heer had moeten toeschrijven, dien zij zeker in ABRAM's tent als den levenden God had leeren kennen. Nu is het zeker hoogst moeijelijk eene beleediging, een verwijt te moeten verdragen, en vooral van eene die minder is in stand en leeftijd, gelijk dit met HAGAR het geval was. Hoe bitter en grievend moet dan de onedele bejegening van HAGAR geweest zijn voor SARAI, de hoogmoedige vrouw van den magtigen Patriarch, — voor SARAI, die zoo vele jaren te vergeefs den zegen had begeerd, nu aan HAGAR ten deel gevallen, en toch zich zelve zóózeer had kunnen vergeten, dat zij hare slavin aan ABRAM ter vrouwe had gegeven.

't Is waar, zij had dit kunnen berekenen, zij had kunnen begrijpen dat de slavin, nu tot zoo eervollen rang verheven, zich zoude gaan plaatsen naast hare meesteresse, om spoedig, al was het dan maar in eigen schatting, boven deze te staan; maar juist omdat zij dit niet gedaan had, verzette zij zich met te meerderen wrevel tegen de hoogmoedige slavin. Is het wonder, wanneer wij haar op bitteren toon tot ABRAM het volgende hooren spreken: *mijn ongelijk is op u*, het onregt mij, uwe vrouw, door deze slavin aangedaan, ik lijd het om uwent wil, gij zijt daarvan de oorzaak; *de Heer rigte tusschen mij en tusschen u*, Hij schenke mij regt, en doe u de vruchten plukken van deze hoogmoedige verachting, ten gevolge van voorregten, die aan haar geschonken, aan mij onthouden zijn." Zoo werd SARAI in de bitterheid van haar hart onregtvaardig! Want wie was de aanleidende oorzaak? Wie had tot deze oogenblikkelijke verwijdering den grond gelegd? Immers had zij zelve dit gedaan.

Nog sleept het treden buiten den weg van Gods voorzienigheid vele treurige gevolgen na zich, en het is juist in die treurige gevolgen dat de Heer, die begeert dat de zijnen in regte paden zullen wandelen, zijn heilig ongenoegen over het bewandelen van zelfgekozen wegen openbaart. Niet alleen zij die Gods wet beminnen, maar ook zij die Gods weg volgen, hebben grooten vrede. Doet men dit laatste niet, dan volgen onrust en gejaagdheid op den voet. Dan maken ontevredenheid en bitterheid zich van het harte meester, wanneer toch met de meeste krachtsinspanning het gewenschte doel niet bereikt wordt. Welligt is dat uwe ervaring. Ja! zoude het de erva-

ring niet zijn van ons allen, vooral van u, die nog te hoogmoedig, te wijs, te voorzigtig, te sterk zijt in eigen oog, om u aan den Heer over te geven en zijne paden te bewandelen? Kan echter de gedachte aan de ondankbaarheid van zulk een steunen op eigen kracht u niet bewegen om het voor altijd te verloochenen, dat dan althans de vrees voor de onvermijdelijke gevolgen, welke zulk een van God vervreemd leven na zich sleept, u opwekke en dringe om niet langer daarin te volharden. Het maatschappelijk, het huiselijk leven kent treurige oogenblikken genoeg, gij behoeft ze niet noodeloos te vermeerderen. Het menschelijk hart wordt genoeg door onrust en twijfel geslingerd, gij behoeft daaraan geen meerdere onrust toe te voegen. Alzoo gaan ook in dit opzigt de eere Gods met uw welbegrepen belang hand aan hand. Wilt gij dan goede dagen zien — en wie zou die niet begeeren? — begin met den Heer te belijden dat uwe smart, uw lijden regtvaardig is. Deze belijdenis is uwe roeping. Zij moet uw voorregt worden. Dan zal de Heer uwe paden regt maken. Ken Hem daarom in al uwe verdere wegen. Geef u dan aan zijne leiding over, en kies den weg der waarheid voor uwen voet. Dan zullen rust en vrede in uw hart wonen en dagelijks vermeerderen.

Zietdaar dan in ABRAM'S tent het twistvuur ontstoken. De beleedigde SARAI, aan haren echtgenoot de hoogmoedige zelfverheffing van HAGAR wijtende, roept den Heer zelven als haar regter te hulp. Die zal haar regt doen tegenover haren echtgenoot. Wij hebben reeds

opmerkzaam gemaakt op de onregtvaardigheid van SARAI, en moeten nu ABRAM's gedrag gadeslaan, van wien wij niet lezen, maar wel mogen vertrouwen, dat hij niet zonder den Heer daarin te kennen tot SARAI zal hebben gezegd: »Wat roept gij den Heer aan tot Regter, zelve »kunt gij immers aan deze Egyptische, uwe slavin doen »wat u behaagt. Zij is toch uwe dienstmaagd. In»dien zij zich dan verheft op het voorregt aan haar ge»schonken, en zoowel haren stand als uw regt vergeet, »doe het haar gevoelen, dat zij van u geheel afhangt."

SARAI, van haar regt gebruik makende, vernedert de hoogmoedige HAGAR. Zij tuchtigt haar, op welke wijs is ons onbekend, maar dat deze vernedering zeer grievend, deze tuchtiging zeer wreed zal zijn geweest, wij moeten het vreezen met het oog op de oploopende, de verbitterde, de in hare eer gekrenkte SARAI. De arme HAGAR stort op eenmaal van hare denkbeeldige hoogte ter neder, wordt weder in vollen nadruk slavin; ja! minder nog dan zij was geweest: eene vlugtelinge uit de gastvrije tent van haren heer, aan wiens huiselijk geluk zij eenmaal zich zelve had opgeofferd, wiens kind zij onder het harte droeg. Zij heeft hare vroegere grootheid niet kunnen verdragen, nu verzet haar hoogmoedig hart zich tegen de regtvaardige, ofschoon misschien te diepe vernedering onder de hand harer wettige meesteres. Zij vlugt naar de woestijn en haar vaderland te gemoet.

Daar begint die eenzame en verlatene de groote woestijn, die zich tusschen *Kanaän* en *Egypte* uitstrekt, te doorwandelen. Wij kunnen ons eenigzins voorstellen in welke stemming zij ABRAM's gastvrije tent ontvlugtte, en die steeds meer achter zich liet. Met weemoed dacht

zij aan haar vervlogen geluk, — met bitterheid aan de smadelijke vernedering onder de hand van hare meesteres, — met zorg aan de gevaren van den langdurigen reisweg, blootgesteld aan veel ontbering en lijden —, met angst aan de toekomst van het kind, dat zij onder haar hart voelde leven. Wij stellen ons voor, dat zij gezeten bij een waterput op den weg van *Sur* (het tegenwoordige *Pelusium)*, aan hare overdenkingen en ook aan hare tranen den vrijen loop laat. Op eenmaal wordt de stilte der haar omringende eenzame natuur afgebroken door de ernstige vraag tot haar gerigt: HAGAR! *gij dienstmaagd van* SARAI, *van waar komt gij?* Waarom hebt gij uwe wettige meesteres verlaten, en *waar wilt gij heengaan?* Wat is uw doel met dezen zwerftogt, weerlooze vrouw?

Op deze vraag heft HAGAR hare oogen op om hem, die dit ernstig en beschamend woord tot haar rigt, in het aangezigt te zien, en antwoordt vrijmoedig: *ik ben vlugtende van het aangezigt mijner vrouw* SARAI...... *Keer weder tot uwe vrouw en verneder u onder hare handen!* zoo luidt het strenge bevel.

Weet HAGAR nog niet voor wien zij den vreemdeling, die voor haar staat, heeft te houden, — de bemoedigende verzekering, de rijke belofte voor de toekomst, wat het lot van haren zoon aangaat, (*) welke hij haar geeft, haar geeft in den naam Gods, ja! als ware hij God zelf, brengt haar tot de overtuiging dat hij, die voor haar staat, geen gewoon mensch is, dat hij veel meer dan mensch, dat hij een afgezant des levenden Gods is, die met goddelijk

(*) Gen. XVI: 10—12.

gezag tot haar spreekt, en dien zij dus als God zelf aanspreekt, waar zij zegt: Gij, *God des aanziens!* d. i. Gij, God! die u niet verborgen houdt, maar u aan mij, eenzame en verlatene! openbaart, en daarop dadelijk volgen laat: *heb ik ook hier gezien naar dien, die mij aanziet?* Deze woorden kunnen aldus worden verklaard: »zoo aanschouw ik dan Hem zelven aan deze plaats en leef nog, na Hem te hebben aanschouwd!" Anderen evenwel zijn van meening, dat HAGAR eerst, nadat de Engel des Heeren van haar was weggegaan, tot de overtuiging kwam, dat God met haar gesproken en haar in genade aangezien had. Zelfs in de woestijn, verre van ABRAM's tenten, is zij aan den genadigen en getrouwen blik zijner oogen niet ontgaan, — zoodat dan de zin harer woorden, waar de Engel in haar oog is als de tegenwoordigheid van God zelven en zij hem aldus aanspreekt: *Gij, God des aanziens!* deze wordt: *zelfs hier, in dit land der verlatenheid, heb ik Hem aanschouwd, die mij heeft aangezien!*

HAGAR ontvangt hier van Gods wege de verzekering van eene talrijke nakomelingschap. Ook deze zal van wege de menigte niet kunnen geteld worden. Zij zal eenen zoon ter wereld brengen, en de naam van dien zoon zal haar aan Gods ontferming herinneren. Hij zal ISMAËL worden genoemd, d. i. *God verhoort*, omdat de Heer hare verdrukking aangezien, omdat Hij haar gebed verhoord heeft. — Deze haar zoon zal wel om zijne woestheid, die hem het zwaard bestendig doet dragen, door allen gehaat en gevreesd worden, maar toch wonen voor (d. i. *ten oosten van*) (*) alle zijne broeders, de ver-

(*) Gen. XXV: 18.

schillende volkeren der woestijn. Ook deze voorspelling is op eene treffende wijze vervuld in ISMAËL's nakomelingschap, de Arabieren (*s*), die zonen der woestijn, die op de uitgestrekte graslanden van noordelijk *Arabië* rondzwerven, en zoowel van de veeteelt als van den roof leven.

De ontferming Gods over deze vlugtende slavin openbaart zich in de verschijning van den *Engel des Heeren* (*t*) bij de bron, waar zij nederzat, dien ten gevolge *Lachaï-Roï* genoemd, d. i. plaats, waar men door God aangezien en gezegend wordt. — Deze Engel (des Heeren), hier voor de eerste maal verschijnende, wordt alzoo genaamd, omdat de Heer door dezen zijn verbond met ABRAM en in hem met zijne nakomelingen gesloten, bekend maakt. Hij is degene, in wien God zich in de dagen des O. V. openbaart aan ABRAM en verder aan zijne nakomelingen, ter aankondiging en nadere versterking zijner beloften, die in de menschwording van CHRISTUS hare volkomene vervulling zullen vinden. Hij treedt op en spreekt in den naam des levenden Gods. In den loop der volgende eeuwen is hij het, door wien God zijne beloften aan het getrouw gebleven Israël, naar de behoefte en de hoop van hun hart, gedurig als op nieuw bevestigt, totdat ook zijne openbaring geene plaats meer vindt, waar Hij, die in den schoot des Vaders is, Gods eeniggeboren Zoon, door zijne komst in het vleesch den aan ABRAM en zijne nakomelingen beloofden zegen vervult.

Na deze beschamende maar ook vertroostende toespraak aarzelt HAGAR niet langer om den weg naar *Kanaän* weder in te slaan. Gehoorzaam aan 't bevel des Engels keert zij naar ABRAM's tenten weder, en vernedert zich onder de hand van hare meesteres. Daar terugge-

keerd, wacht zij geduldig en onderworpen den tijd af, waarop zij naar het woord des Heeren haren eerstgeborene zal ter wereld brengen. Het kind wordt geboren en ontvangt bij de geboorte den naam van ISMAËL. ABRAM verblijdt zich over de geboorte van dezen zoon, maar ISMAËL zal de beloofde erfgenaam niet zijn. — Reeds zijn nu sedert zijn vertrek uit *Ur der Chaldeën* elf jaar verloopen. Nog veertien jaar moet hij wachten op de geboorte van den zoon der belofte!

Wij zien in HAGAR, vlugtende naar de woestijn, het beeld van den mensch, die weigert, als een andere JONA, zich aan den wil des Heeren te onderwerpen, en in deze vernedering voor God de ware grootheid te vinden. De vlugt van HAGAR was niet alleen misdadig, maar ook dwaas. Misdadig, omdat zij aan SARAI behoorde; dwaas, omdat zij buiten staat was, zonder bepaalde goddelijke leiding en bescherming haar geboorteland te bereiken. Maar wij zagen het, de ontfermende Hemelheer bood haar de hand ter redding aan. De Engel des Heeren, de vertegenwoordiger van den heiligen God op aarde, zocht haar op, en waar zij beschaamd werd door de vraag: HAGAR, *dienstmaagd van* SARAI, *van waar komt gij, en waar zult gij heengaan*, en vermaand om weder te keeren tot de vorige vernedering, ontbrak het haar echter niet aan bemoedigende en verblijdende woorden uit zijnen mond. Zoo voor God vernederd, kon zij zich nu ook vernederen voor menschen. En zoo handelt de ontfermende liefde Gods nog. Aan ons zelven overgelaten, en ten gevolge van onze dwaasheid, van onzen hoogmoed, van onzen eigenwil, van onze boosheid aan veel ellende ten prooi, zijn wij

echter in die ellende de voorwerpen van Gods barmhartigheid en genade. Dan zoekt Hij ook ons op, gelijk ADAM in 't paradijs na zijn' diepen val, gelijk HAGAR op hare vlugt voor SARAI, gelijk DAVID na zijne zonde met BATHSEBA, gelijk JONA op zijne vlugt naar *Tarsis.* Zoo dat niet geschiedde, niemand zoude tot den Heer wederkeeren. Hun allen zou het daartoe niet alleen aan behoefte, maar ook aan vrijmoedigheid ontbreken. Deze herinnering aan onzen tekst ontleend, heeft meer dan ééne bemoedigende zijde. En wat zal ik dan eerst vermelden, zoo niet de voor u troostvolle opmerking, dat gij, die met HAGAR berouwvol en schuldbelijdend tot den Heer zijt wedergekeerd, dit alleen aan Hem hebt te danken, die u opzocht en in CHRISTUS zijnen zoon vergeving van schuld en wederherstelling in zijne gunst beloofde. Dat deze herinnering u trooste, waar gij met een verlegen en moedeloos hart onderzoekt, of gij u nog wel op den regten weg, den weg naar den hemel bevindt. Zelfs de begeerte naar dien weg ten leven, zij is geene vrucht van uwen akker, maar zij is van Hem. Had de Heer HAGAR aan zich zelve overgelaten, dan had zij haren weg vervolgd, maar had *Egypte* nimmer bereikt, zij, de zwakke, de door allen verlatene vrouw. Het zoude u alzoo zijn gegaan, zoo JEZUS niet had gezegd tot u: *Kom tot Mij, gij die vermoeid zijt en beladen* (*). En nu! geef Gode daarvan de eer, maar vertrouw dan ook uwen verderen weg, uw toekomstig lot aan Hem toe, die uw Leidsman, en in CHRISTUS uw Vader zijn wil.

Mijne tweede opmerking geldt u onder mijne hoorders,

(*) Matth. XI: 28.

nog verre van Hem uwen weg naar de eeuwigheid voortzet. Ook op u rust het oog des Heeren met ontferming, al ondervindt gij tevens zijn heilig ongenoegen, omdat gij Hem vergeet en uw eigen leidsman zijn wilt. Hoe misdadig en dwaas handelt gij toch! Wat is uwe wijsheid, uwe kracht, dat gij daarop zoudt vertrouwen! En toch! gij beeldt u in, dat gij u daarop gerust kunt verlaten. Gij bedriegt u. Zulke wegen zijn onveilig en gevaarlijk. Maar de wegen Gods, wegen van goedertierenheid en waarheid, zijn veilig. En Hij wil u in zijne wegen geleiden, Hij wil voor u zorgen, indien gij u door Hem leiden, indien gij Hem zorgen laat. Geef u dan aan dien Heer over, die, ofschoon door u vergeten, zich bij vernieuwing in dit stille avonduur aan u aanbiedt. Zoek dan zijne liefde, zijne genade in den Zoon der liefde en des welbehagens, die u in Gods naam verzekert: *Ken Mij in al uwe wegen, en Ik zal uwe paden regt maken.* (*) Dan zal Hij uwen uitgang en uwen ingang bewaren, van nu tot in der eeuwigheid. Dan zal Hij al zijne beloften in CHRISTUS aan u vervullen en u nimmer verlaten, ook niet als de dood komt. Ja, Hij zal met u zijn, als gij treedt door het dal van de schaduwen des doods.

(*) Spr. III: 6.

DE INSTELLING DER BESNIJDENIS.

Gen. XVII.

Nadat wij in onze laatste bijeenkomst de treurige gevolgen van SARAI'S poging, om den beloofden zegen te verkrijgen, hebben gadegeslagen, welke gevolgen echter door 's Heeren wijsheid en liefde genadig werden afgewend, wenden wij ons nu weder meer bepaald tot ABRAM, en vestigen het oog op de genadige zorg van zijnen hemelschen Leidsman, om zijn wankelend geloof te versterken, zijne kwijnende hope te verlevendigen. Ook deze beschouwing zal ons opwekken om ons met aanbidding neder te buigen voor Hem, die weet wanneer zijne kinderen zijne vertroostende nabijheid behoeven, die met de grootste liefde hun weifelend geloofsvertrouwen te hulp komt, hunne stille wenschen als het ware voorkomt, hun meer geeft dan zij durven begeeren. Ik zou mij zeer verblijden, wanneer deze beschouwing ook u tot die aanbidding, tot dat geloofsvertrouwen, tot die geloofsgehoorzaamheid bragt, en u het verbond, hetwelk de Heer ook met u heeft opgerigt, van uwe zijde deed bevestigen door een leven en wandel voor zijn heilig aangezigt

in opregtheid des harten, door een leven in gehoorzaamheid aan zijnen heiligen wil.

—

Het voor dezen avond ons ter behandeling voorgestelde, leest gij Genesis XVII.

Zoo is dan de zoon der Egyptische slavinne, door ABRAM, den magtigen herdersvorst, tot den rang eener echte vrouw verheven, de zoon der belofte niet. Deze zal de erfgenaam niet zijn van des vaders goed, des vaders zegen, door God hem toegezegd. Dus niet op dezen is het woord Gods toepasselijk: *die uit u zal voortkomen, die zal uw erfgenaam zijn* (Gen. XV: 4b).

De zoon der slavin, ISMAËL, heeft het levenslicht aanschouwd, en hoe meer ABRAM zijne hoop ziet verijdelen SARAI eenmaal als eene blijde moeder te kunnen begroeten, des te meer komt hij tot de overtuiging, dat ISMAËL de zoon is der belofte. Zeker weet hij het niet, maar hij wenscht het, hij neemt aan dat het zoo zijn zal. Te midden van zooveel onzekerheid, geslingerd door vrees en hoop, worden zijne levensjaren met niet minder dan dertien vermeerderd. Reeds zijn vier en twintig jaren verloopen, sedert hij zijn vaderland verliet, en als een pelgrim *Kanaäns* grond betrad. Welligt zal hij spoedig tot zijne vaderen worden verzameld, dan zal zijn zoon ISMAËL de vaderlijke bezitting erven, de zuivere kennis en dienst van God in het land der vreemdelingschap bewaren en verbreiden.

Maar Gods wil en weg met ABRAM zijn geheel anders. Hij, die eenmaal de vader der geloovigen zal genaamd

worden, moet leeren te gelooven tegen hoop op hoop, te gelooven dat de belofte Gods, jaren geleden hem gedaan, voor hij nog in eenige betrekking stond tot HAGAR, zal vervuld worden, en dat hij mag verwachten eenen zoon te zullen ontvangen uit die vrouw, met welke hij in gehoorzaamheid aan Gods bevel uit *Ur der Chaldeën* getogen was. En ofschoon dan alles schijnt mede te werken tot vernietiging van deze belofte, nogtans wordt hij geroepen te gelooven dat zij zal worden vervuld. (Rom. IV: 16—20).

Aan het einde van die dertien jaren wordt ABRAM wederom verwaardigd met eene verschijning des Heeren. Wij lezen in het 22ste vers van dit hoofdstuk dat God, na voleindigde zamenspraak met ABRAM, hem weder verliet, en kunnen ons dus deze verschijning niet anders voorstellen dan als eene zigtbare, geheel ingerigt naar het karakter, naar de behoefte van dien tijd. Van zulk eene verschijning in menschelijke gedaante vinden wij ook in het volgende hoofdstuk melding gemaakt, — waarbij echter de Heer des hemels en der aarde niet persoonlijk maar in drie mannen aan zijnen vriend verschijnt, hem in zijne tent bezoekt en met nederbuigende liefde van zijne gastvrijheid gebruik maakt.

Het is deze verschijning Gods aan ABRAM, tot vernieuwing van het reeds vroeger gesloten verbond (Gen. XV), tot ontwikkeling en uitbreiding der belofte van eene talrijke nakomelingschap, ten zegen voor alle volkeren der aarde, welke ons in het XVIIde hoofdstuk wordt medegedeeld.

Beschouwen wij het tafereel nader, dat de geschiedenis ons voorstelt, dan vestigen wij het oog op den Heer, die hier verschijnt, — en op ABRAM, die met deze verschijning verwaardigd wordt.

En wanneer wij ons dan onderwinden om het oog te slaan op den Heer, dan treft ons zoowel *zijne nederbuigende goedheid*, die aan het zwak geloof van zijnen dienstknecht te hulp komt, als *zijne heilige trouw*, die tot wederkeerige getrouwheid opwekt.

Of is die vernieuwde openbaring Gods aan ABRAM geen bewijs zijner nederbuigende goedheid? Die God is met al de gedachten van ABRAM's hart bekend, en leest in dat hart eene gedurige afwisseling van vrees en hoop, van ongeloof en geloof. Hij wil zijnen knecht oefenen in het vertrouwen, in de gehoorzaamheid des geloofs, maar tevens te gemoet komen aan zijne begeerte naar voortdurende bevestiging van den eenmaal beloofden zegen. Dit nu doet God zoowel door den naam, onder welken Hij zich aan ABRAM openbaart, als door de bepaalde aanwijzing en verzekering, die Hij geeft.

Ik ben God, *de Almagtige!* Ik ben de sterke, de alvermogende God. Als zoodanig heeft God, naar zijn eigen woord tot MOZES (Exod. VI: 2), zich aan ABRAM, IZAÄK en JACOB bekend gemaakt, niet onder dien van JEHOVA: *Ik zal zijn*, *die Ik zijn zal;* omdat de aartsvaders bovenal moesten leeren zich op zijne almagt volkomen te verlaten, en ISRAËL daarna God als den onveranderlijk Getrouwe en Waarachtige in de vervulling zijner beloften zoude leeren kennen. Door dezen naam, welken de Allerhoogste zich geeft, wil Hij ABRAM tot zijne vertroosting en bemoediging wijzen op eene almagt, voor welke niets te

wonderlijk is, en dan ook — tegen alle menschelijke berekeningen en verwachtingen aan — den erfgenaam der belofte het eerste levenslicht kan doen aanschouwen.

Na deze bemoedigende verzekering herhaalt de Heer de reeds vroeger gegeven belofte eener talrijke nakomelingschap, herhaalt haar met steeds klimmende zekerheid. Vele jaren mogen reeds zijn verloopen, *Gods verbond is* (het blijft) *met* ABRAM (vs. 4). Hij zal worden *tot een vader van menigte der volkeren.* Dat dit zeker geschieden zal, mag ABRAM niet alleen vertrouwen op grond van Gods almagt, maar ook *op grond van den naam*, waarmede de Almagtige zelf zijnen dienaar aanspreekt. Dic naam zal hem ook daarna herinneren wat hij eenmaal zijn zal, ja! wat hij reeds is voor God, voor wien de toekomst heden is. Die nieuwe naam, ABRAHAM (*vader eener menigte*) aan den aartsvader gegeven, terwijl de vroegere (ABRAM) slechts *vader der eere*, *magtige vader* beteekende (een algemeene eeretitel), zal hem herinneren aan hetgene waartoe hij door God geroepen is; hij zal zeer vermenigvuldigen, eene aanzienlijke nakomelingschap zal uit hem voortkomen, talrijk als de sterren des hemels, *volkeren* zullen uit hem geboren worden, en niet alleen volkeren, maar ook *koningen.* Die talrijke nakomelingschap zal mede worden opgenomen in het met ABRAHAM opgerigt verbond, ABRAHAM's God zal ook hun God zijn, het land zijner vreemdelingschappen, het geheele *Kanaän*, waarvan hij nu geen enkelen voetstap in eigendom bezit, het zal eenmaal zijne eeuwige (*) erfbezitting zijn, en niet alleen zijne, maar ook die zijner nakomelingschap. Ja, die zal werkelijk bezitten, wat ABRA-

---

(*) Zie de »Aanteekeningen" *c*, pag. 5.

HAM nu in 't geloof als zijn eigendom mag beschouwen en genieten, *Kanaän* en den bijzonderen zegen, waarmede God dit land boven alle andere landen gezegend heeft (6—8).

De getrouwe Hemelheer zijnen dienstknecht in den nieuwen naam een blijvend gedenkteeken zijner almagt in het vervullen zijner belofte gevende, ontwikkelt met goddelijke liefde de verdere nog benevelde toekomst. *Die erfgenaam*, de zoon der belofte, *zal hem uit* SARAI *worden geschonken.* Dientengevolge ontvangt hij het bevel om ook haar naam SARAI, d. i. *mijne heerschappij*, *huismoeder*, in dien van SARA, d. i. *vorstin*, *moeder van koninklijke volkeren* te veranderen. In plaats van eene *onderworpene* zal zij voortaan eene *heerschende* stelling in de geschiedenis der heilige oudheid innemen. Zij, die onvruchtbare SARAI, zal worden tot eene vruchtbare SARA, zij zal moedervreugde smaken in den innigsten, den edelsten zin van het woord. Duizenden en millioenen zullen haar zegenen, en zelfs koningen haren naam met dankzegging vermelden als de vruchtbare moeder van zegen en heil tot in de verre toekomst. Welk een indruk moet deze verzekering op ABRAHAM hebben gemaakt! Zóó duidelijk had de Heer nog nimmer tot hem gesproken. Verwondert het ons, dat hij bij het hooren dezer woorden met eerbied het hoofd buigt en ter aarde valt? En veroordeelen wij den glimlach, die bij deze woorden op zijn gelaat komt, niet al te sterk, noemen wij dezen lach en de vraag, die over zijne lippen komt: *Zal eenen, die honderd jaren oud geworden is, een zoon geboren worden, en zal* SARA, *die negentig jaren oud is, baren?* niet de vrucht van een bepaald ongeloof, althans van twijfel

aan de vervulling van Gods belofte. Het is veelmeer het gevolg van de overtuiging die in zijn hart woont, dat deze verzekering des Heeren wondervol en ongehoord is, en tevens van de vreugde zijns harten over zooveel heil, met eene zekere twijfelmoedigheid vereenigd. *Zou dat dan nog gebeuren!* Van daar dan ook zijne vraag: *Heer! dat* ISMAËL, die toch ook mijn kind is, *mogt leven voor uw aangezigt!* Dat hij door u gezegend worde! Dat hij de drager worde der beloofde zegeningen! Misschien ligt in deze woorden tevens eene eerbiedige begeerte, dat de Heer zich nader verklare. O! ABRAHAM vermoedt niet dat eenmaal, dat zoo spoedig die lach der wankelende hoop in den lach der reinste vreugde zal worden veranderd, en dat de naam, dien hij op Gods last aan zijn kind geven zal, de naam IZAÄK (*men lacht*), hem bestendig zal herinneren dat hij eenmaal, met de heiligste blijdschap in 't hart, op de zekere vervulling van Gods beloften mogt hopen.

En met deze heugelijke bekrooning van zijn' geloofsstrijd laat ABRAHAM'S vaderlijke vriend hem niet onbekend. Ook ISMAËL zal, omdat hij ABRAHAMS zoon is, door God worden gezegend; ook uit hem zal een magtig volk, zelfs een twaalftal koningen voortkomen; ook hij zal deelen in den zegen van ABRAHAM'S God, maar slechts als de zoon *der dienstmaagd*, niet der *vrije*. In meer beperkten zin zal God zijn verbond oprigten met den zoon uit SARA, met IZAÄK, den zoon der belofte. Bijna is de proeftijd geëindigd. Ja, geëindigd is hij reeds nu, bij de verzekering Gods dat, wanneer nog één jaar zal zijn voorbijgegaan, ABRAHAM dien zoon zal aanschouwen en aan zijn kloppend, als verjongd harte drukken,

dien zoon, in wien eenmaal alle volkeren der aarde zullen gezegend worden (vs. 19—21).

In alle verbonden zijn echter twee deelen begrepen. Zoo ook in het verbond, dat de Heer des hemels en der aarde met den mensch oprigt. Had God nu reeds vroeger met ABRAM een verbond opgerigt, Gen. XV, en zich met nederbuigende liefde geschikt naar de behoeften van zijn' getrouwen dienaar, door — gelijk wij hebben gezien — tusschen de gedeelde offerdieren door te gaan, en bevestigt Hij hier dat vroeger gesloten verbond, zijne heilige trouw wekt ABRAHAM tot wederkeerige getrouwheid op.

God maakt nu ABRAHAM met zijn heiligen wil bekend, namelijk dat deze het teeken des opgerigten verbonds in zijn ligchaam zal ontvangen, en met hem allen die tot zijn huis behooren, en dus mede in het verbond Gods begrepen zijn; opdat door dat ontvangen teeken allen eene blijvende herinnering zullen ontvangen zoowel aan de waarheid en vastheid van Gods beloften, als aan de heilige roeping, door dat opgerigt verbond op hen rustende, d. i. zich zelven aan de dienst van God met een onverdeeld gemoed en met onbezweken getrouwheid toe te wijden. Verachting van dit teeken, door weigering om zich aan de besnijdenis te onderwerpen, zoude gelijk staan met verachting van Gods gunst. Verachting van deze zoude verwerping en uitroeijing, zoude berooving niet alleen van tijdelijke, maar ook van geestelijke zegeningen ten gevolge hebben (vs. 9—14).

En wanneer ABRAHAM dan vrijwillig dat verbond Gods van zijne zijde bekrachtigde, door zich te onderwerpen aan het teeken der besnijdenis (*u*), dan wijdde hij

daardoor zich zelven aan de dienst des Heeren toe, en verpligtte zich om voor Gods aangezigt te wandelen en opregt te zijn, dat is, te leven als in zijne tegenwoordigheid, te leven in het gevoel zijner heilige en steeds nabijzijnde liefde, op Hem te zien, op zijne wegen te letten, op zijne almagt zich te verlaten, op zijne trouw te steunen; maar ook voor Hem te leven in opregtheid, in gehoorzaamheid aan zijnen heiligen wil, in liefde tot en beoefening van zijne geboden. Zulk een wandel, zulk een leven is Gods bepaalde wil, door zulk een leven zal ABRAHAM toonen de grootheid van Gods liefde te gevoelen, die geheel vrijwillig en onverpligt hem roept naar het vreemde land, om hem en zijne nakomelingschap dat land te geven tot eene blijvende bezitting.

En wanneer wij nu het oog van den Heer op zijnen dienstknecht vestigen, dan zien wij bij den laatste wel eene oogenblikkelijke twijfeling, als ware de beloofde zegen te groot in zijn oog om te worden vervuld, maar toch ook eene eerbiedige bewondering en aanbidding van Gods groote liefde, eene dadelijke gehoorzaamheid aan Gods bevel, en — want wij mogen op grond van die dadelijke gehoorzaamheid niets anders verwachten — eene nadere, eene nog meer innige toewijding van hart en leven aan de dienst van den almagtigen en getrouwen God, die zich niet schaamde *zijn* God te willen zijn.

Ook dit deel der zoo gewigtige levensgeschiedenis van ABRAHAM is rijk aan nuttige wenken en heilzame opwekkingen. Want als wij letten op hetgene God hier aan ABRAHAM belooft, — op het verbond, hetwelk Hij met

hem oprigt, — op de liefde, waarmede Hij tot versterking des geloofs van zijnen dienaar het teeken der besnijdenis instelt, dan komt ons als van zelf voor den geest het verbond, dat de Heer ook met ons allen heeft opgerigt, — het teeken, dat ook wij allen dragen tot bezegeling van dat verbond aan Gods zijde, en — wat ons aangaat — tot toewijding van ons zelven aan den Heer en zijne dienst.

Misschien vraagt gij: welk is dit verbond, dat de Heer met mij heeft opgerigt? Het verbond dat God ook met u heeft opgerigt, is niet bepaald tot uitwendige zegeningen, het omvat meer, het omvat uw geluk, uwe redding voor de eeuwigheid. Wij allen weten het toch, op grond van de getuigenis der H. Schrift en die onzer harten, dat wij niet zijn, die wij zijn moesten, ja! het tegendeel. Zondaar, zondares is de vernederende naam, dien wij dragen. Zulke zondaars zijn wij allen. Wij zijn het niet geworden, maar wij waren het van onze jeugd; — wij zijn het geboren, omdat wij geboren zijn uit hen, die ten gevolge van de eerste zonde duizendvoudig bevlekt en daardoor schuldig ter wereld kwamen. Met scherpe en toch ware trekken staat ons beeld geteekend in de H. Schrift, als door de zonde schuldig voor den heiligen God, strafbaar voor zijn gerigt en onbekwaam in ons zelven tot eenig goed.

In zulk een toestand, het is de toestand van ons allen zonder onderscheid, rust het oog van onzen Weldoener, van onzen beleedigden Koning met een heiligen toorn op ons; rigt Hij, krachtens zijne heiligheid en regtvaardigheid, krachtens de waarheid van zijn overtreden gebod, het hoog-ernstige woord tot ons: *Stof zijt gij*,

en tot stof zult gij wederkeeren (*), en vordert Hij dat de zonde, die tegen de allerhoogste majesteit Gods is bedreven, met tijdelijke en eeuwige straffen, naar ligchaam en ziel gestraft worde.

Met deze vernederende prediking, met deze onverbiddelijke strafbedreiging zendt de Heer zijne gezanten tot de van Hem afgevallen wereld (†). Zietdaar dan den treurigen lastbrief, dien ik ook in dit oogenblik u allen moet voorlezen. Dat heb ik in de eerste plaats u nogmaals te herinneren.

Maar indien de Evangelie-verkondiging alleen in eene aankondiging van vloek en wee bestond, zoude zij dan dien schoonen naam kunnen dragen? Zoude hij, die niets anders predikte dan dit, een dienaar des Evangelies kunnen genaamd worden, een dienaar des allerhoogsten Gods, die gezegd heeft: *niet in den dood des zondaars, maar in zijne bekeering, in zijn leven, heb Ik lust?* (§) Neen! indien gij nimmer iets anders uit mijnen mond hoordet uitgaan dan dit, gij zoudt in uw regt zijn om mij den eernaam van Evangelie-dienaar te ontzeggen.

Want God laat u niet alleen schuld en straf, maar ook vergeving en zaligheid prediken. Dit laat Hij doen, gedrongen door de begeerte om het door de zonde verloren paradijs-geluk u te hergeven, krachtens zijn in de eeuwigheid bepaalden en in de volheid des tijds volbragten raad tot zaligheid. Hij heeft toch zijnen Zoon overgegeven en Hem tot zonde gemaakt, opdat zondaren zouden leven door Hem. Aan de wereld (**) heeft Hij den veelvuldigen rijkdom zijner liefde en genade geopenbaard, door in de

(*) Gen. III: 19. (†) 2 Cor. V: 19—21. (§) Ezech. XXXIII: 11.
(**) Joh. III: 16.

volheid des tijds zijnen Zoon te zenden in de gelijkheid van 't zondige vleesch, opdat het alzoo aan de beleedigde liefde Gods mogelijk zoude zijn, schuldige kinderen van ADAM tot zijne kinderen te maken, hun den gesloten hemel voor eeuwig te ontsluiten. Met dien Zoon, en ten loon van zijne volmaakte gehoorzaamheid tot in den dood des kruises, zendt Hij den H. Geest tot vernieuwing van het onheilige zondaarshart op aarde neder, om hen die in zich zelven duizendvoudig bevlekt en tot eenig goed onbekwaam zijn, te zalven tot zijne getrouwe en blijmoedige dienstknechten, die de zonde haten, tegen haar strijden en eenmaal aan hare onzalige heerschappij voor eeuwig ontheven zijn.

Met de prediking van schuld en straf vereenigt Hij dus de aanbieding van verlossing en zaligheid, en verbindt Hij zich met een heiligen eed, bij zich zelven gezworen, om allen die tot Hem vlugten, zich van hunne zonden laten reinigen in het bloed van CHRISTUS, zich laten vernieuwen door den H. Geest, in genade te willen aanzien, in liefde te willen aannemen, hen aan het heerlijk beeld van zijnen Zoon gelijkvormig te willen maken.

Dat dit verbond werkelijk bestaat van zijne zijde, dit laat Hij in zijnen naam, door zijne gezanten, aan de wereld prediken. Maar wat baat ons deze wetenschap, zoo wij niet op goede gronden weten, dat de door ons beleedigde Hemelheer het ook met ons heeft opgerigt?

Neen, die wetenschap baat ons niet zonder de overtuiging, dat ook wij aan die genade deelhebben. Het baat ons niet, of wij al weten dat anderen gelukkig zijn, zoo de weg tot dat geluk voor ons gesloten is en blijft.

Maar deze wetenschap, gelukkig te kunnen worden,

eenmaal volmaakt gelukkig te kunnen zijn, zij is door Gods genade voor niemand onzer eene onbekende. Ook wij kunnen het vervlogen paradijs-geluk, en wel in verhoogden zin, deelachtig worden; wij worden zelfs bekend gemaakt met den weg, die daartoe leidt, en op goede en onwederlegbare gronden overtuigd van ons deelgenootschap aan het genade-verbond, dat God opgerigt heeft met den mensch na zijnen val. In zijn heilig Woord verzekert Hij aan een iegelijk van ons dat Hij ons verderf niet wil maar ons leven, dat ook wij in CHRISTUS verlossing en zaligheid kunnen vinden, dat de H. Geest zich niet schaamt in ons hart als in zijnen tempel te komen wonen, dat hart te vernieuwen, aanvankelijk te heiligen en voor de inwoning in den heiligen hemel toe te bereiden. Dit heeft God aan ons allen, dit heeft Hij aan een iegelijk van ons laten prediken, en al hadden wij dit woord van onzen Heiland: *kom tot Mij, gij die vermoeid zijt en beladen*, slechts eenmaal gelezen of gehoord, (en wij lazen, wij hoorden het zoo menigmaal!) wij zouden niet kunnen belijden dat God onze zaligheid niet wil, wij zouden verantwoordelijk zijn in de eeuwigheid voor onze weigering, om op dit woord tot JEZUS te vlugten, ons uit genade te laten verlossen.

Maar ook deze verzekering is nog te gering in de oogen Gods. Gelijk Hij aan ABRAHAM een teeken gaf in zijn ligchaam van het opgerigt verbond, alzoo heeft Hij ook aan u en mij een teeken gegeven van de waarheid en vastheid zijner beloften in CHRISTUS den Heer.

Dat teeken is de heilige Doop (*v*), aan ons bediend in onze vroegste jeugd, weinige dagen nadat wij het eerste levenslicht aanschouwden.

Wij allen zijn gedoopt, en die Doop was ons een zegel van de waarheid en vastheid der beloften Gods. 't Is waar, menschen bragten ons naar die plaats, waar de Doop zoude worden bediend, maar dit geschiedde toch naar den wil en door het voorzienig bestuur van God. *Naar zijnen wil*, want zouden de kinderen, geboren onder de bedeeling des N. Verbonds, mindere voorregten genieten dan zij, die onder de bedeeling des O., de bediening des doods (*), het levenslicht aanschouwden? Deze opmerking moge hen genoegzaam wederleggen, die den kinderdoop als tegen de leer der H. Schrift verwerpen. — *Door zijn voorzienig bestuur*, want al wat geschiedt in het rijk der natuur, dus ook in het rijk der genade, is aan Hem onderworpen. Hij zonder wiens wil geen vogel ter aarde, geen haar van ons hoofd valt, is het ook, die aan onze ouders in het hart gaf ons naar deze plaats te dragen, opdat wij zouden worden besproeid met het water des Doops. Ook hierin, gelijk in alles wat met ons geschied is, gelijk in de geheele leiding van ons lot en leven, is zijne hand duidelijk op te merken.

Zoo hebben wij dan allen het zegel des Doops ontvangen, en in dien Doop de verzekering Gods van genade, verlossing en zaligheid.

Maar nu blijven ons twee ernstige vragen ter beantwoording over. Zij zijn deze:

Waartoe verpligt ons die eenmaal ontvangen Doop?

Zijn wij aan die verpligting, bij den Doop op ons gelegd, getrouw geweest?

Gelijk de genadige Hemelheer ons in den Doop zijne

(*) 2 Cor. III: 7.

verbeurde en reddende liefde in zijnen Zoon verzegeld heeft, alzoo kwam Hij in dien Doop ook met eenen heiligen eisch tot ons, dien onze ouders voor ons aannamen. Zij beloofden, toen zij ons aan zijne dienst toewijdden, dat zij ons in de leer der zaligheid zouden onderwijzen. Indien zij getrouw waren, dan hebben zij ons zeker meer dan eenmaal op de verpligting, bij den Doop op ons gelegd, gewezen, en al kleefde hun dan hierbij veel gebrek en ontrouw aan, de Heer zorgde daarvoor dat wij met deze onze verpligting werden bekend gemaakt. En nu weten wij (en wij wisten het reeds lang!) wat ons krachtens onze vrijwillig afgelegde belijdenis te doen staat, namelijk dat wij nu Vader, Zoon en H. Geest zullen eeren, liefhebben, gehoorzamen van ganscher harte, met vreugde en bestendig; dat wij dus zullen strijden tegen al wat met den wil van den driemaal heiligen God in strijd is, om onze hoop, ons vertrouwen alleen op Gods ontferming in CHRISTUS te bouwen. Zietdaar, onze roeping van het oogenblik af dat wij leefden met bewustheid, — dat wij gevoel ontvingen van de genadige liefde des Vaders, en des Zoons, en des H. Geestes, — dat wij leerden kennen wat zonde is, ons door Gods Woord hoorden toeroepen dat Hij die zonde haat, dat zij ons strafbaar maakt voor Hem, en dat — om zalig te kunnen worden — die zonde en hare kracht in ons door eene hoogere kracht, door die des H. Geestes, moet worden bedwongen en bestreden.

En indien wij dan ons leven tot deze onze heilige roeping in betrekking brengen, d. i. indien wij vergelijken hetgene wij zijn moesten met hetgene wij werkelijk zijn, kan dan een ander gevoel in ons hart wonen, dan dat van de diepste schaamte?

Ja! dit gevoel moet ook in ons hart leven. Zoowel wanneer wij zien op ons zelven, en onzen wandel in verband brengen tot de vrijwillig door ons afgelegde belofte, als wanneer wij anderen door den Doop Gode hebben toegewijd met de belofte, mede vrijwillig afgelegd, hen in de leer der waarheid, de leer van Vader, Zoon en H. Geest te onderwijzen, of te doen en te helpen onderwijzen. Neen! niemand van hen, die deze bladzijden lezen, zal kunnen zeggen dat hij daarin getrouw is geweest, allen zullen moeten belijden dat zij voortdurend daarin ontrouw zijn. Van welk een hoog gewigt en diepe beteekenis wordt dan ook in dit opzigt de bede om schuldvergeving! Hoe dierbaar, hoe onmisbaar wordt ons dan, althans zoo wij het gewigt van die zonde gevoelen, het kruis des Heeren JEZUS! Dat kruis van *Golgotha* moge voor velen eene ergernis en dwaasheid zijn, het blijve uw en mijn eenige roem, bij de treurige ervaring dat wij, gelijk in alles, zoo ook in de vervulling der Doopsbelofte ontrouw zijn geweest. Dat wij dan niet aarzelen wat te doen, wanneer ook door dit woord het schuldgevoel in ons hart wordt opgewekt; dat wij ons haasten voor Hem ons neder te buigen, wiens goedertierendheid is tot in eeuwigheid, en voor de toekomst de bewarende kracht des H. Geestes begeeren, opdat wij niet andermaal afwijken van den weg der geregtigheid. Want dan ware het ons beter, dien nooit te hebben gekend.

»Voor de besnijdenis," zeggen wij met ons Doopsformulier, »is de Doop in de plaats gekomen," als bezegeling van het onbewegelijke Godsverbond. Dat verbond staat eeuwig vast. God heeft met een heiligen eed gezegd, dat Hij lust heeft ook in uw leven. Van deze begeerte

heeft Hij reeds in uwe vroege jeugd getuigenis gegeven in den aan u bedienden Doop. Zoo onwankelbaar vast staat uw heil voor de eeuwigheid, en gij zult het eenmaal aanschouwen, indien gij gelooft, indien gij aan Vader, Zoon en H. Geest uw leven toewijdt. Dit is de belofte afgelegd in naam van hem, die gedoopt wordt. Want gij weet het, in alle verbonden zijn twee deelen begrepen. Gevoelt gij dan aan eene plegtige verzekering behoefte, welnu! zij is u gegeven, toen gij gedoopt werdt. Op die belofte Gods moogt gij pleiten. Ga dan, uwe sterkte zoekende in zijne eerste, zoo plegtig u verzegelde liefde, uwen levensweg moedig voort, als erfgenaam van het betere en blijvende verbond, van de belofte der eeuwige rust in het hemelsch *Kanaän.*

GODS VERSCHIJNING AAN ABRAHAM BIJ DE EIKENBOSSCHEN VAN MAMRE.

Gen. XVIII.

Deze aarde heeft eenmaal den Eeniggeborene des Vaders, die bij Hem heerlijkheid bezat eer de wereld was, op haren grond ontvangen. Door deze menschwording van den Zoon Gods in de volheid des tijds, blijkt de meerderheid der nieuwe bedeeling boven de oude (*). Want toen openbaarde God zijnen wil in droomen en gezigten en verschijningen van Engelen, en sprak tot de kinderen der menschen door de dienst der Profeten: maar zich zelven gaf Hij niet te aanschouwen, omdat — het is des Heeren woord tot MOZES — niemand Hem zoude kunnen zien en leven. Dat voorregt was dadelijk na den val in het paradijs aan den mensch ontnomen. De heilige God had zich in den hemel der hemelen teruggetrokken, in het onvergankelijk licht, waarmede Hij zich bedekt als met een kleed.

(*) Hebr. I: 1.

Wanneer God zich dan in de dagen der oude bedeeling aan stervelingen openbaarde, dan deed Hij, die ook in het rijk der genade een God van orde is, dit geheel naar den aard van die tijden en naar de behoefte, naar de vatbaarheid der toen levende geslachten. Het is de Heer, die dan verschijnt en spreekt, maar altijd in de gedaante van een afgezant des hemels, een Engel. Die Engelen spreken dan op zijn gezag, als in zijnen naam, en worden door hen, tot wie zij komen en spreken, aangezien en begroet als waren zij eene zigtbare openbaring van Hem, dien zij vertegenwoordigen op aarde. Wanneer wij die verschijningen aandachtig beschouwen en in verband brengen met den weg, dien de Allerhoogste in zijne openbaringen aan de wereld volgt, dan kunnen wij voor ons zelven niet aannemen, dat hetgene eerst voor de volheid der tijden was weggelegd, reeds aan dat tijdperk der voorbereiding zoude zijn geschonken; dan kunnen wij, waar wij van die bepaalde Engelverschijningen lezen, niet denken aan eene tijdelijke menschwording van den Zoon Gods, daar de aarde dezen slechts in de de dagen der nieuwe bedeeling zoude aanschouwen (*). Overigens laten wij ook hier aan een ieder de meeste vrijheid, om zich deze verschijningen op iedere andere wijze voor te stellen, en te meer, daar de H. Schrift ons dienaangaande niets bepaalds mededeelt, en wanneer ik deze kleine opmerking te dezer plaatse doe voorafgaan —

(*) Velen houden de meening, dat CHRISTUS reeds in de dagen des O. V. op aarde is neergedaald, met kracht vast, omdat zij daarin een sterk bewijs vinden voor zijn vóórbestaan. *Alsof er geen krachtiger bewijzen zijn* (*w*)*!*

reeds vroeger sprak ik daarover, toen wij voor de eerste maal met den Engel des Verbonds kennis maakten — dan is het alleen, omdat het onderwerp dezer ure vragen bij u zal uitlokken, welke ik met de meeste bescheidenheid en onder diep gevoel van eigenlijk niets te weten, verklaar niet te kunnen beantwoorden, althans niet zoo, dat er geene bedenkingen meer overblijven.

De geschiedenis zelve lezen wij Genesis XVIII. Zij werd u straks voorgelezen. In den loop onzer ontwikkeling komen wij gedurig op haar terug.

Deze verschijning Gods aan ABRAHAM, bij de eikenbosschen van *Mamre*, had een tweeledig doel. Het eerste betrof SARA, ABRAHAMS huisvrouw, het andere ABRAHAM zelven. Beschouwen wij beide deelen afzonderlijk, en geven wij acht op de heilzame wenken, die daarin voor ons liggen opgesloten.

Korten tijd nadat de Heer tot ABRAHAM gezegd had: »mijn verbond zal Ik met IZAäK oprigten, dien u SARA op dezen gezetten tijd in het andere jaar baren zal (XVII: 21)", en de door ABRAHAM in gehoorzaamheid aan Gods bevel met dankbare liefde volbragte daad der besnijdenis, verschijnen voor zijne tent, opgeslagen bij het eikenbosch van *Mamre* den Amoriter, in de nabijheid van het vruchtbare *Hebron*, drie mannen. Zij blijven daar staan, daardoor te kennen gevende, dat zij begeeren ABRAHAMS tent binnen te gaan. De aartsvader is op dat oogenblik voor zijne tent gezeten in de schaduw der prachtige eiken, en zoekt daar bescherming voor de brandende zon-

nestralen en de stijgende middaghitte. Welligt is hij in gedachten verzonken over de laatste belofte des Heeren, en verplaatst hij zich in de toekomst, wanneer hij ten dage der grijsheid in den zoon der belofte zal herleven.

Hij slaat zijne oogen op en de drie mannen ziende, herkent hij dadelijk daarin eene persoonlijke vertegenwoordiging van den Heer zelven. Hij gaat hun gastvrij te gemoet en noodigt hen vriendelijk uit om onder den boom, die hem met zijne schaduw bedekt, uit te rusten en zich door het gebruik van eenige spijzen en een verfrisschenden dronk te versterken tot de verdere reis. Dat hij hen niet voor gewone reizigers houdt en een hunner inzonderheid als een goddelijk persoon aanmerkt, bewijst het woord dat hij spreekt, de vraag die hij doet: »*Heer! heb ik nu (wat ik wensch) genade gevonden in uwe oogen*, ziet gij met eene verbeurde goedheid op mij neder (wij zien hoe diep ABRAHAM van het besef zijner nietigheid doordrongen was,) *ga dan toch niet voorbij!* Rust hier uit, besproei uwe voeten met het verkwikkende water en sterk uw hart door het voedzame brood." De drie vreemdelingen nemen als uit éénen mond het vriendelijk aanbod aan. ABRAHAM haast zich SARA van hunne aankomst kennis te geven, beveelt haar spoedig een verkwikkenden maaltijd van koeken en dik geworden zure melk gereed te maken, voegt daarbij een met veel zorg uitgekozen goed en teeder (malsch) kalf, laat het spoedig bereiden, rigt zelf den eenvoudigen maaltijd aan, neemt als huisvader den aangenamen last op zich om zijne gasten te dienen, en houdt zich, terwijl de drie vreemdelingen aanzitten en eten, op een eerbiedigen afstand staande achter hen.

En zij aten, gelijk de opgewekte Heer JEZUS, om zijne discipelen van de waarheid zijner opstanding te overtuigen, van de Hem voorgezette spijzen nam en voor hunne oogen at. Wij zeggen: de Engelen kunnen eten, maar behoeven dit niet, want zij zijn verheven boven de stof. En verklaren met AUGUSTINUS, den kerkvader: het water wordt door de dorstende aarde ingezogen, maar door den glinsterenden zonnestraal opgedroogd en verteerd. Gene doet het uit behoefte, deze uit magt."

Dit bezoek van de gezanten des hemels gold echter meer SARA dan ABRAHAM. Want zij vragen onder het genot der hun voorgezette spijzen naar SARA, en als ABRAHAM verklaart dat deze zich in hare tent ophoudt, openbaart een van hen, die hier als de Heer sprekende wordt ingevoerd, op hoogst-plegtigen en stelligen toon dat SARA, zijne vrouw, hem binnen het jaar een zoon baren zal. Deze verzekering wordt door SARA, die door nieuwsgierigheid naar den ingang der tent gedreven is, vernomen, en daar zij getroffen is door de scherpe tegenstelling van dit woord en de verschijning zelve, en meer op haar gestorven ligchaam, dan op de belofte en Hem die belooft, het oog vestigt, met een ongeloovigen lach beantwoord, daar zij aan de mogelijkheid der vervulling twijfelt. Daaruit ontstaat nu een gesprek tusschen den verheven gast en SARA, waarbij Hij hare twijfelmoedigheid bestraft, de verzekering met klimmend gezag herhaalt, en zich daartoe op de almagt van God beroept. Nu ontkent de beschaamde en verlegene SARA dat zij gelagchen heeft, maar Hij antwoordt: dat is niet waar, gij hebt gelagchen.

Deze nederbuigende verschijning Gods aan ABRAHAM

en SARA, zij is eene voorbereidende afschaduwing van de gezegende komst des Heeren JEZUS CHRISTUS, die, volgens het woord van JOHANNES (Joh. I: 14), vol van genade en waarheid onder menschen gewoond heeft, en volgens PAULUS (Philipp. II: 7) in de gedaante als een mensch bevonden is. Zij heeft voornamelijk SARA ten doel, om haar van het ongeloof te genezen en door de plegtigste verzekering te brengen tot dat geloof, dat haar kracht zoude geven om, tegen hoop op hoop, in den dag des ouderdoms moeder te worden van den zoon der belofte, in wiens verheven nakomeling eenmaal alle volkeren der aarde zouden gezegend worden. In dit eerste deel des verhaals treedt ABRAHAM naar het doel der verschijning meer op den achtergrond, om daarna weder hoofdpersoon te zijn.

Staan wij hier eenige oogenblikken stil, tot nuttige toepassing van de heilzame en troostvolle opmerkingen, die aan dit verhaal ten grondslag liggen.

De hooge en heilige God, die den hemel heeft tot zijnen troon en de aarde tot eene voetbank zijner voeten, wil nog, gelijk Hij eenmaal in zijn verheven vertegenwoordiger, den Engel des verbonds, (welligt MICHAËL, den Vorst der Engelen, die tot de nakomelingschap van ABRAHAM in bijzondere betrekking staat, Dan. X: 21; XII: 1 (*)), ABRAHAM bezocht en zich met nederbuigende liefde onder den schaduwrijken eik nederzette, op menschen nederzien, in hun midden wonen, in hun hart

(*) J. H. KURTZ, »Geschichte des alten Bundes."

zijnen intrek nemen. Dat verklaart Hij zelf in zijn woord: *Ik woon in het hooge en heilige en bij dien, die eens verbrijzelden en nederigen geestes is* (*), en Hij, die als een andere MICHAËL, ja! als de eeuwige Zoon des eeuwigen Vaders, eenmaal deze lage aarde wilde betreden, verklaarde toen en verklaart nog: *Zoo iemand Mij de deur opent, Ik zal tot Hem inkeeren* (†). Niet in de gedaante van een Engel, maar in dien van den Zoon der liefde, zijn' eeniggeboren zoon, deelgenoot zijner natuur, komt Hij op aarde (§). Evenwel nu niet meer zigtbaar, gelijk eenmaal achttien eeuwen te voren. Deze nederbuigende liefde Gods wordt des te grooter in onze oogen, naarmate wij meer den onmetelijken afstand gevoelen, welke er tusschen dien hoogheerlijken God en menschen bestaat, en beproeven den bodemloozen afgrond te peilen, dien de zonde heeft gevormd. In waarheid, deze nederbuigende liefde Gods is hier het voorwerp van des Christens eerbiedige bewondering, en zal in den hemel de stof zijner blijde en godverheerlijkende lofzangen uitmaken. En wanneer wij dan nu op menschelijke, d. i. onvolmaakte wijs dit wonder van barmhartigheid gadeslaan, dat Hij zich niet schaamt om neder te dalen met zijne volheid in een menschelijk hart, te wonen in een huisgezin, te wonen in den boezem eener gemeente; — wanneer wij acht geven op de verklaringen Gods, eenmaal afgelegd en gedurig herhaald, herhaald ook voor ons, dan is de vraag regtmatig en kan zij heilzaam zijn: of wij behoefte gevoelen aan zijne zalige tegenwoordigheid, of wij naar zijne komst verlangen, Hem de eerste

(*) Jes. LVII: 15. (†) Open. III: 20. (§) 1 Tim. III: 16.

plaats in ons huis, aan onzen disch, in ons harte geven, en of wij dat doen met die opregtheid en die vreugde, waarmede ABRAHAM eenmaal den Jehova-Engel en zijne beide medgezellen bad tot hem in te keeren? Of zegt het mij, zouden wij dit niet doen, daar Hij komen wil om ons te zegenen, ons hart met zijnen vrede te vervullen, het tot zijnen tempel te heiligen en eeuwig daarin te wonen. Want in CHRISTUS zijnen Zoon wil Hij onze Vader zijn, en ons leven en vreugde schenken in zijne zalige nabijheid. En wanneer Hij dit wil, willen wij Hem dan gaarne ontvangen, Hem ontvangen gelijk Hij komen wil, d. i. niet alleen met zijne weldaden, maar ook met zijne heilige begeerten, bevelen en offers? Geven wij ons dan geheel aan Hem over, opdat Hij ons hart heilige door zijnen H. Geest; opdat Hij heilige al wat wij denken en doen, al onze betrekkingen, 'huiselijke, maatschappelijke en kerkelijke; opdat Hij ons vorme tot getrouwe echtgenooten en ouders, getrouwe burgers, getrouwe gemeenteleden; opdat Hij ons lust en kracht geve om de zonde te bestrijden, door Hem die gekomen is om te verbreken de werken des duivels? Zeggen wij dan ook: *Ik zal dan geduriglijk bij u zijn, Gij hebt mijne regterhand gevat;* — verklaren wij dan ook: *Gij hebt mij meer vreugde gegeven in het hart, dan ter tijd als aan anderen koorn en most vermenigvuldigd zijn;* — is het dan ook onze belijdenis: *één dag in uwe voorhoven is mij beter dan duizend elders* (*)? Maar om zoo te kunnen spreken, moeten wij gevoelen dat zijn vrede nameloos, zijne nabijheid volkomen versterkend en vertroostend, zijne vreugde onvernie-

(*) Ps. LXXIII: 23; Ps. IV: 8; Ps. LXXXIV: 11.

tigbaar is. O! dat wij allen dit gevoelden! Dat wij allen gevoelden, niet alleen dat wij door Hem vergiffenis van zonden, maar ook een geheiligd hart moeten ontvangen, en dat het ware geluk eerst dán mogelijk zijn zal, wanneer Hij nederdaalt in ons hart! En wanneer dat harte nog verre van Hem leeft, en dus zonder vrede en zonder hoop, dan is ons huis nog geene aan Hem toegewijde en door zijne inwoning geheiligde plaats, dan woont daar nog de zonde, en met de zonde ontevredenheid en tweedragt; dan is onze huiselijke en maatschappelijke werkkring nog eene zaak van roem en winstbejag; dan smaakt het dagelijksch brood nog niet goed: dan leven de harten daar nog in verwijdering van elkander, althans zonder den band der ware, door het geloof geheiligde en uit dat geloof dagelijks versterkte en vermeerderde liefde; dan werken wij nog niet mede tot den waren bloei der gemeente. Heb ik daar het beeld geschetst van uw hart, van uw huis, bedroef u dan daarover met eene ware droefheid, die u tot bekeering zal leiden. Geef uw hart aan den Heiland en door Hem aan den Vader, die u daarom vraagt, omdat Hij u liefheeft, en van die liefde u een bewijs gaf in de zending en overgave zijns Zoons, omdat Hij weet, dat gij dán alleen gelukkig kunt zijn, wanneer Hij, Hij zelf u nabij, ja! in u is. Heeft de wereld u ooit zooveel heil beloofd, althans geschonken? Bleef daar nooit iets meer te wenschen voor u over, als gij uit hare hand het begeerde hadt ontvangen? Zij drong u op dat gij nu gelukkig waart, en noodigde u uit dat geluk te genieten, maar helaas! naauwelijks hadt gij het slechts weinige oogenblikken genoten, of het had reeds alle bekoorlijkheid voor u verloren. Is dit voor u geen

ernstige wenk, dat uw hart door deze dingen niet kan worden verzadigd? O! ik bid u met mijn gansche hart, laat deze wenk toch niet vruchteloos zijn voor u. Speel toch niet met het ware geluk, met den waren vrede. En wilt gij weten welk geluk het ware is, althans dat hetgeen de wereld u geeft, het ware niet zijn kan, vraag u zelven dan met allen ernst of dat bittere gevoel, hetwelk u onder de vreugde dezer wereld bijblijft, niet is als een wenk van den Heer zelven, dat gij het ware niet bezit? Ja! aanschouw met sprakelooze aanbidding eene liefde, welke in den beker der wereldsche vreugde vele bittere droppelen gemengd, althans op den bodem een wrangen droesem achtergelaten heeft, die u deze blijdschap in het ware licht doet beschouwen. Zoek daarom het betere en blijvende, zoek het met den meesten ernst. Zoek Hem, die zich van u wil laten vinden, die in den Zoon uw Vader wil zijn, die in uw hart, in uw huis wil wonen, die dat hart, dat huis, uwen disch, uwen arbeid door zijne tegenwoordigheid wil heiligen en die ook tot u zegt: *gewen u aan Mij, en heb vrede!*

Doch reeds in vele harten en huizen woont de Heer en zit mede aan. Daar wonen dan leven en vrede. Daar heerscht de ware liefde, en vereenigt harten en handen. Daar zoekt men te zamen zijne gemeenschap en stelt zich met bereidwillige liefde Hem geheel ten dienste. Met schoone kleuren worde dit geluk geteekend, die voorstelling blijft altijd verre beneden de werkelijkheid. Bij die gezegende inwoning smaakt het goede dubbel goed, en verliest het kwaad zijn scherpsten prikkel, als bezoeking der zonde. Daar neemt de teedere naauwge-

zetheid steeds toe, en met deze de inwendige vrede. Deze gemeenschap is echter hier beneden altijd onvolkomen van wege de inwonende zonde. Maar eenmaal zal zij volkomen zijn, wanneer de zonde voor eeuwig vernietigd is. Dan is de tabernakel Gods bij de menschen en aller geloovigen hart Gods eeuwig heiligdom.

Is dit niet een groot geluk? Bekoorlijk denkbeeld, niet waar? hier aanvankelijk en eenmaal bestendig in Gods nabijheid te leven, Hem in CHRISTUS als den verzoenden Vader altijd te mogen dienen, liefhebben en verheerlijken? Woorden ontbreken om deze heerlijkheid naar waarheid en waardij te verheffen, maar wanneer woorden ontbreken, dan komt het christelijk gevoel ons te hulpe. En het is geoorloofd, ons aan de leiding van dat christelijk gevoel over te geven, en ons de eeuwige zamenwoning met God zoo heerlijk mogelijk voor te stellen. Dat moogt dan ook gij doen, die den vrede zijner tegenwoordigheid geniet, en wenscht, terwijl gij dien vrede smaakt maar ook gedurig mist, ach! ware deze bestendig op aarde!

Gij die dit wenscht, gij begeert het onmogelijke, en gij weet dat gij het onmogelijke begeert. Geef u dan niet te veel over aan die stille mijmeringen over hetgene gij eenmaal zijn zult, maar onderzoek wat gij heden zijn moet, waarom de Heer in uw hart woont, wat Hij van u verlangt. Hij wil uw geloof vermeerderen, uwe liefde aanvuren, uwe hope versterken. Hij wil dit doen, opdat Hij daardoor verheerlijkt worde en gij bij toeneming moogt gelukkig zijn. Laat u dan door Hem onderwijzen, vermanen en — mogt dit noodig zijn — beschamen en bestraffen ook over uw ongeloof, en weet dat Hij als Heer van uw hart daartoe regt heeft. En bij iedere ver-

nieuwde openbaring van zijne zijde, zij er bij u een vernieuwd verlangen naar zijne komst, eene vernieuwde toewijding van hart en leven aan Hem!

In het tweede deel van deze opwekkende geschiedenis treedt ABRAHAM meer op den voorgrond, ja! is hij weder hoofdpersoon. Het is in zijn ootmoedig smeekgebed voor de inwoners der vijf steden, gelegen in het *Siddimdal*, waarvan echter alleen *Sodom*, als de andere vertegenwoordigende genoemd wordt. De vijf steden zijn als zoo vele zetels der ruwste goddeloosheid door de heilige regtvaardigheid Gods overgegeven aan een gewis verderf.

Het eene doel der Godsopenbaring in de gedaante van drie mannen, die de drievoudige betrekking en werkzaamheid der heilige Godheid openbaren als eene *belovende*, *straffende* en *reddende*, is bereikt.

Nadat de twijfelmoedige SARAI is gewezen op de almagt van God, om daardoor te worden gebragt tot het geloof aan de zekere vervulling van Gods belofte, verlaten de drie mannen de gastvrije tent en slaan den weg naar *Sodom* in. ABRAHAM geleidt hen, en nu ontwikkelt zich het tweede doel der verschijning, waarvan ABRAHAM het voorwerp is. De Heer kan hem, zijnen vriend (geen schooner naam kon aan ABRAHAM worden gegeven), niet verbergen dat Hij heengaat om gerigt te houden over de steden van het *Siddimdal*, wier zonde schreit om wraak. Dit kan aan ABRAHAM om twee redenen niet verborgen blijven. *Hij zal gewisselijk tot een groot volk worden.* ABRAHAM is door 't verbond met God tot een erfelijk bezitter van 't beloofde

land geworden. En God wil, gedachtig aan dit verbond, niets over dit land brengen, zonder ABRAHAM'S kennis en goedkeuring. Hoe diep buigt de Allerhoogste zich tot zijn' dienstknecht neder, als ware Hij aan ABRAHAM verantwoording schuldig! Maar juist deze vertrouwelijke mededeeling, gegrond in Gods verbond met zijnen vriend, moet dezen met des te grooter getrouwheid dat verbond van zijne zijde doen bewaren. Bezitter of erfgenaam des lands, is hij dit slechts krachtens het verbond, en kan hij dit slechts blijven, wanneer hij, en ook zijn nageslacht, getrouw in Gods wegen wandelt, die Hem daartoe *gekend*, d i. uit *Ur der Chaldeën* geroepen heeft (vs. 19). Daarom moet hij zijn huis en zijne kinderen in dezen weg met allen ernst onderwijzen en opwekken, dat ook zij dat verbond getrouw bewaren. Verlaten zij Gods wegen, om te wandelen op de eigenwillige en zondige wegen der heidenen, zoo treft hun hetzelfde gerigt, dat nu den heidenen beschoren is. Zoo sluit de mededeeling van God, met betrekking tot zijn raadsbesluit over *Sodom*, tevens eene ernstige waarschuwing voor ABRAHAM en zijne nakomelingen in zich.

Dat is de *eene* grond, waarom God zijn raadsbesluit aan ABRAHAM niet verbergen wil. De *tweede* wordt aangegeven in deze woorden: *want in hem zullen alle volkeren der aarde worden gezegend.* Als drager van het heil voor alle volkeren, moet hij ook met het lot van deze afgodische, zoo laag mogelijk gedaalde volkeren worden bekend gemaakt. In het licht van deze uitspraak moeten wij dan ook ABRAHAMS voorbede voor *Sodom* beschouwen. Zij vloeit niet voort alleen uit belangstelling in den ongelukkigen toestand van LOTH, ook is zij niet

gegrond in eene zekere *edelmoedigheid*, welke de gedachte aan het naderend verderf van zoo vele levenden niet kan verdragen. ABRAHAM was de aangewezen *bezitter* van het land, dat ook de vijf goddelooze steden bevatte. Daarom had hij zich reeds eenmaal opgewekt gevoeld, om als beschermer, wreker en bevrijder van de regten des lands uit de handen der vijanden op te treden. Op dienzelfden grond gevoelt hij zich nu geroepen, om tegenover den regterlijken toorn van God als middelaar en verzoener op zijne barmhartigheid een beroep te doen en als middelaar voor die volkeren te pleiten, die door de goddelijke regtvaardigheid met den ondergang werden bedreigd. Dat doet hij dan ook, nadat twee der mannen, welke wij in 't volgende hoofdstuk als engelen ontmoeten, den weg naar *Sodom* hebben ingeslagen. Hij, die zich stof en asch noemt en gevoelt, »*stof* wat zijn oorsprong, *asch* wat zijn einde aangaat" (*Delitsch*), waagt het te blijven staan voor het aangezigt van den heiligen vertegenwoordiger der Godheid op aarde. En terwijl zijne tegenwoordigheid hem vernedert en toch weder bemoedigt, dringt hij, gesterkt door de gedachte aan zijne roeping als middelaar voor de volkeren, wier land hem ten erve gegeven was, de regtvaardigheid Gods tred voor tred terug; waarbij de barmhartige liefde voor menschen hem tot een held maakt en hij eindelijk verkrijgt dat, om het kleine getal van tien regtvaardigen, de bedoelde steden zullen gespaard worden. Voor het tegenwoordige blijft ABRAHAM onbekend met de treurige waarheid, dat slechts een viertal regtvaardigen in de stad werd gevonden, wat zegge ik?.... ach! de ondervinding heeft geleerd, dat ook de vrouw van LOTH *Sodom* liever had

dan den Heer, en de beide dochters slechts ter wille van haren diepgevallen, maar berouwvol wedergekeerden vader zouden gered worden.

Ook nu wil de Heer, krachtens het in den H. Doop verzegeld verbond, menschen — zwakke, eindige, zondige wezens — met zijne hooge en heilige vriendschap vereeren, in hun hart wonende met het licht zijner genade en de troostvolle gemeenschap van zijnen Heiligen Geest; ook nu wil Hij hun niet alleen zijnen wil, maar ook zooveel van de toekomst als Hem behaagt en hun goed is, bekend maken. Die genadige vriendschap des allerhoogsten Gods, waardoor Hij met den mensch omgaat als met zijn vriend, zij moet bij u, die in deze vriendschap moogt deelen, eene vertrouwelijke, eene opregte genegenheid uitwerken. Waar de Heer des hemels en der aarde zich zoo diep tot u nederbuigt en u verwaardigt met zijne gunst in CHRISTUS, daar betaamt het u in opregtheid voor Hem te wandelen, voor Hem te leven en Hem hart en leven te wijden. Dan zal Hij u, naarmate gij dit beter dragen kunt, des te dieper inleiden in de kennis zijner wegen en de raadselen van zijn voorzienig bestuur, de toekomst der uwen, des vaderlands, der kerke voor u verhelderen en u in al die verschillende lotgevallen zijne zoowel heilige als wijze liefde doen zien en aanbidden. Dan zegt Hij niet alleen tot u: *let op den vrome en zie naar den opregte, want het einde van dien man zal vrede zijn;* maar ook: *de goddeloozen zijn als eene voortgedreven zee, zij hebben geen vrede.* (*) Dat doet Hij

(*) Ps. XXXVI: 37; Jes. LVII: 20, 21.

evenwel niet, opdat gij u daarin zoudt verblijden en gelijk, helaas! zoo menigmaal gedaan wordt, zonder smartgevoel en huivering, met groote kalmte, ja! met ijskoude bedaardheid over hun eeuwig verderf zoudt spreken, maar opdat gij in de eerste plaats u zoudt spiegelen aan hen, en de noodlottige gevolgen der zonde aanschouwende, voor die zonde zoudt leeren vreezen en waken, opdat u niet hetzelfde overkome. Maar ook, opdat gij ABRAHAM zoudt navolgen in zijne voorbede voor de bewoners der vijf steden, d. i. opdat gij voor hen zoudt bidden *dagelijks, met aandrang, in den naam des Heeren* JEZUS, in wien God vergeving zelfs aan den verstafgedwaalden zondaar laat aanbieden; opdat gij dus ABRAHAM zoudt navolgen in zijne liefde, in zijn ootmoed, in zijn geloof, bij de gedachte aan het woord der Schrift: *een krachtig gebed des regtvaardigen vermag veel*, (*) en dat te eerder, dat te inniger, daar immers gij zelf op de voorbede van den Middelaar des nieuwen verbonds door God in genade zijt aangenomen, en gij tot op heden de vruchten zijner voortdurende voorbede plukt. Ja! indien er wat minder gesproken, wat meer gebeden werd, en wel met liefde, in ootmoed, in 't geloof, dan zoude er wat minder ellende in vele huisgezinnen en gemeenten, wat minder tegenspoed in het lot van land en kerk worden waargenomen en beweend. Zoo is dan het gebed voor u dringend noodzakelijk, die met veel droefheid de kracht der zonde in vele opzigten opmerkt. Zonder ware liefde is het gebed niet mogelijk, en door dat gebed moet de liefde voortdurend gevoed worden. Kent

(*) Jac. V : 16.

gij zulk een gebed, word daarin dan overvloedig. Kent gij het gebed voor anderen nog niet, dan zeker ook niet het gebed voor u zelven, en niet te bidden niet te bidden bij zooveel stof tot een ernstig gebed, tot een gebed om schuldvergeving, is het niet een bewijs van groote verharding? En onder de treurige verschijnselen dezer dagen merken wij inzonderheid eene algemeene gevoelloosheid op, bij verfijnde werelddienst. Daarom mag het wel met den meesten ernst worden gepredikt: *hebt de wereld niet lief, of hetgene in de wereld is* (*). Wij kunnen niet genoeg worden herinnerd aan het rampzalige loon, dat zij geeft. Ook voor eene dubbelhartigheid worden wij gewaarschuwd, die met de vrouw van LOTH omziet naar 't gene achter is. Verder mogen wij ons verzekerd houden, dat ook nu nog de gebeden der godvruchtigen een land, eene stad, eene gemeente dragen. Maar bovenal dat niet één land, maar alle landen, — niet één volk, maar alle volken, worden gedragen in langmoedigheid door de gebeden van den eenigen Hoogepriester JEZUS CHRISTUS. Dit te belijden, vóór alle dingen met betrekking tot ons zelven, is de heilige roeping van ons allen. Dit te belijden is behoefte, voor die zich zelven waaarlijk kent. Maar die steunt dan ook geheel en alleen op zijne eeuwige barmhartigheid en pleit op zijne gezegende belofte: *die tot Mij komt, dien zal Ik niet uitwerpen!* (†)

(*) 1 Joh. II: 15. (†) Joh. VI: 37.

DE GEBOORTE VAN IZAÄK.

Gen. XXI: 1—21.

God is getrouw, die u niet zal laten verzocht worden boven hetgeen gij vermoogt, maar Hij zal met de verzoeking ook de uitkomst geven, opdat gij haar kunt verdragen (*). Die goddelijke getrouwheid wordt vooral in ABRAHAMS levensgeschiedenis geopenbaard en verheerlijkt. Geroepen uit *Ur der Chaldeën*, om als vreemdeling te verkeeren in 't land *Kanaän*, en bij zijne komst in het land der belofte bemoedigd en versterkt door de heerlijkste, de voor hem begeerlijkste toezeggingen, ziet hij zijne levensdagen voorbijsnellen met rusteloozen spoed, en met iederen avond die nederdaalt, om aan zijn vermoeid ligchaam de begeerde ruste te schenken, verflaauwt het licht der blijde hope, den langbeloofden zoon uit SARA te aanschouwen en aan zijn kloppend hart te drukken. Want reeds SARA moet bij een ernstigen blik op zich zelve en de teekenen van den naderenden ouderdom belijden, dat

(*) 1 Cor. X: 13.

zij niet meer in staat is moedervreugde te smaken. 't Is waar, de Heer heeft beloofd dat zij zich in de geboorte van een zoon zal verblijden, en zelfs na een bepaald tijdsverloop dit doen zal, maar de glimlach, dien wij na die goddelijke verzekering op SARA's lippen zagen spelen, zegt ons dat zij zelve zich die blijde hope voor altijd heeft ontzegd. En ook ABRAHAM, wij stellen het ons althans voor, daar hij mensch was in den vollen zin van 't woord, en geloof en ongeloof ook bij hem rusteloos streden om den voorrang, heeft zeker, al had de Heer nog zoo duidelijk tot hem gesproken, ook na dien tijd der opmerkelijke verschijning in zijne tent, oogenblikken van moedeloosheid en ongeloof gehad. Zouden wij den aartsvader om deze zijne moedeloosheid met onze verwijtingen kunnen overladen? Maar wie onzer zoude niet bij eene dergelijke geloofsbeproeving, eene dergelijke langzame maar zekere vernietiging van uitzigten, bij eene dergelijke dagelijksche ondervinding van vermindering, van wegkwijning der levenskrachten, door welke God, als een God van orde ook in 't rijk der natuur, bepaalde werkingen tot stand brengt, wie onzer zoude niet — vraag ik — zich aan eene dergelijke moedeloosheid overgeven, welke wel niet als de vrucht van het grofste ongeloof aan te merken, maar toch als eene proeve van gebrek aan geloofsvertrouwen te veroordeelen en te betreuren is?

Maar hoe dit dan ook zij, tegenover die menschelijke traagheid om te gelooven, tegenover dat ongeloovige haasten, openbaart zich de goddelijke wijsheid, die zich zoowel in hare onveranderlijke trouw openbaart, als langzaam maar zeker tot haar heerlijk doel nadert, en het

in den weg van wel smartelijke maar tevens heilzame beproevingen zeker bereikt.

Dit zal ons in dit uur duidelijk worden, wanneer wij onze aandacht wijden aan de mededeeling van IZAÄKS geboorte. Gij vindt haar Genesis XXV: vs. 1—21.

Wij ontmoeten hier de heerlijke ontwikkeling van al de raadselachtige wegen, door den Heer gedurende een 25tal jaren met ABRAHAM gehouden, het verblijdend einde van een langen en smartelijken weg: de geboorte van den zoon der belofte, tot zegen van alle navolgende geslachten. De zegen dezer geboorte zoude zich echter niet alleen tot het nageslacht van ABRAHAM bepalen. Dat nageslacht uit IZAÄK voortgesproten, zoude naar Gods voorzienigheid de lichtdrager zijn, het voertuig der bijzondere Godsopenbaring, en uit hetzelve zoude in den weg eener langzame ontwikkeling Hij voortkomen, die de goddeloosheden van JACOB zoude afwenden door verzoening in zijn bloed (Jesaja XXVII: 9). Die aan de vaderen beloofde, verzoening aanbrengende Heiland zoude tevens de kracht zijner verlossende liefde uitstrekken tot alle volkeren.

De geschiedenis ons in dit gedeelte der H. Schrift bewaard, kunnen wij gevoegelijk in twee deelen verdeelen:

de geboorte van IZAÄK (XXI: 1—7),

de daaruit voortgevloeide uitdrijving van HAGAR, de Egyptische dienstmaagd, met haren zoon (XXI: 8—21).

I.

Te Berseba, in welks omstreken ABRAHAM een geruimen tijd zijn herdersleven voortzette, brengt SARA einde-

lijk den zoolang verwachten zoon der belofte ter wereld! ABRAHAM is zijn honderdste levensjaar ingetreden, SARA negentig jaren oud. Het is de tijd, door God zelven bepaald en geopenbaard (XVII: 21, XVIII: 14). Op een wenk van Hem, die ook Heer is in het rijk der natuur en die, als Heer der natuur, waar zijne heilige wijsheid dit wil, de door Hem vastgestelde perken overschrijdt, worden in het ligchaam der reeds bejaarde vrouw de noodige levenskrachten uitgestort, en wordt zij, die meende nimmer moedervreugde te kunnen smaken, verblijd door het zoet aanschouwen van den frisschen knaap, dien zij met onbeschrijfelijke weelde aan den vollen boezem koestert.

Bij God zal niets onmogelijk zijn, zoo hebben zeker de verheugde ouders, tot in het diepst der ziel getroffen, uitgeroepen, zoo menigmaal zij de oogen met onbeschrijfelijk welgevallen op den zoon des ouderdoms vestigden. En ook wij mogen, wij moeten deze woorden tot de onze maken. Want Hij, bij wien duizend jaren zijn als een enkele dag, een enkel oogenblik, is in den loop der eeuwen onveranderd dezelfde gebleven. Nog toont Hij dat voor Hem niets te wonderlijk is. Wat wij in ABRAHAMS leven aanschouwen, eene almagt, die spreekt en zijn wil geschiedt, — eene liefde, die juist dán hare almagt openbaart, wanneer deze openbaring het geluk van den mensch reeds voor deze aarde tot den hoogsten trap opvoert, dat aanschouwen wij nog allerwege.

En wanneer wij dan deze openbaring van goddelijke magt en liefde, deze zamenwerking van beide, deze ervaring, dat Gods almagt alles volvoert wat zijne wijze

liefde bewerken wil, toepassen op ons zelven, op hetgene wij begeeren en behoeven, levert zij ons dan niet eene rijke bron van bemoediging en vertroosting op, om te zeggen: Hij *kan* en *wil* en *zal* volkomen uitkomst geven?

Gij lijdt armoede, gij zijt krank, de toekomst geeft u zorg en angst, gij vindt bij menschen geen heil, gij staat alleen, gij wordt tot offers geroepen, waartoe gij geene kracht bezit. In zulk een toestand verkeerende, moogt gij opzien tot den almagtigen God. Hij zelf geeft u daartoe vrijmoedigheid, daar Hij u zegt: *roep Mij aan in den dag der benaauwdheid, en Ik zal u daaruit helpen en gij zult Mij eeren* (*). Dit doende zult gij ondervinden, dat Hij een krachtige hulp is in dagen van benaauwdheid. Beveel Hem dan met vertrouwen uwen levensweg aan, want Hij laat niet varen de werken zijner handen.

Maar dit kunt gij dán alleen, wanneer gij uw gevoel van wijsheid en kracht geheel verloren hebt. Zoolang gij meent nog niet onmagtig in u zelven te zijn om u zelven uit alle leed te verlossen, helpt Hij u niet, omdat Hij dan niet verheerlijkt wordt. Hij wil alles voor u zijn, maar Hij wil ook uw geheele hart bezitten. Dat hart behoort Hem alleen toe. Indien gij het aan Hem geeft, dan wil Hij al zijne goedheid over u laten voorbijgaan, dan zult gij ondervinden dat geen nacht *zóó* zwart is, waarin Hij niet licht; geen gevaar zóó groot, waaruit zijn arm niet redt; geene toekomst zóó dreigend, die Hij niet verblijdend en gezegend maakt.

Welligt bewandelt gij reeds sedert lang den engen weg

(*) Ps. L: 15.

des geloofs. Dat de langdurigheid der geloofsbeproeving u toch niet aan de zekerheid van haar einde doe wanhopen! God is almagtig en getrouw. Eenmaal geeft Hij uitkomst. Dat heeft Hij zelf beloofd. Van die belofte moogt gij gedurig met eerbied tot Hem spreken. Hij schenkt vroeg of laat de beloofde, de begeerde gave, niet om de langdurigheid van uw gebed, maar krachtens de onveranderlijkheid van zijnen eed. Zoo mogen wij in nadruk elkander toeroepen: *en die God is een God van zaligheid, ja, van volkomene zaligheid* (*); en elkander opwekkende om onze wegen op Hem te wentelen, de uitkomst van alles aan Hem toevertrouwen, wetende dat alles wél zal zijn.

De geboorte van den zoon der belofte vervulde de aartsvaderlijke tent met groote blijdschap over Gods goedheid en trouw, stemde de harten der beweldadigden tot dankbaarheid, versterkte het geloof in den God des levens en der barmhartigheid, en verbond de harten meer en inniger aan zijne dienst. Met ongekende blijdschap staarde ABRAHAM op zijnen jonggeboren zoon, met meerdere blijdschap nog dan op ISMAËL, den zoon der Egyptische slavin, nu vooral, daar toch ISMAËL de vrucht was eener vereeniging, welke door de uitkomst bewezen werd te zijn geweest het gevolg eener poging, om de vervulling der belofte Gods te willen verhaasten. Wij kunnen ons voorstellen wat ABRAHAM bij een blik op zijne beide zonen moet gedacht hebben, en wanneer hij dan het oog liet rusten op den zoon van SARA, hoe hij zich zal hebben geschaamd over zijn ongeloof. Er was toch hier voor ABRAHAM rijke

---

(*) Ps. LXVIII: 20, 21.

stof tot schaamte, niet minder, ja! inzonderheid voor SARA, wier lagchen niet, gelijk bij ABRAHAM, de vrucht eener heilige verbazing, maar van een (hoewel begrijpelijk, toch) strafbaar ongeloof geweest was (XVII: 17; XVIII: 12); omdat de vervulling van Gods belofte bij een blik op haren eigenaardigen en hopeloozen toestand haar onmogelijk scheen.

De blijdschap openbaart zich bij de ouders op verschillende wijs. Bij SARA, overeenkomstig haar karakter, bewegelijk en ontvlambaar als het was, in een uitroep der blijde verbazing: *God heeft mij een lagchen gemaakt*, eene oorzaak van lagchen bereid: *allen die het zullen hooren*, dat ik, *de kinderlooze*, in den dag des ouderdoms moedervreugde smaak in den vollen zin van 't woord, *zullen met* (en om) *mij lagchen. Wie zoude* ABRAHAM *hebben gezegd:* SARA *heeft zonen gebaard*, wie zoude (ABRAHAM) gezegd hebben, dat SARA nog moeder zou worden, en toch, het is geschied: *Want ik heb eenen zoon gebaard in zijnen ouderdom.* Als een grijsaard herleeft hij in een zuigeling. — Bij ABRAHAM door in gehoorzaamheid aan het goddelijk bevel zijn zoon den naam IZAÄK te geven, d. i. *hij* of men *lacht*, (Genesis XVII: 19) — en door, mede in gehoorzaamheid aan Gods wil, het kind acht dagen na zijne geboorte te besnijden, en door middel van dit teeken ook aan hetzelve te verzegelen het verbond, hetwelk de Heer met hem en zijn nageslacht had opgerigt. Zoo was IZAÄK in de tent zijner ouders eene oorzaak van heilige blijdschap, niet alleen om den in hem vervulden huwelijkszegen, maar ook als degene, in wien alle geslachten der aarde zouden gezegend worden, als de voorafschaduwing van Hem die eenmaal uit IZAÄK zoude voortkomen om aan

Israël, en door Israël aan de Heidenen, een bestendigen vrede, een eeuwig geluk te geven, waarvan *Kanaän's* zegen slechts een onderpand, een schaduwbeeld was. En naar het woord van den Heer JEZUS zelven, het heil van vroegere geslachten en van alle volgende eeuwen, de hoop der heerlijkheid, heeft ABRAHAM bij de geboorte van zijnen zoon niet alleen gezien op den zegen, daardoor aan hem zelven geschonken, en zich daarom in die geboorte verblijd, maar ook op zijn nageslacht tot in de verre toekomst en zich verblijd in den zegen, voor dat nageslacht in die geboorte weggelegd. Zoo heeft de Heer waarheid gezegd, en de blijdschap van ABRAHAM in haren diepsten grond aangegeven (*x*), toen Hij uitriep: ABRAHAM, *uw vader, heeft met verheuging verlangd mijnen dag te zien, en hij heeft dien gezien en is verblijd geweest* (Joh. VIII: 56).

Voorspoedig groeide het kind op. De liefde der ouders voorzag in alle behoeften. Gods trouw wendde alle gevaren, die de teedere jeugd bedreigden, genadig af. Met dankbare vreugde rigtte ABRAHAM een feestelijken maaltijd aan, tot erkentenis van den zegen, dat de jeugdige IZAÄK reeds gekomen was tot het tweede tijdperk zijner ontwikkeling, namelijk dat hij van de moederborst gespeend werd. Dit geschiedde bij de Hebreën gewoonlijk in het tweede of derde levensjaar. Nemen wij aan, wat de geschiedenis als eene onverschillige zaak voorbijgaat, dat dit ook bij IZAÄK geschiedde, dan had ISMAËL reeds den leeftijd van zestien of zeventien jaren bereikt. Dan wordt ons SARA's toorn des te begrijpelijker over de bespotting van IZAÄK, waaraan de jongeling ISMAËL op den dag van het huiselijk vreugdefeest zich schuldig maakte.

Offert Gode dank en betaalt den Allerhoogste uwe geloften (*). Ziedaar de vermaning aan alle beweldadigden reeds in de dagen der oude bedeeling. Ook de huiselijke zegen is van God, en aan dien zegen feestelijk te gedenken in den huiselijken kring, het is aangenaam in de oogen Gods, die zijne weldaden wel uit loutere barmhartigheid schenkt, maar wien het toch niet onverschillig is met welk een gemoed zij worden ontvangen en genoten. 't Is waar, dit verlangt Hij boven alle dingen, dat hij, die beweldadigd is geworden en de verhooring zijner gebeden heeft ontvangen, nu ook getrouw de bevelen volbrenge, waarmede Gods beloften en zegeningen altijd vergezeld gaan, en deze gehoorzaamheid, deze gewillige volgzaamheid is in de eerste plaats roeping. Maar Hij vordert ook dankbare erkenning en vermelding der bewezen weldadigheid, en eene door 't geloof geheiligde feestvreugde, gelijk die in ABRAHAMS tente heerschte; waar wij ons de blijde ouders vertegenwoordigen onder het genot van de gaven dezes levens, sprekende over Gods almagt en trouw, over het gezegend einde van den smartelijken beproevingsweg. Het zij voor ons een wenk hoe onze feestvreugde moet zijn, zal zij welbehagelijk kunnen zijn in de oogen van den Heer. Ontvlugten wij geene vermaken, die in Gods Woord niet worden verboden als zondig of schadelijk, daar ook JEZUS de bruiloft te *Kana* bezocht en met de beide zusters MARIA en MARTHA een feestelijken maaltijd gehouden heeft ter gedachtenis aan LAZARUS' opwekking uit het graf. Maar zien wij tevens

(*) Ps. L: 14.

toe voor ons zelven, opdat de vreugde, die wij smaken, geen strik voor ons worde, om ons arme hart te binden en af te trekken van den Heer. Ontwijken wij die plaatsen en gelegenheden, waar wij niet komen kunnen tot verheerlijking van den Heer, waar Hij wordt verloochend, waar het hart van Hem wordt vervreemd, opdat niet aan ons vervuld worde dat allergewigtigste, dat ontroerende woord: *die Mij versmaden, zullen ligt geacht worden* (*).

Aan de opwekking tot die dankbaarheid moge ook hier eene plaats worden gegeven. Zij komt dus ook tot u, maar zij gaat vergezeld van de herinnering aan den aard der dankbaarheid. *Gehoorzamen is beter dan slagtoffer* (†), zegt de profeet SAMUËL tot den ongehoorzamen SAUL. Wat ons aangaat, die geene dankoffers meer brengen gelijk zij, die vóór CHRISTUS leefden, beteekent deze vermaning dit: Uwe dankbaarheid besta niet in ijdele woorden, geestelooze verrigtingen, schoonklinkende voornemens en beloften, maar in eene daad, in eene daad als vrucht van een bedaard en biddend nadenken: in de toewijding van het gespaarde leven, de wedergeschonken of versterkte krachten aan Hem, die in zijn Woord ook tot dankbaarheid laat opwekken, en over de ondankbaren het wee uitspreekt. Tot zulk eene vrijwillige toewijding van hart en leven aan zijne dienst laat Hij ons vermanen. Daarenboven belooft Hij ons de gave des Geestes, opdat die ons het leven in zijne gemeenschap tot een onwaardeerbaar voorregt, tot eene diepgevoelde behoefte make. *Al wat niet uit het geloof is*, d. i.

(*) 1 Sam. II: 30. (†) 1 Sam. XV: 22.

al wat niet in zijn' naam, tot zijne eer, in zijne kracht geschiedt, *dat is zonde* (*). Zoo draagt dan de vreugde dezer wereld hare veroordeeling in zich, en dus ook het oordeel der vernietiging. Alleen hij, wiens feestvreugde een uitvloeisel is van de diep gevoelde overtuiging: En dat alles ontving ik, ik onwaardige! uit zijne hand, zal ook, waar hij eet en drinkt, God verheerlijken. Beproef daaraan uwe feestvreugde!

II.

Wij zijn genaderd tot het tweede deel der geschiedkundige mededeeling: *De uitdrijving van de Egyptische slavin* HAGAR *met* ISMAËL *haren zoon.*

De feestdag liep niet ten einde, zonder dat de feestvreugde in ABRAHAMS tent verbitterd werd. Aanleiding daartoe gaf de zestienjarige ISMAËL, die welligt uit boozen spijt, dat hij nu de vaderlijke liefdebetooning met een ander moest deelen, en geërgerd door de algemeene liefde, waarvan de jeugdige IZAÄK het voorwerp was, met zijn jeugdigen broeder den spot dreef. Dit wekt den wrevel, den toorn van SARA op: oude herinneringen aan de verguizing, welke haar van de zijde der slavin ten deel was gevallen, worden in haar levendig, het gevoel harer vrouwelijke waarde ontwaakt, het moederhart is beleedigd, en met eene hoewel misdadige, dan toch begrijpelijke hardheid vordert zij de uitzetting van de moeder met haren spottenden zoon. Deze eisch der beleedigde vrouw grieft den zachtmoedigen ABRAHAM. Aan zulk eene hardvochtigheid wil hij zich niet schuldig maken, en welligt — wij

(*) Rom, XIV: 23.

vermoeden het op grond van zijne naauwgezetheid — maakt hij den Heer daarmede bekend. Wij lezen althans, dat God, waarschijnlijk in den nacht die op dezen treurigen dag volgde, ABRAHAM gebood om aan SARA haren eisch te geven, en — om hem den onaangenamen last te verligten, — bij den eisch de belofte voegde, dat ook de zoon der dienstmaagd, als ABRAHAMS zoon, tot een groot volk zoude worden. Nu gehoorzaamt ABRAHAM en zendt des morgens vroeg, d. i. in alle stilte, HAGAR met haren zoon weg, geeft haar aldus de vrijheid weder, die zij eenmaal door de vlugt had willen verkrijgen, en voorziet haar van spijs en drank bij den aanvang der mocijelijke reis. HAGAR begeeft zich wederom naar *Egypte* op weg, maar dwaalt nog in de omstreken van *Berseba* in de woestijn rond. De Engel des Heeren verschijnt haar als de knaap, door een onleschbaren dorst gekweld, bijna levenloos in de schaduw van een struik nederligt, bemoedigt de weenende moeder, belooft haar eene talrijke nakomelingschap uit haren zoon, en verschaft haar de noodige lafenis. Hierdoor versterkt en als het ware in 't leven teruggeroepen, vervolgt de zoon aan de hand zijner moeder de mocijelijke reis, woont later in de woestijn *Paran*, en beërft hier den zegen aan ABRAHAM beloofd, waar hij de magtige stamvader wordt van twaalf Arabische vorsten. (XVII: 20.) (*ij*)

Wanneer wij dezen eisch van SARA vernemen, dan kunnen wij ons niet voorstellen dat deze eene vrucht was van de vaste overtuiging, dat in den weg der goddelijke voorzienigheid IZAÄK als de stamvader van het talrijke nageslacht, en dus als voorbeeld en afschaduwing van den

beloofden Nakomeling, in wien alle volkeren zouden worden gezegend, was aangewezen. Hoe toch zouden wij zulk een geloof bij SARA kunnen onderstellen, van wie wij niets buitengewoons lezen, en die verre beneden ABRAHAM staat, in al wat dat geloof betreft? Zelfs bij ABRAHAM vinden wij 't vermoeden niet, dat, nu eenmaal IZAÄK geboren is, de zoon der dienstmaagd verder geene aanspraak op vaderlijke liefde en gunstbetooning kan maken. Integendeel, hij vindt het onredelijk en 't is kwaad in zijne oogen. Neen! niet in 't geloof heeft SARA dit gezegd, evenmin in 't geloof gehandeld als ABRAHAM, toen hij in *Egypte* SARA voor zijne zuster liet doorgaan, evenmin in 't geloof als JACOB toen zijn blinden vader bedroog. In 't geloof is noch bitterheid en hardvochtigheid, noch leugen en bedrog. SARA'S voorslag, haar eisch was de vrucht van hoogmoed en niets meer, zij had niet vergeten de trotschheid der slavin, ofschoon zij zelve die slavin tot den rang eener echte vrouw had verheven; nu had zij een eigen kind, en dat kind werd beleedigd en gehoond en zij in hetzelve, en dat door den zoon eener slavin, der slavin, welke door hare goedheid uit haren nederigen staat was opgevoerd! Het verwondere ons dus niet, dat wij zulk een bitter woord hooren ontglippen aan de lippen van SARA, die op dezen dag, het hart vol van moederlijke weelde, met haren geliefden IZAÄK zag spotten.

En toch! SARA had iets geëischt, dat goed was in de oogen des Heeren, al was het beginsel, waaruit deze eisch voortvloeide, niet goed. De zoon der dienstmaagd zoude niet erven met den zoon der vrije (*z*)! Want niet op aanwijzing van den Heer was HAGAR ABRAHAM'S vrouw

geworden. Zoo was het kind, uit dat huwelijk geboren, niet de zoon der belofte, maar daarom nog geen verworpeling voor het oog des Heeren, want reeds vóór zijne geboorte was over hem Gods zegen uitgesproken, en daarna wordt hij in de ure des gevaars een voorwerp van Gods bijzondere liefdezorg, en gezegend met vele tijdelijke zegeningen. Omdat hij ABRAHAMS zoon is, deelt hij in den zegen aan ABRAHAM beloofd. Maar ISMAËL kon in ABRAHAMS tent niet blijven. Werd reeds zoo spoedig na de geboorte van IZAÄK de band der huiselijke liefde verbroken, wat was er niet te vreezen bij het opgroeijen der beide kinderen? Wat was er voor ABRAHAM's ruste niet te vreezen bij de hooggevoeligheid van SARA, bij den hoogmoed der Egyptische slavin! Zoolang IZAÄK nog niet was geboren, konde althans ISMAËL's verblijf in ABRAHAMS tent worden gewettigd, maar nu IZAÄK werkelijk geboren was, was de rol, dien ISMAËL vervullen moest, geëindigd. Nu de *erfgenaam* was geboren, was de *aangenomen* zoon tot niets nut. ISMAËL was slechts de vrucht eener geheel vleeschelijke overlegging en berekening, IZAÄK de vrucht van het geloovig opzien tot God. Dit denkbeeld wordt door PAULUS in den brief aan de Galaten nader ontwikkeld. Voor hem is ISMAËL het beeld van hetgene door de wet, IZAÄK het beeld van hetgene door het geloof verkregen wordt. Wet en geloof (of genade) kunnen niet te zamen gaan. Waar de laatste hare gezegende heerschappij openbaart, daar moet de eerste wijken. Maar die uitdrijving van ISMAËL is niet geschied, *met het doel* om later de onhoudbaarheid der wet, als de genade heerscht, te kunnen aantoonen. De Apostel maakt slechts het laatste duidelijk voor ons door

een voorval uit ABRAHAM's leven. Zij is slechts geschied die uitdrijving, opdat ABRAHAM leeren zoude dat alleen in den van God bepaalden weg, d. i. alleen in IZAÄK al de beloften Gods hare vervulling zouden erlangen; opdat hij leeren zoude zich in het geloof aan Gods beloften te houden, en ook de inspraak van zijn menschlievend hart (waarom wij hem des te meer beminnen) te onderwerpen, op te offeren aan de uitspraak van God zelven, die IZAÄK bestemd had tot den zoon der belofte, maar toch ook ISMAËL niet vergat, en hem zegende, waar hij rondzwierf in *Paran's* woestenij.

In de woestijn bragt Hij moeder en zoon tot zich zelve na de ijdele begoocheling, waaraan zij zich in ABRAHAM's tent vrijwillig hadden overgegeven, alsof zij daar altijd zouden blijven. Hij bragt hen in den nood, opdat zij uit den nood zouden roepen. Dat deed de moeder ook met vele tranen voor haar kind, en God hielp beiden.

Zulke wegen bewandelt de Heer nog. Hij vernedert, om te verhoogen. Vernedert u dan onder zijne hand, dan zal Hij u verhoogen en verlossen. Ellende is de regtvaardige straf der zonde. Maar de ellende is tevens weldaad, tot verbreking van 't hart en tot toewijding van hetzelve in CHRISTUS aan God, als aan een mild vergevend, een goedertieren en getrouw Vader.

DE OPOFFERING VAN IZAÄK.

Gen. XXII: 1—19.

»*Alle kastijding als zij tegenwoordig is, schijnt geene* »*zaak van vreugde, maar van droefheid te zijn. Doch* »*daarna werkt zij eene vreedzame vrucht der geregtigheid,* »*dengenen die door dezelve geoefend zijn* (*)." De tegenspoed is ons goed. Daardoor worden de banden, waarmede het menschelijke hart aan de wereld gehecht is, verbroken, wordt de oude zuurdeesem der onopregtheid en boosheid uitgezuiverd, worden oog en hart ten hemel gerigt. Dit is de lichtzijde van het lijden dezes tijds. God wil dat wij lijden en kruis in dat licht beschouwen, en liever begeeren voor een tijd lang te worden verdrukt, dan de genietingen der zonde te smaken. Gelukkig hij, die ook in dit opzigt wenscht wat God wil, en zich onderwerpt aan de wel bittere maar gezegende kastijding des Allerhoogsten. Die kiest Hem tot een leidsman, wiens almagtige hand het lijden helpt dragen, en ons verzekert ook dan als allen ons verlaten, als de last des lijdens dagelijks in gewigt toeneemt: *Ik ben u een schild, uw loon zeer groot* (†).

(*) Hebr. XII: 11. (†) Gen. XV: 1.

En in dit geloofsvertrouwen worden zij, die in den weg des lijdens worden gevormd voor de eeuwigheid, nooit beschaamd. Hunne tegenspoeden mogen vele zijn, deze mogen dagelijks vermeerderen en tot eene vroeger ongekende hoogte opklimmen, met de verzoeking geeft de Heer uitkomst, opdat zij haar kunnen verdragen. Dit zien wij in het leven van ABRAHAM, den vader der geloovigen. Wij hadden reeds ruimschoots gelegenheid dit op te merken en ook het onderwerp, hetwelk ons in dit avonduur ter behandeling wacht, zal ons daarvan eene treffende proef geven. Het zij ons tot zegen!

Gij leest de stof onzer overdenking: Gen. XXII: 1—19.

I.

Sedert de uitdrijving van de Egyptische slavin met haren zoon uit ABRAHAM'S tent, waren op het oogenblik, dat de treffende geschiedenis van onzen tekst voorvalt, reeds vele jaren verloopen. IZAÄK, de zoon der belofte, had den jongelingsleeftijd bereikt. Dat hij althans niet meer een teedere knaap was, zien wij daaraan, dat hij zelf het voor de offerande benoodigde hout den berg opdraagt; ofschoon het gevoelen van den Joodschen geschiedschrijver JOSEPHUS, dat hij 25 jaar, en dat van de Rabbijnen, dat hij nog ouder zal geweest zijn, van allen grond ontbloot is. Daar wordt ABRAHAM op zekeren nacht (*hij stond des morgens vroeg op* (vs. 3)) met eene verschijning des Heeren verwaardigd, en ontvangt uit zijnen mond het navolgend bevel: *Neem uwen zoon, uwen eenigen, die gij liefhebt*, IZAÄK, (en in deze woorden merken wij eene treffende, eene inzonderheid voor ABRAHAM ont-

roerende opklimming van liefelijke denkbeelden op), *en ga naar het land Moria, en offer hem aldaar tot een brandoffer op een der bergen, dien Ik u zeggen zal.* De landstreek, in welker midden de berg zich verhief, door den Allerhoogste tot een statig brandofferaltaar bepaald, werd naar dien berg alzoo genaamd. Deze berg, gelegen in de nabijheid van *Jeruzalem*, op ongeveer 20 uur afstands van *Berseba*, d. i. een drietal dagreizen, droeg eeuwen later den tempel van SALOMO (2 Chr. III: 1). Daaruit is de keus van dezen berg te verklaren. Die berg nu door de geheiligde gehoorzaamheid geloovig gewijd tot eene offerplaats, hij zoude eenmaal het vereenigings-, het brandpunt zijn van alle offeranden en eerediensten, en de duizenden van *slagtoffers en offeranden*, *brandoffers* en *offers voor de zonde* (*) op dien tempelberg gebragt, zij zouden eenmaal in dat eene en eeuwig-geldende offer van Gods eigen zoon volkomene vervulling vinden.

Dit gebod was het toppunt van alle moeijelijke wegen en smartelijke beproevingen in het leven van ABRAHAM. Eerst had hij vaderland en maagschap moeten verlaten; toen was hij geroepen om aan den zoon der Egyptische slavin (alleen een zoon der natuur, des vleesches!) de natuurlijke vaderliefde op te offeren; nu zal hij ook den zoon der belofte, na jaren wachtens en lijdens verkregen, met eigen hand losscheuren van het vaderhart, hem wegstooten, niet gelijk ISMAËL uit het vaderlijke huis, maar uit het land der levenden, zonder de vertroosting eener goddelijke belofte, welke hem nog bij de verdrijving van

(*) Hebr. X: 8.

ISMAËL geschonken is. Hij moet zelf zijn zoon wegvoeren uit de armen zijner moeder en, na een bangen togt van drie (!) dagreizen, aan de hevigste smarten ten prooi, met eigen hand, door middel van een wreeden dood, aan den Heer toewijden. En toch! de geloofsheld overwint, hij overwint ook hier in het geloof alle bedenkingen en twijfelingen, welke vleesch en bloed in zijn gemoed moeten verwekken. Hij aarzelt niet, maar verlaat des morgens vroeg met IZAÄK en twee jongeren zijne tent in het stille *Berseba.* Hij slaat den aangewezen weg in, bereikt na drie dagen het gebergte, en aanschouwt ook den berg, waarop hij, naar de goddelijke aanwijzing, den geliefden zoon den Heer zal toewijden. Aan den voet des bergs gekomen, laat hij de beide jongeren met den ezel achter, en begint nu met IZAÄK den berg te bestijgen. Neen! wij kunnen ons niet voorstellen wat er in de ziel van ABRAHAM moet zijn omgegaan, maar toch! hij behoudt zijn hartzeer voor zich zelven. Hij lijdt inwendig, daarom zooveel te vreeselijker. Duisternis is nedergedaald op zijne ziel, vrees en hoop wisselen elkander af in zijn gemoed, maar toch, het licht des geloofs werpt zijne stralen in dat verduisterd hart, op dien met vele heete tranen betreden weg bergopwaarts; en dat licht is hem noodig, waar hij zijne jongeren beveelt te wachten, totdat zij op den berg zullen hebben aangebeden. Dan zullen zij wederkomen. Dan zullen *zij* wederkomen. Neen! dat *wij zullen wederkomen*, het is niet op te vatten als eene moedwillige onwaarheid, welke ABRAHAM zich in zijn' angst en vertwijfeling veroorlooft, om zijne jongeren aangaande het regte doel zijner reis te misleiden, uit vrees dat zij, de waarheid ver-

nemende, hunnen heer in dat offer zullen verhinderen. Maar deze schoone woorden zijn gesproken als de vrucht der heilige overtuiging van ABRAHAM dat God, gelijk wij lezen in den brief aan de Hebreeën (*), magtig is, om IZAÄK wederom in het leven terug te roepen, om zelfs in de ure des gevaars hulp en uitkomst te schenken. Deze woorden drukken uit wat hij wenscht, wat hij hoopt,..... ook wat hij in 't geloof verwacht?

Wie zal het zeggen? althans met zekerheid? Maar is daarvoor geen grond in het schoone woord, woord van onderwerping en vertrouwen, dat hij IZAÄK doet hooren als antwoord op zijne vraag, die den vader als nagelen en prikkelen moet zijn geweest; *mijn vader! zie het vuur en het hout, maar waar is het lam ter brandoffer?.... — Mijn zoon, God zal zich zelven, van een lam ter brandoffer voorzien.* En na deze roerende vraag en dit alleraandoenlijkst antwoord, aandoenlijk om de onderwerping, die daarin doorstraalt, gaan vader en zoon zwijgend naast elkander voort en bereiken zij weldra den top, althans de plaats, waar ABRAHAM wil toonen dat hij God liefheeft boven alles, zelfs boven zijn eenigen, zijn' geliefden zoon. In het hart van vader en zoon beiden leeft het bewustzijn dat God hier zorgt: het stelt den zoon gerust, en houdt den zwaar beproefden vader staande.

Weldra is alles tot de aandoenlijke plegtigheid in gereedheid gebragt, en maakt ABRAM zijn zoon met den wil des Allerhoogsten bekend, die zich dan ook als een geduldig lam laat binden en op het hout leggen. Dáár ligt de

---

(*) Hebr. XI: 17—19.

teedere jongeling met gebonden leden, gereed om den doodelijken stoot te ontvangen, te ontvangen van de hand des vaders. Hoe zal het ABRAM in dat oogenblik te moede zijn geweest! Dáár ligt nu de hoop van 25 jaren wachtens en lijdens, de steun van zijn' naderenden ouderdom, de vader eener talrijke nakomelingschap, de zegen der toekomst. Neen! woorden kunnen niet wedergeven, wat in dien oogenblik bij hem omgaat, de menschelijke taal is te zwak, zij is te koud, om den storm in zijn binnenste te schetsen, maar wat spreek ik van storm? Neen! kalm is zijn hart: de storm is voorbij, de strijd is volstreden, Gods wil zal geschieden, hij zal het begeerde offer brengen. Ziet! in onze verbeelding staat daar de eerwaardige patriarch voor ons, met eene kalmte van geest, die zich op zijn gelaat afspiegelt. Zelfs de hand, waarmede hij het offermes aanvat, zij beeft niet. Dáár heft hij haar op, de teedere vader gaat zijn eigen kind dooden. Dáár werpt hij een haastigen blik op dat teedere ligchaam van den beminden zoon, met wiens dood alle blijdschap sterft, alle hoop vernietigd wordt. Hij zoekt de kwetsbare plaats, en berekent de kracht van den stoot, en smeekt welligt om een vaste hand ten einde noodeloos lijden voor te komen. Dáár treedt hij op den altaar toe en heft de hand op, nog één enkele oogenblik en die hand daalt met snelheid neder, en de grond wordt bedekt met bloed, met het bloed van zijn zoon!...... ABRAM! ABRAM! zoo klinkt het van den hemel. Het is de Engel des verbonds, de verheven vertegenwoordiger Gods op aarde, die ABRAHAM beveelt zijnen zoon niet te dooden, op grond van zijne nu geopenbaarde godsvrucht, die zelfs het liefste opoffert uit liefde tot den Heer. Het is voor den Heer, alsof

ABRAHAM werkelijk het offer gebragt heeft, aangezien Hij bij ABRAHAM een geloof heeft gevonden tot ieder offer bereid. Door Gods hand wordt een van de kudde afgedwaalde ram in de struiken teruggehouden, en met dankbare blijdschap offert ABRAHAM met zijnen zoon, dien hij als uit de dooden heeft weder ontvangen, den ram en met den rook van dat brandoffer stijgt zijne innige dankzegging mede ten hemel. Onvergetelijk moest hem deze plaats blijven, waar hij IZAÄK bij vernieuwing uit Gods hand had ontvangen. Naar de schoone gewoonte dier tijden, gaf hij dan ook aan den berg den naam *Moria*, d. i. de Heer ziet, de Heer zal voorzien, zal zorgen en helpen in den nood, in den angst van het hart.

Die naam bleef met de daaraan ten grondslag liggende uitredding bewaard, en wanneer de nood drong en de hulp verre scheen, dan sprak men ook nog in latere tijden tot vertroosting en bemoediging over den berg, waar de Heer gezien wordt, zich zien laat, zich als Redder en Helper in den nood openbaart.

Nog eenmaal hoort ABRAHAM de hemelsche stem. De Engel des verbonds herhaalt de vroegere beloften, ten loon voor ABRAHAM's gewillige gehoorzaamheid, nu veel sterker dan ooit te voren, met de verzekering niet alleen van talrijke uitbreiding, maar ook van groote magtsontwikkeling, zoodat alle vijanden (wij moeten hier denken aan de bewoners van *Kanaän*) eenmaal aan de heerschappij zijner nakomelingschap zullen onderworpen zijn. Na die bemoedigende verzekering aan ABRAHAM door den Engel des Verbonds gegeven, waarbij wij moeten opmerken dat hier de Heer *zwerende bij zich*

zelven wordt ingevoerd, verlaat ABRAHAM met zijn zoon de onvergetelijke plaats, keert tot de beide jongeren weder, neemt den terugtogt naar *Berseba* aan, en brengt daar in rust en vrede zijne verdere levensdagen door.

Ziedaar de treffende geschiedenis. Ik omschreef haar eenigzins, maar ik gevoel het, niet naar waardij. Zij behoort onder die geschiedkundige mededeelingen, welke door menschelijke beschrijving veel van hare oorspronkelijke kracht verliezen, omdat de menschelijke verbeelding die eenvoudige verhalen opsiert, maar juist daardoor ze van hunnen eenvoud berooft. Alleen het eenvoudige is schoon, en daarom is de H. Schrift alleen schoon, omdat zij alleen eenvoudig is en toch weder bij haren eenvoud, als een bewijs van haren goddelijken oorsprong, *zóó* verheven en diepzinnig, dat het menschelijk verstand te vergeefs tracht die diepten te peilen.

Maar wij zijn niet alleen te zamengekomen om elkander op de eenvoudigheid en de schoonheid van dit roerend verhaal te wijzen, wij worden ook geroepen om de kracht van ABRAHAM'S geloof te bewonderen, en ook dit niet alleen. Wij worden bovenal geroepen om Hem te verheerlijken, die in zwakke werktuigen wil verheerlijkt worden, die de kracht tot zulk een geloof schenkt, en zulk een geloof niet beschaamt. Wij worden geroepen om ABRAHAM na te volgen, en zoo wij dit niet willen, dit niet kunnen, te onderzoeken waaraan deze onwil, waaraan dit onvermogen te wijten is. Laat ik u in zulk een onderzoek voorgaan.

II.

God verzocht ABRAHAM, zoo lezen wij. Deze ver-

zoeking Gods was eene uitnemende weldaad voor ABRAHAM. De last om zijn' geliefden zoon Hem ten brandoffer te wijden, was de vrucht van Gods liefde voor den man, dien de Allerhoogste zich niet geschaamd heeft zijn vriend te noemen, van wien Hij zegt: »Ik zal voor ABRAHAM niet verbergen wat Ik doen zal," tot wien Hij spreekt: »Ik ben u een schild, uw loon zeer groot." Die eisch was dus niet het uitvloeisel eener begeerte om ABRAHAM's laatste levensdagen door het gemis van zijnen zoon te verbitteren; om ABRAHAM te toonen dat Hij regt heeft om zijne gaven weder te eischen, zonder meer; evenmin van een zeker behagen in menschenoffers tot stilling van een opgewekten toorn, — neen! eene van deze, ook nu heerschende meeningen omhelzende, beleedigen wij Hem, die zich ook ten tijde van ABRAHAM in zijne barmhartigheid, zijn ontfermend mededoogen wilde openbaren en verheerlijken. God verzocht ABRAHAM, d. i. God beproefde hem, God wilde onderzoeken wat in ABRAHAM's hart den voorrang had: de liefde tot God, zijn vriend in den hemel, of die tot zijnen zoon, — de begeerte om Hem gehoorzaamheid te betoonen in alles, of het verlangen om zijne overige levensdagen in tijdelijke rust door te brengen, en zich in de voorspoedige ontwikkeling van zijn' IZAÄK te verblijden. Dat deed God, niet alsof Hij niet wist wat ABRAHAM doen, wat hij kiezen zoude, maar in 't belang van zijnen dienaar zelven, opdat deze zich zelven zoude bewust worden van den aard zijner betrekking tot God, opdat hij zoude weten voor zich zelven hoe sterk zijne liefde tot Hem was, of zij sterker was dan iedere andere, ook dan de liefde tot zijn beminden zoon. En voor ABRAHAM be-

stond de verzoeking daarin, dat God hem beval, in schijnbaren strijd met alle vroegere beloften, het liefste dat hij had, zijn' zoon IZAÄK, op wiens geboorte hij zoo lang in 't geloof had gehoopt, in wien hij het zigtbare pand van al Gods beloften aanschouwde, Hem op te offeren. Deze verzoeking geschiedde dus, zoowel om zijne liefde als om zijn geloof te beproeven, opdat het zoude openbaar worden, of God werkelijk door hem als zijn schild en zeer groot loon werd gekend en vertrouwd met een geheel opregt hart, wanneer hij bezocht werd in hetgene hem op aarde boven alles dierbaar was.

Zoo is er van Gods zijde geene verzoeking *ten kwade*, maar wel van ons eigen hart, en vooral van hem, die in onzen natuurstaat dat hart beheerscht, en aandrijft tot hetgene hij wil. God verzoekt niemand in dit opzigt. Het zijn de booze begeerlijkheden, welke ons hart aftrekken en verleiden (*). Maar Hij beproeft het menschelijk hart, opdat openbaar worde of men Hem liefheeft, liefheeft boven alles, boven vader of moeder, zoon of dochter, boven het eigen leven! Dat doet Hij, als bij ABRAHAM, door ontbering en tegenspoed, door lijden en kruis. Alzoo beproeft Hij ook ons dagelijks. Van daar ook onze rampen, ons lijden.

•

Alzoo beproeft Hij ook ons, u en mij! Vandaar onze rampen, ons lijden. En in die vele rampen, die ons treffen, zien wij eene barmhartigheid, die ons tot bekeering brengen wil. Indien wij in dit licht den lijdensweg beschouwen, worden wij dan niet gedrongen om met schaamte

(*) Jac. I: 13—15.

te belijden dat wij, in plaats van te klagen, te murmureren over veel en velerlei lijden, over zware lasten, over een drukkend kruis, over een pijnlijk offer, gelijk wij reeds zoovele jaren deden, hadden moeten danken, danken op onze knieën voor God neergebogen, voor de genade dat Hij ons tuchtigde, dat Hij offers van ons eischte, dat Hij ons bezocht lang en zwaar? Het was toch alleen uit barmhartigheid. Want al kan de wereld daarin geene barmhartigheid zien, omdat hare begrippen van liefde niet zijn die van God, en liefde voor haar alleen in *geven* bestaat, het is eene heilige waarheid dat hij, die weet wie hij is en wat hij noodig heeft, in die kastijdingen, in dat vragen van offers zal zien eene ontferming, die het menschelijk hart wil losmaken van de aarde en wil verheffen ten hemel, waar alleen volkomen geluk en vlekkelooze heiligheid te vinden zijn. Gelukkig dan hij, die zich door Gods kastijdende hand tot bekeering laat leiden!

ABRAHAM stond de beproeving zijns geloofs moedig door en *overwon in den strijd,* in den strijd tusschen het natuurlijk, door God zelf ingeplant en gewettigd gevoel en de gehoorzaamheid aan Gods Woord, de overtuiging van Gods heilig regt om zijne gaven weder tot zich te nemen. Hij overwon, onderwerpende zijn wil aan den heiligen wil van Hem, die immers met de grootste liefde de diepste wijsheid vereenigde. In het geloof streed hij tegen de natuurlijke aandoeningen des harten, niet opdat zij zouden worden vernietigd, want dan had ABRAHAM opgehouden mensch, vader te zijn, maar opdat zij zouden worden bedwongen en geheiligd. Hij vertrouwde met zijn geheele hart op de liefde Gods, die hem niet zoovele jaren

achtereen had doen wachten op de vervulling der heerlijkste beloften, om hem op eenmaal alles te ontnemen, daar Hij nu zelfs van ISMAËL beroofd was. Hij vertrouwde op Gods waarheid en trouw. God had beloofd dat uit IZAÄK eene talrijke nakomelingschap zoude voortkomen, dat in hem alle de einden der aarde zouden worden gezegend; God had gezegd: in IZAÄK zal uwe nakomelingschap genoemd worden, niet in ISMAËL. Op grond daarvan had hij, hoewel met een diep-bedroefd harte, ISMAËL verdreven uit zijne tent, en nu beroofd te worden van al wat hij had, neen! hij kon, met het oog op Gods waarheid en trouw, niet gelooven dat de zoo noodige hulp zoude ontbreken, als het water kwam aan de lippen. Hij vertrouwde op Gods almagt. God toch was magtig om IZAÄK uit den dood in het leven terug te roepen. Hij, die de nakomelingschap kon doen uitbreken als de sterren des hemels, Hij kon ook zijn' geliefden IZAÄK nog terugroepen, ook als deze stond voor de poorten des doods. Ziedaar het geloofsvertrouwen van ABRAHAM. Daarom was hij dadelijk gehoorzaam, en verliet des morgens vroeg met zijn zoon de herbergzame tent in *Berseba.* Daaarom kon hij met kalmte drie dagen voortreizen, totdat hij den bepaalden berg in 't oog kreeg. Daarom kon hij zijn' zoon antwoorden op de roerende vraag: *Vader! waar is het lam tot een brandoffer?.... God zal zich zelven een lam ten brandoffer voorzien!* Daarom zeeg hij op het hooren dezer woorden niet neder, want het geloof hield hem staande, het licht dat Gods goedheid in dien duisteren nacht deed opgaan, bewaarde hem voor eene wanhopige klagt, voor een moedwillig verzet tegen den wil des Allerhoogsten. Daarom maakte hij alles tot het offer gereed, bond zijnen zoon,

nam het offermes, hief het omhoog om den jongeling, wien hij het aanzijn gegeven had, door wiens aderen zijn eigen bloed stroomde, dat leven te ontnemen. Dat is dan de kracht des waren geloofs, dat zijne overwinning. *En* ABRAHAM *geloofde God, en het is hem tot geregtigheid gerekend*, getuigt de H. Schrift. En nog doet het geloof wonderen, bedwingt het gevoel, brengt ongeloofelijke dingen tot stand, overwint de wereld met al haar verleidelijk schoon, wederstaat den duivel, is tot ieder offer bereid en keert uit iederen strijd, welke die ook zijn moge, zegepralend terug. Voor dat geloof bestaan er geene onmogelijkheden, want het verlaat zich op Gods liefde, waarheid en almagt, op de vastheid zijner beloften en de onveranderlijkheid van zijnen eed. Het weet dat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet beschaamd zal worden gemaakt. Voor dat geloof is de gehoorzaamheid aan Gods wil en de onderwerping aan zijne leiding zaligheid. Dat geloof vraagt: *Heer! wat wilt Gij dat ik doen zal?* Dat geloof in God, als den Vader in JEZUS CHRISTUS, doet met blijdschap Hem volgen in iederen weg, waarin Hij leiden wil, doet gewillig het kruis opnemen om het JEZUS CHRISTUS, den Leidsman en Voleinder des geloofs, na te dragen en wordt alzoo, in den weg van toenemende beproeving en steeds klimmend lijden, tot dien wasdom gebragt, dien het bereiken moet om te worden verwisseld in aanschouwen.

Ook hier eenige oogenblikken tot ons zelven inkeerende, mogen wij de vraag niet terughouden of wij reeds in beginsel tot die onderwerping aan, tot dat volgen van den Heer gekomen zijn? Of het ons, volgende waar

Hij ons leidt, reeds mogelijk is geworden de stem van vleesch en bloed te doen zwijgen, ons gevoel te bedwingen, en uit liefde tot JEZUS' en het Evangelie alles, zelfs het liefste op aarde, te verloochenen, te verlaten? Zulke daden van zelfverloochening zijn niet onmogelijk. Ook de geschiedenis der Kerk doet ons op vele bladzijden eenen moed, eene kracht aanschouwen, die ons verbaast en met diepen eerbied vervult. Indien wij dan vragen, door welke kracht zij in den strijd van on- en bijgeloof overwonnen, dan geeft ons de Apostel JOHANNES daarop het eenig-ware antwoord, wanneer hij zegt: *dit is de overwinning, die de wereld overwint, het geloof* (*). Daarom zeide reeds de Heer zelf: *indien gij geloof hadt, niets zoude u onmogelijk zijn* (†). Door de kracht van dit geloof overwon ABRAHAM, overwonnen in volgende eeuwen alle strijders onder de kruisbanier. Dit is ook voor ons de eenige weg om de overwinning weg te dragen in den grooten en allergewigtigsten strijd, waartoe wij dagelijks worden geroepen. Dit geloof zal het eenige wapen moeten zijn, waarmede ook wij bestrijden wat door ons te bestrijden is.

En is dat geloof nu ons eigendom? Zoo ja, dan kennen wij ook de geheimzinnige kracht, die daarin verborgen ligt, dan gevoelen wij ons sterk tegen alle levensstormen, dan bieden wij moedig het hoofd aan alle vijanden, ook al stormt het inwendig, dan bidden wij: *Heer! behoud mij, ik verga!* Dan roemen wij niet meer in ons zelven maar in Hem, met wien wij in levensgemeenschap zijn getreden, en die ons gedurig toeroept: *Vreest*

(*) 1 Joh. V: 4. (†) Luc. XVII: 6.

niet, *Ik ben met u!* Dan nemen wij op en dragen wat Hij wil dat wij dragen zullen, dan vragen wij niet meer naar de stem van vleesch en bloed, dan storten wij ons moedig in den strijd — blind voor het dreigend gevaar, dan laten wij aan Hem de uitkomst onzer aardsche worstelingen over. En in alles zijn wij meer dan overwinnaars.

Onderzoek dan u zelven, of gij in 't geloof zijt. Bezit gij misschien wel een zeker geloof, maar nog niet dát geloof; bid er om met aandrang en volharding. Waarlijk, dat geloof is het ware, dat tot lijden en strijd geroepen wordt; hij alleen is een geloovige, die hier zijn gezegend Hoofd navolgt op den smartelijken kruisweg. Zonder verminking (*). zonder verkrachting van de stem des bloeds (†), zonder dooding (§) wordt niemand zalig. Maar hij, die alzoo begeert zalig te worden en voor die zaligheid alles op het spel zet, hij zal ondervinden dat met het gevraagde offer ook de daaraan geëvenredigde kracht in zijne ziel wordt uitgestort.

Met eene heilige blijdschap verloste ABRAHAM den in de struiken verwarden ram, bond hem op den altaar en offerde hem in de plaats van zijnen zoon. Reeds toonde de Allerhoogste zijne heilige goedkeuring, dat aan ABRAHAM in de plaats van zijnen als uit den dood teruggegeven zoon een ander offer werd aangeboden, met welks rook tevens het liefelijk reukwerk zijner blijde dankzeggingen ten hemel steeg. Maar nog meer had Hij

(*) Matth. VIII: 8, 9. (†) XIX: 29. (§) Coll. III: 4.

over ABRAHAM beschoren dan dit. Hij zelf getuigde, door den mond van den Engel des Verbonds, van de godsvrucht des vromen dienaars, dat zij eene volmaakte bereidwilligheid om zelfs het liefste den Heer op te offeren, Hem welbehagelijk was. De vroegere belofte van eene talrijke nakomelingschap werd herhaald, en uitgebreid zelfs tot eene volkomene heerschappij over alle hunne vijanden. Gesterkt door die belofte, als eene bijzondere proef van Gods welbehagen in hem en zijn onbezweken geloofsvertrouwen, verlaat ABRAHAM den berg, dien hij — tot een aandenken aan Gods liefde en trouw — als den berg der voorzienige liefde Gods aan zijne nakomelingen tot in verre geslachten aanwijst.

De Heer zal het voorzien! zoo spreekt het geloof. *Gode zij dank, die mij de overwinning geeft door* CHRISTUS JEZUS *den Heer!* zoo juicht dat geloof, als het met aanbidding op Gods wegen terugziet. *Die gelooft, zal niet beschaamd worden.* De zaligen in den hemel zijn als getrouwe strijders op aarde, als geloovigen in den echten zin van het woord, gekroond en genieten nu de vrucht van hunnen strijd. Ziedaar de bekrooning des geloofs, dat zich aan Gods woorden houdt, zich aan Hem overgeeft, op Hem vertrouwt, zich door Hem laat leiden, volgt waarheen Hij roept, tegen al wat niet uit Hem is een' bestendigen strijd voert. Die op den Heer vertrouwen, zij zullen niet beschaamd worden. De weg moge moeijelijk zijn, eenmaal is het einde vrede. Dan werpen de verlosten hunne kroon neder voor de voeten van Hem, in wiens kracht zij eenmaal streden en overwon-

nen, die hen voerde uit alle hunne benaauwdheden en hen verloste uit leed en pijn. Dan is Gods lof bestendig het voorwerp van hunne lofzangen.

Indien gij met ABRAHAM hebt ondervonden dat het geloof niet beschaamd wordt, vergeet dan ook niet uwe geloften te betalen en Gode ware dankbaarheid voor zijne genade te bewijzen, door voor zijn aangezigt in opregtheid te wandelen. Geef Hem datgene wat Hij van u vraagt, geef Hem uw hart, opdat Hij eeuwig daarin wone! Geef dat hart geheel, geef het blijmoedig, geef het zonder eenig voorbehoud. Dan zal Hij daarin wonen, liefde en vrede daarin uitstorten en tot ieder nieuw offer u bekrachtigen. En dat zal Hij doen, opdat zijn naam in u en door u geprezen worde.

DE DOOD VAN ABRAHAM.

Gen. XXV: 8.

Let op den vrome en zie op den opregte, want het einde van dien man zal vrede zijn. Zij zullen rusten op hunne slaapstede, een iegelijk die in opregtheid heeft gewandeld. Vrede en rust aan het einde des levens, op het sterfbed, in het graf, ziedaar wat de Heer zelf den opregte van hart verzekert, wat wij dan ook bij iederen opregten dienaar des Heeren in de laatste oogenblikken zijns aardschen levens aantreffen. Ook ABRAHAM, de vrome patriarch, wiens leven wij beschouwden, mag met het volste regt een getrouw dienstknecht des Allerhoogsten worden genoemd, en zijn godvruchtig gemoedsbestaan mag ons een heengaan in vrede doen verwachten. Ja! op grond van het eerwaardig getuigenis der heilige oudheid, weten wij dat hij in vrede is weggegaan, om te rusten van zijn arbeid. Dat getuigenis willen wij in dit avonduur te zamen overdenken, en daarmede onze wekelijksche bijeenkomsten sluiten. De blik dien wij, naar aanleiding van deze overdenking, op zijn

afgelegden levensweg zullen werpen, zal ons meer dan éëne ernstige waarheid prediken, meer dan één troostwoord herinneren.

Dit getuigenis lezen wij Genesis XXV: 8: *En* ABRAHAM *gaf den geest, — stierf in goeden ouderdom, oud en des levens verzadigd, — werd tot zijne volkeren verzameld.*

Wij hebben in onze vorige bijeenkomst gezien dat ABRAHAM, wedergekeerd zijnde van den berg *Moria,* waar hij zijn beminden IZAÄK als uit de dooden had weder ontvangen, het stille *Berseba* tot zijne verdere woonplaats verkoos. Hoelang hij zich daar zal hebben opgehouden, meldt de geschiedenis ons niet. Zij verzwijgt ook de oorzaak, waarom hij *Berseba* verliet en *Hebron* ter woonplaats verkoos, bekend als de zetel van DAVID, toen hij nog koning was over den stam *Juda* alleen. Deze stad was in een bergachtig maar zeer vruchtbaar deel van den stam *Juda* gelegen. Bood deze landstreek hem alles aan, wat hij als herdersvorst kon verlangen, zij leverde echter ook hare doornen op, en waar zij hare vruchtbare weiden voor zijne talrijke kudden openstelt, vraagt zij tevens het stof zijner getrouwe levensgezellin SARA. Want deze sterft aldaar in 127jarigen leeftijd. ABRAHAM, die van het land der belofte nog zelfs geen enkelen voetstap in eigendom bezit, koopt in eene plegtige volksverzameling van den Hethiter *Efron* de spelonk *Machpela* bij *Hebron*, met het daarbij behoorende land, voor 400 zilveren sikkelen tot eene erfbegraafplaats voor zijn geslacht. Dáár, in die spelonk, wordt het lijk van SARA bijgezet. Dáár zal ook zijn gebeente

rusten, tot getuigenis voor zijn geloof aan Gods belofte, tot herinnering en opwekking voor zijne nakomelingschap gedurende hunne 400jarige Egyptische ballingschap.

Het zoude ons te lang bezighouden en ligt ook gedeeltelijk buiten mijn plan, indien ik u herinnerde aan den weg, dien de vaderlijke liefde daarna insloeg om voor IZAÄK eene vrouw te zoeken, die niet door afgoderij besmet en door stille huiselijke deugd, door ongeveinsde godsvrucht geschikt was den beminden zoon gelukkig te maken, hem te vertroosten over 't verlies zijner moeder. Genoeg zij hier de herinnering, dat in den weg van Gods voorzienigheid de wensch van den vromen en liefhebbenden vader werd vervuld en hij in de gave der stille en getrouwe REBEKKA Gods wijsheid aanbidden kon.

Maar die wijsheid beschikte ook nog aan ABRAHAM eene getrouwe gezellin op den verderen levensweg, in KETURA, eene waarschijnlijk uit *Arabie* afkomstige slavin of lijfeigene, die welligt na SARA'S dood met de huishoudelijke zorg in ABRAHAMS tent is belast geweest. Werd vooral in die tijden een met kinderen gezegend huwelijk als een groot voorregt en goddelijk gunstbewijs aangemerkt, dan toonde de Heer ook door de geboorte van zes zonen, later stamvaders van Arabische volkeren geworden, dat deze vereeniging een weldadig middel was om het gevoel van verlatenheid na SARA'S dood te verminderen en den avond van ABRAHAMS leven te vervrolijken.

Want ook die avond was gekomen, en ABRAHAM'S laatste levensdag naderde met rassche schreden. Hij geleek den armen pelgrim, die vermoeid door vele dagreizen en hijgende naar de rust, de grenzen van het geliefde vader-

land in het oog krijgt. In het vaste geloof dat in IZAÄK, den zoon der belofte, alle toezeggingen Gods, die zijn hart hadden verkwikt, zouden worden vervuld, stelt hij dezen tot eenigen erfgenaam van alle zijne goederen, en sterft in den ouderdom van 175 jaren. *Hij gaf den geest*, zoo luidt de eenvoudige maar eerwaardige getuigenis, *en stierf in goeden ouderdom, oud en van 't leven verzadigd, en werd verzameld tot zijne volkeren.* Zijne beide zonen IZAÄK en ISMAËL volbragten aan hem den laatsten pligt, en begroeven hem naast zijne geliefde SARA in de spelonk *Machpela.*

Hij stierf na een leven rijk aan vele, aan bedroevende, maar ook bemoedigende ervaringen, met een terugblik op den afgelegden levensweg. Hij stierf als gast en vreemdeling, en ontsliep in de hoop des beteren levens. Want, gelijk wij lezen in den brief aan de Hebreën (*), *hij verwachtte de stad, die fondamenten heeft*, d. i. de stad, die op vaste grondslagen rust, die blijvend, die eeuwig, *welker kunstenaar en bouwweester God is*; d. i. hij verwachtte eene betere woonplaats dan de vergankelijke aarde kon aanbieden, de plaats waar de onveranderlijke, de eeuwige God in het eeuwige licht zetelt.

Het eenvoudig berigt van ABRAHAM'S dood vermeldt ons niets van de stemming, waarin de eerwaardige patriarch den dood zag naderen. Ware zijne geschiedenis, wat menigeen met het oog ook op andere gedeelten der Schrift heeft durven uitspreken, een werk der verdichting, dan zoude het leven van den moedigen geloofsheld een geheel ander uiteinde hebben genomen. Nu treedt

(*) Hebr. XI: 10.

ABRAHAM stil en onopgemerkt van het groot tooneel dezer wereld af. De lichtende ster, die zoolang in *Kanaän* geschenen heeft, verdwijnt op eenmaal en laat geen enkel spoor na, waaruit kan worden opgemerkt hoe groot, hoe schitterend zij wel was. Niets anders wordt ons van hem gemeld, dan dat hij iets anders en beters gezocht heeft, dan deze aarde kan geven; dat hij het vast geloof aan de zekerheid van Gods beloften en de onveranderlijkheid van zijn' raad behouden heeft.

Maar des te meer vrijheid bezitten wij om ons zijn uiteinde voor te stellen, gelijk wij vermoeden dat het zal geweest zijn.

En dan stel ik mij voor dat ABRAHAM stervende een blik zal hebben geworpen op den afgelegden levensweg; dat hij bij dien terugblik beurtelings het oog zal hebben gerigt op het *Godsbestuur*, op *zich zelven*, op de *wereld* welke hij verliet, en dat deze drieledige beschouwing hem overvloedige stof heeft gegeven tot aanbidding, tot beschaming, tot blijdschap.

Hij had niet zonder bepaalde goddelijke aanwijzing zijn vaderland verlaten. God zelf had hem geboden: *ga uit uw land naar een land, dat Ik u wijzen zal.* Spoedig na zijne aankomst in het land, hetwelk de Heer beloofde hem te zullen geven, overviel hem aldaar een hongersnood. Een hongersnood in het beloofde land,..... welk eene tegenstrijdigheid! Had hij daarom *Ur der Chaldeën* moeten verlaten, om in dat verre en hem geheel onbekende land van honger te sterven? Nu moest hij de wijk nemen naar *Egypte* en daar werd hij bedreigd met het gemis van haar, die hem dierbaar was boven iets op deze aarde,

zijne getrouwe levensgezellin, — die immers, naar luid der goddelijke belofte, moeder zoude worden en een zoon ter wereld brengen, in wien alle geslachten der aarde zouden gezegend worden. Wedergekeerd naar zijn tweede vaderland, waar hij echter geen enkelen voet gronds in eigendom bezit, doorleeft hij aldaar vijf en twintig bange jaren; de naderende ouderdom doet zich reeds gevoelen, en met de noodzakelijke levenskracht ontvlugt hem de blijde hoop, eenmaal den zoon des ouderdoms te zullen aanschouwen. Een blik op den sterrenhemel moet hem bemoedigen, maar ach! wanneer hij zijn eigen ligchaam aanmerkt, dan is alle hoop vervlogen, en zijne verwachting afgesneden. Eindelijk na jaren van onzekerheid en twijfel, van smart en verslagenheid, breekt de blijde dag in ABRAHAMS tenten aan, drukt hij het kind der belofte aan zijn hart, maar moet dit kind, na zich slechts weinige jaren in zijn bezit te hebben verblijd, den Heere opofferen, die zijne gave wedervraagt, ja! moet hij zelf het werktuig zijn om Gods wil te volbrengen. Wel is Gods bestuur over ABRAHAM in geheimzinnige duisternis gehuld geweest. Wel leerde hij den weg Gods als een weg in het heiligdom kennen, wel was er veel noodig voor hem om te blijven vasthouden aan Gods beloften, waar alles hem scheen toe te roepen dat de Heer die beloften vergeten had. En als ABRAHAM op zijn sterfbed nederlag, overdacht hij zeker alle die wegen Gods met hem gehouden, en al waren en bleven zij hem nog in menig opzigt duister en raadselachtig, al waren nog niet alle nevelen opgeklaard, al bleef hij dan nog met zorg vervuld, wanneer hij dacht aan zijn IZAäK en het lot der beloofde nakomelingschap in de verre toekomst, nogtans had hij bij den terugblik op Gods

leidingen overvloedige stof tot dankbaarheid en aanbidding.

En dat had hij vooral, wanneer hij het oog vestigde op de *wijsheid* Gods in zijn raadselachtig bestuur openbaar. De diepe wegen Gods met hem gehouden, zij waren toch geene vrucht van willekeur, maar van een bepaalden, van een wijzen en heerlijken raad. De Heer had hem in al die duistere en moeijelijke wegen geleid, om daardoor zijn hart los te maken van hetgene de wereld ook nog voor hem bekoorlijks had. Hij had zijn vaderland moeten verlaten, omdat hij daar gevaar liep besmet te worden door den onverschilligen, den afgodischen wandel zijner betrekkingen. God had hem geroepen naar een ver land, hem op zijne reis bemoedigd en vertroost met de schoonste beloften, die in dat vreemde land aan hem zouden vervuld worden, maar gaf hem daar in dat land een' doorn in het vleesch, opdat hij om dat land en de beloofde rust aldaar zijnen God niet zoude vergeten. En die scherpe doorn was het gevoel van vreemdelingschap, dat hem in *Kanaän* te midden der woeste volkeren, bij zijne omzwervingen overviel; die scherpe doorn was de vertraging der goddelijke belofte van eenen zoon, die erfgenaam zoude zijn van het goed en de verwachting des vaders. En toen hij gevaar liep, na de geboorte van den zoon der belofte, voor de gave den Gever te vergeten, moest hij heengaan, om door opoffering van zijn zoon te toonen dat hij God wilde liefhebben boven alles. ABRAHAM moge ten tijde der beproeving meer op die beproeving zelve dan op Gods heilige en wijze bedoeling hebben gezien, aan den avond van zijn leven genaderd, werd hij zeker gedrongen om de wijsheid Gods te aanbidden, en uit te roepen: *Hij heeft alles wel gemaakt!*

Ja! de Heer had alles wel gemaakt. Welk eene *liefde* werd in dat wijze Godsbestuur openbaar! Welk eene teedere zorg voor het geluk van hem, dien de allerhoogste God zich niet schaamde zijn vriend te noemen! Welk een geduld bij zooveel ontevredenheid, althans moedeloosheid; welk eene trouw, welk eene gewilligheid om het zwak geloof van zijn vriend te ondersteunen en te sterken! Hoe nederbuigend was de liefde, waarmede de Heer na het gereedmaken des offers tusschen de verdeelde stukken was doorgegaan, als om daarmede te betuigen: »ABRA- »HAM! Ik verbind mij om woord en trouwe te houden »tot in de verre toekomst!" Alsof zijn woord niet genoeg ware geweest, deed Hij hetzelve van een teeken vergezeld gaan. Welk eene kracht lag er in de vingerwijzing des Allerhoogsten naar de sterren des hemels, ten onderpand van eene talrijke nakomelingschap! Welk eene blijdschap bereidde God aan ABRAHAM in zijn' ouderdom, eene blijdschap te grooter, naarmate zijn geloof langer beproefd was geworden. God hielp hem juist dán, als hij in den natuurlijken weg den beloofden zegen niet meer kon verwachten, en bedroefde hem later voor eenen tijd, om hem daarna des te meer te kunnen verblijden, en het hart van den vromen dienstknecht des te inniger aan zijne dienst te verbinden. Zie, ik stel mij voor dat deze en dergelijke gedachten ABRAHAM's harte vervulden, en hem stemden tot blijde dankzegging, tot sprakelooze aanbidding. Toen kon hij op zijn sterfbed wel uitroepen, wat eenmaal JACOB met een diep getroffen hart zoude belijden: *ik ben geringer dan alle weldadigheid en trouw, die Gij uwen knecht hebt bewezen.*

Was de blik op de leidingen Gods voor zijn vromen dienaar eene stof van dankzegging en aanbidding, de blik op zich zelven aan het einde van zijn' aardschen loop was hem tot *beschaming*. God had hem geroepen uit *Ur der Chaldeën* om te gaan naar *Kanaän*, om daar in het geloof te wandelen, om dat land nu in het geloof en eenmaal werkelijk te bezitten in zijne wettige afstammelingen. God had hem gemaakt tot een voorwerp zijner trouw en barmhartigheid, had hem gedragen zijn leven lang op de vleugelen der liefde, hem in dat vreemde land veiligheid geschonken, in vrede doen wonen en vreugde bereid in den zoon des ouderdoms. En dat alles was eene vrucht van zijne wijze en vrije liefde! God had hem gezocht en geroepen; het was zijne ontferming, waarin hij gedeeld had, het was zijne genade, waardoor hij staande was gebleven op den moeijelijken levensweg. Wanneer ABRAHAM hiermede zijn geheele leven vergeleek, onderzocht wie hij voor dien getrouwen God was geweest, dan had hij overvloedige stof om zich diep, zeer diep voor God te schamen. Hij had een rijken schat jaren lang in een aarden vat gedragen, als een wel opregt, maar toch met vele zwakheden omvangen dienstknecht des allerhoogsten Gods; hij had gedeeld in Gods bijzondere en blijvende liefde. Zijn geloofsleven was duizendvoudig bevlekt, hij had én tegenover FARAÖ, den koning van *Egypte*, én tegenover ABIMELECH, den koning van *Gerar* in eene door menschen wel geregtvaardigde, maar door God veroordeelde list hulp en redding gezocht. Zonder goddelijke aanwijzing, zonder den Heer daarin te kennen, had hij gehoor gegeven aan de begeerte der ongeloovige SARA, en de bepaalde verzekering Gods dat

SARA zijne huisvrouw den zoon der belofte zoude ter wereld brengen, had hij beantwoord met eenen lach, 't is waar, niet met den lach des ongeloofs, maar toch met dien der twijfelmoedigheid. Hij had eene rijke levenservaring achter zich, niet alleen met betrekking tot Gods getrouwheid, maar ook met betrekking tot zijne ontrouw. Met schaamte moest de vader der geloovigen belijden, dat hij in zijn geloof menigmaal gewankeld had. Wel werd ABRAHAM Gods vriend genaamd. Wel wordt zijne godsvrucht aan alle volgende geslachten ter navolging voorgesteld. Maar daarom was hij niet heilig, niet volmaakt. Neen! gelijk er niemand ook in onze dagen gevonden wordt, wiens geloofskracht altijd even sterk, wiens geloofslicht altijd even helder is, niemand die altijd en in alles waardig zijne heerlijke roeping wandelt, zoo had ook ABRAHAM geen volkomen geloof. En die ontrouw, dat gebrek heeft hij dan ook erkend en beleden, erkend en beleden vooral op het einde van zijn leven, bij het heldere licht dat Gods Geest op zijn' afgelegden levensweg wierp. Er is niet aan te twijfelen, of ABRAHAM, die eenmaal gezegd had: *Ik heb mij onderwonden te spreken tot den Heer, hoewel ik slechts stof en assche ben*, heeft stervende zijne schuld gevoeld en beleden; heeft erkend dat hij wel in opregtheid, maar toch in zwakheid en met duizendvoudig gebrek voor het aangezigt Gods had gewandeld.

ABRAHAM was gereed deze aarde te verlaten, voor hem inzonderheid eene plaats der vreemdelingschappen, en te gaan naar zijn vaderland. Indien hij toch hier beneden zijn vaderland had gehad, zeggen wij met den brief

aan de Hebreën, en had gedacht aan *Ur der Chaldeën*, dat hij verlaten had, hij had tijd gehad om weder te keeren (*). Maar nu was hij begeerig naar een beter, naar het hemelsche vaderland, naar de stad die fondamenten heeft, en die door God hem bereid was. Dat had hij toch ondervonden, dat zelfs *Kanaän* het land der ruste niet was, en in zooverre slechts een bekoorlijk land, als het eene afschaduwing was van het *Kanaän* dáárboven. In het beloofde land vond hij reeds bij zijne aankomst gebrek aan brood, en eenigen tijd daarna ontbrandde daar een bloedige krijg van KEDOR-LAOMER, den koning van *Elam*, tegen de koningen der vijf steden, in welken krijg ook ABRAHAM werd ingewikkeld, als zijne hulpe tegen den overweldiger werd begeerd. Het land zelf (ofschoon onschuldig) was oorzaak van een twist tusschen ABRAHAM en LOTH, die met de scheiding der beide bloedverwanten eindigde. In ABRAHAM'S tenten werd de onderlinge liefde verstoord door den hoogmoed van HAGAR en de ligtgeraaktheid van SARAI. Zijn beminde ISMAËL moest de vaderlijke tent verlaten. SARA stierf, en haar stoffelijk deel werd door hem bijgezet in eene rotsholte, welke hij met een deel gronds gekocht had van de inwoners des lands, hij! wien het gansche land naar de belofte Gods toekwam. Zoo was én *Kanaän* zelf én het verblijf op zijn vruchtbaren, maar door afgoderij en weelde bevlekten grond voor ABRAHAM een ernstige roepstem, dat heilige rust en ongestoorde vreugde op deze aarde, dus ook in 't beloofde land, ballingen zijn, zoolang hier de zonde nog woont. Maar juist deze bedroevende ervaring, juist

(*) Hebr. XI: 15, 16.

de herinnering aan al het ook in *Kanaän* doorgestaan leed, zij maakte hem het scheiden van deze aarde gemakkelijk, den dood welkom, de rust in den hemel bekoorlijk. Nu kon hij juichend de aarde verlaten. Hij had geloofd in den Heer, en zijne nabijheid gezocht, en in zijne dienst zaligheid gesmaakt, — nu zoude hij overgaan in dat andere en betere land, waar de onvolkomenheid zou zijn vernietigd en het geloof in aanschouwen verwisseld, maar de beloften Gods hare volkomene vervulling zouden vinden. In dat blijmoedig geloofsvertrouwen, ook dat de Heer zijne belofte aan IZAÄK en zijne nakomelingschap tot in lengte van dagen zoude vervullen, de oogen op den hemel rigtende, overviel hem de dood. Hij was verzadigd van het leven, en was bereid om te sterven. En hij stierf, hij stierf zacht als een andere MOZES aan des Heeren mond. Hij stierf en zijne zonen weenden bij zijn lijk en droegen hem ten grave, en het getal der zaligen was met een vermeerderd, en hij stond voor het aangezigt des Heeren, om Hem te dienen en te verheerlijken tot in eeuwigheid.

Wij hebben hier geene blijvende stad, maar wij zoeken de toekomende (*). Het eerste ondervinden wij allen, wij ondervinden het dagelijks, maar doen wij nu allen het laatste? Zoeken wij de stad, waarvan God de bouwheer is? Indien wij het dagelijksch leven beschouwen, want daar worden toch de uitgangen van 't hart openbaar, dan moeten wij aan zeer velen de begeerte, om die toekomende stad te zoeken, ontzeggen; hoe zwaar zij

(*) Hebr. XIII: 14.

ook gebukt gaan onder de lasten dezes levens, als een wenk der Goddelijke Voorzienigheid, dat van deze aarde geen heil te verwachten is. Indien wij dan maar geleerd hebben uit hetgene wij leden, indien wij dan maar door die dagelijksche roepstemmen, die wederkeerende onaangenaamheden en zorgen, die smartelijke beproevingen en kastijdingen er toe gebragt zijn ons huis te bereiden en ons tot de afreis gereed te maken. Hebt gij dit nog niet gedaan, zijt gij nog onvoorbereid, o! bedenk dan toch dat ook uw levenseind eenmaal aanbreekt. Waarlijk! de zaak is te ernstig, veel te ernstig, dan dat gij uw hart zoudt laten verstrikken door wereldsche zorgen. Het sterven is een veel te gewigtig feit in uwe levensgeschiedenis, dan dat het niet de spil zoude worden, waarom alles zich beweegt, al uw denken en handelen. En gij weet het, 't is niet hetzelfde, hoe en met welk een hart men sterft. Velen vergenoegen zich daarmede, dat zij op hun sterfbed wel niet ongevoelig zullen zijn, maar gevoel is nog geen *geloof*. Anderen vleijen zich daarmede, dat CHRISTUS de Zaligmaker is van zondaren, en dat Hij ook hen niet zal verstooten, maar de Heiland wil geene verdeeldheid van hart, Hij wil niet alleen de hoop op het sterfbed, maar ook de troost van het hart in gezonde dagen zijn. Hoevele dwalingen heerschen op dit gebied! (*) Wat wordt er niet met die gevoelvolle, weemoedige, oppervlakkige, door den schrik des doods afgeperste sterfbedsgedachten gedweept. Het meeste van 't geen op het sterfbed gesproken wordt, is

(*) Men leze het werkje: *'s levens laatste uren*, of *getuigenissen van stervenden*, voorkomende in »de Maandbode op het gebied der christelijke beschaving." Amsterdam, W. H. KIRBERGER.

meer de vrucht eener oogenblikkelijke opwinding, minder de taal des geloofs, in gezonde dagen uit de vruchten gekend en verzegeld. Dat wij ons dan bestendig ons doodsuur voorstellen, maar daarbij niet vergeten dat hij alleen rustig sterven kan en met eene goede hope in het hart, wiens leven hier CHRISTUS geweest is. Geven wij bovenal wel acht op des Apostels verzekering: *de wereld gaat voorbij.* (*) Zoeken wij het blijvende, het eeuwige; doen wij dit haastiglijk! Wij zullen ons nooit daarover beklagen.

En stellen wij ons voor — de meesten huiveren voor zulk eene voorstelling terug, en laten haar daarom na — dat wij op ons sterfbed nederliggen, dat de dood werkelijk voor ons staat, dan weten wij dat wij, met het oog op Gods leidingen, zullen moeten aanbidden; om met het oog op de wereld, ons te verblijden; met het oog op ons zelven, ons diep voor God te schamen. Onze levensgeschiedenis moge dan niet als die van ABRAHAM rijk zijn geweest aan vele en smartelijke ervaringen, wij zullen toch gedrongen worden om de wijsheid van God te bewonderen, die ons door voortdurende vernedering tot verhooging gebragt heeft. Dit zal bovenal de stof onzer aanbidding op ons sterfbed verhoogen, dat alle Gods leidingen ten doel hadden om ons met het Evangelie der genade van CHRISTUS bekend te maken, ons dieper in de kennis van dat Evangelie in te leiden, het te maken tot een licht voor onzen voet op den menigmaal duisteren en troosteloozen levensweg. Met blijdschap zullen wij deze aarde verlaten, die wel door ons bemind maar niet vergood werd, die wij leerden ken-

(*) 1 Joh. II: 17*a*.

nen van eene aangename maar ook van eene zeer onaangename zijde. De blik op den afgelegden levensweg zal ons pijnlijk zijn, waar wij op ons zelven staren en aan de heilige en goede geboden van God onzen wandel op aarde toetsen. Hoe heerlijk, hoe onmisbaar zal ons bij die vergelijking de genade van CHRISTUS worden! Hoe zullen wij het voorregt waarderen met ABRAHAM aan Gods genade te mogen gelooven, en dat geloof ons door God tot geregtigheid te zien gerekend! Rustig en blijmoedig lag de aartsvader neder op zijn leger, om zijne oogen voor deze aarde te sluiten. En willen wij nu dezelfde rust en blijdschap smaken, laat ons dan hen navolgen, die geloovende de beloften Gods hebben weggedragen. Dat wij gelooven met hen, dat wij gelooven in CHRISTUS! Dan zullen wij eenmaal aanschouwen, wat zij nu zien. Dat wij hunnen vromen wandel navolgen, die Gode aangenaam was! Dan zal de ervaring van ABRAHAM ook de onze zijn; dan zullen wij ondervinden dat God ons schild, dat Hij ons een zeer groot loon is; dan sterven ook wij eenmaal van 't leven verzadigd, in de blijde hoop des eeuwigen levens, om te zijn, waar ABRAHAM nu is.

AANTEEKENINGEN.

a. (bl. 1). »Het geslacht en de woonplaats van ABRAM."

De vader van ABRAM, TERAH, leefde in *Ur der Chaldeën*, (Gen. XI: 28.) Volgens sommigen is dit *Ur* eene versterkte plaats geweest, in het noorden van *Mesopotamië*, en wel in 't *Gordische* gebergte, dat *Armenië* van *Assyrië* scheidt. Zij meenen dat een krijgszuchtig bergvolk, de Chaldeën, hier zijne oorspronkelijke woonplaats gehad heeft. — In de Schrift wordt echter de naam *Chaldeën* aan de Babyloniërs gegeven. Daar komt *Ur* niet als stad maar als distrikt voor, gelijk de LXX dan ook van eene *landstreek der Chaldeën* spreken. Zie verder *Bibel-Atlas von Weiland, erlaütert van* Dr. ACKERMAN, en WINER, Bibl. Realw. in voce *Ur.*

Maar van meer belang is de vraag, op welken tijd Gods bevel tot ABRAM gekomen is. Volgens 't geschiedverhaal (Gen. XI: 31) verliet TERAH, zijn vader, *Ur der Chaldeën*, zonder dat van eenig goddelijk bevel melding wordt gemaakt, maar toch met het doel om naar *Kanaän* te gaan. Volgens STEPHANUS (Hand. VII: 3) ontving hij dit bevel, toen hij nog was in *Mesopotamië* (het land tusschen Tiger en Euphraat), en wel, eer hij woonde in *Kanaän (*of *Charran)*, eene oude stad van *Mesopotamië*, gelegen in eene uitgestrekte, geheel door bergen ingesloten vlakte. — Nu zegt de geschiedenis ons dat TERAH in den ouderdom van 205 jaren te *Haran* gestorven is (Gen. XI: 32), nadat hij, op 70jarigen leeftijd, ABRAM, NAHOR en HARAN gewonnen had. Nemen wij aan dat ABRAM,

als erfgenaam der belofte, eerst wordt genoemd, terwijl HARAN, die reeds vóór zijn vader sterft en een volwassen zoon (LOTH) achterlaat, de oudste is, dan volgt uit de vermelding van ABRAMS levensjaar, toen hij uit *Haran* ging (75 jaren oud), dat TERAH, toen ABRAM geboren werd, 130 jaar oud was. Dan valt TERAH's dood in het jaar van ABRAM's uittogt. Dan is STEPHANUS' berigt niet in strijd met de geschiedenis. Maar hoe nu met Hand. VII: 2, dat ABRAM geroepen is naar *Kanaän*, eer hij woonde in *Charran*, en daar eenigen tijd gebleven is? Zouden wij hier ook aan eene *herhaalde* roeping mogen denken? Dan geschiedde de eerste, toen hij nog in *Mesopotamië* was, (Gen. XI: 31), de tweede bij den dood zijns vaders (Gen. XII: 1, Hand. VII: 4). Zoo zouden de verschillende berigten tot één geheel zijn gebragt.

b. (pag. 1). »*Kanaän.*" Zoo werd het land genaamd ten westen van den Jordaan, met inbegrip van *Phoenicië* en het land der Philistijnen (Gen. XIII: 9. verv.; Num. XXXIII: 51; Deut. XI: 30; Jos. XXII: 11). Het gedeelte ten oosten van den Jordaan werd ten tijde der aartsvaders gewoonlijk *Gilead* genaamd.

c. (pag. 5). »Aan uw zaad zal Ik dit land geven."
Deze belofte is daarna vele malen aan ABRAM herhaald. Zoo lezen wij Gen. XVII: 8 dezelfde toezegging met de bijvoeging: *tot eene eeuwige bezitting.* Deze belofte staat tegenover het pelgrimsleven van ABRAM, waarbij hij zelfs geen enkelen voet gronds van *Kanaän* zijn eigendom kan noemen. Het land *Kanaän* is dus het wettig erfdeel van ABRAM's nakomelingschap. Gods beloften zijn getrouw, al duurt de ballingschap twee eeuwen. Israël zal dus wederkeeren naar *Kanaän*, wanneer het afstand doet van zijn ongeloof. Lees ook Rom. XI, vooral vs. 25—36. Dr. J. H. KURTZ zegt in zijne »Geschichte des alten Bundes: »*Und es besteht dies Band. Israël ist für das Land, und das Land für Israël bestimmt, wie der Leib für die Seele, und die Seele für den Leib.*" En de Heer zegt als strafbedreiging voor der Joden ongeloof: *Ziet!*

uw huis wordt u woest gelaten. Gij zult Mij niet meer zien, totdat gij zeggen zult, »gezegend is Hij, die komt in den naam des Heeren." Wij verkrijgen dus het volgende resultaat: Israël zal eenmaal van zijn ongeloof voor goed afstand doen, dan zal het zijnen Messias aanschouwen en het land der belofte betreden. Verder kunnen wij niets met zekerheid bepalen. Met de aanname van het bovengenoemde behoeft het geloof aan een millenarium (een duizendjarig rijk, met CHRISTUS tot koning te *Jeruzalem*) niet noodwendig zamen te gaan. CHRISTUS komt om te oordeelen, niet om te heerschen op aarde, als de zonde daar nog woont. Wat nu de duizend jaren aangaat, die zijn te verklaren als de 12,000 verzegelden uit iederen stam Israëls, als de 144,000 op den berg *Sion*, hebbende den naam des Vaders verzegeld aan hunne voorhoofden, — als de keten, waarmede de Satan 1000 jaar gebonden werd, — als de zee van bloed (Openb. VIII, XIV, XX), enz.

d. (pag. 6.) »*Sichem.*"

Sichem, het tegenwoordige *Nabulus*, lag in het heerlijke en vruchtbare dal tusschen de bergen *Ebal* en *Gerizim*. In het zuiden daalt men langs eene breede vlakte in het dal neder. De reiziger ROBINSON schildert dit dal als een der treffendste streken van *Palestina*. Het eikenbosch *More*, in welks nabijheid ABRAM zijne tenten opsloeg, droeg waarschijnlijk dien naam naar den eigenaar dezer landstreek.

e. pag 6.) »*De Kanaäniten.*"

Men zie Gen. X: vs. 15—19, alwaar eenige volken worden gemist, b. v. de *Refaim*, *Choriten*, *Keniten* enz., de oorspronkelijke bewoners des lands, die daarna door de Kanaäniten werden verdreven.

f. (pag. 7.) »*Verwaardigde hem met eene persoonlijke verschijning.*"

Zoolang het Woord niet bestond, als mededeeling van Gods heiligen wil, openbaarde Hij zich — gelijk wij daarvan vele

proeven vinden in de Schriften des O. V., — door zekere voor het zinnelijk oog zigtbare teekenen, of door hoorbare stemmen, of door regtstreeksche toespraak. Dan weder daalt een Engel uit den hemel neder, of een diepe slaap valt op den mensch, gelijk b. v. geschiedde, toen ABRAM het verbondsoffer bereiden moest (Gen. XV), en in een droom eene bijzondere openbaring ontving. Zoo is de wijze, waarop God met de vromen van den ouden dag heeft omgegaan, geheel verschillend van die, waarop Hij zich nu aan hen openbaart, die Hem liefhebben en in opregtheid voor zijn aangezigt leven, met Hem *wandelen* (Gen. V: 14). Hoe wij ons deze nu ook denken mogen, dit moeten wij aannemen dat zij, die daarmede werden verwaardigd, zeker hebben geweten dat God zelf, of een ander in zijn naam tot hen sprak. Maar ook dit moeten wij altijd in het oog houden, dat God tot MOZES gezegd heeft: *Mij zal geen mensch zien en leven*, (d. i. *in het aangezigt*) Exod. XXXIII: 20), en dit ook op de verschijning Gods aan ABRAM toepassen. Wanneer wij dan lezen Gen. XVII: 1 dat God aan ABRAM verscheen, en vs. 22: *en God voer op van* ABRAHAM, dan is het ons onmogelijk om deze eenvoudige woorden niet in een letterlijken zin op te vatten. De het meest voorkomende vorm van deze theophanie (verschijning Gods) is de eerst ten tijde der patriarchen optredende *Engel des Heeren*, in wien Jehova verschijnt en zich aan de ligchamelijke zintuigen openbaart. Het is een en dezelfde God, die overal zich openbaart, maar naar zijne wijsheid kiest Hij dien vorm der verschijning, die het meest overeenkomt met de behoefte van hen, aan wie Hij zich openbaren wil.

g. (pag. 7.) »*Een altaar op te rigten.*"

Ten tijde der aartsvaders werden de altaren, van aarde (Exod. XX: 24) of van ongehouwen steen (Exod. XX: 25) vervaardigd, voornamelijk op zulke plaatsen opgerigt, die door hare geschiedkundige herinnering voor het godsdienstig gevoel bijzonder gewigtig waren (Gen. XII: 7: XXVI: 25). Zij werden gewoonlijk op verhevene plaatsen gebouwd, (op hoogten en bergen [Gen. XXII: 9; Ezech. XVIII: 16]), dewijl men geloofde dat men daar den hemel meer nabij kwam, ook onder

schaduwrijke boomen (2 Kon. XII: 3). Door de Mozaïsche wet werden alle plaatsen van Godsvereering, met uitzondering van den tabernakel en den Jeruzalemschen tempel, afgeschaft, ofschoon zelfs onder godvreezende koningen het offeren op de hoogten in Israël nog stand hield.

h. (pag 24.) »*De zoogenaamde noodleugen is zonde.*"

Over dit onderwerp komt in het tijdschrift »Ernst en Vrede" 1856, een lezenswaardig opstel voor van D[s]. CHANTEPIE DE LA SAUSSAYE, Waalsch predikant te *Leiden*.

i. (pag. 28.) »*God bezocht* FARAÖ *ter oorzake van* SARAI, ABRAM'S *huisvrouw*.

God plaagde — alzoo lezen wij — FARAÖ, ook zijn huis, met groote plagen" (Gen. XII: 17). Ofschoon de geschiedenis geen grond geeft van zekerheid aan de verschillende voorstellingen aangaande den aard dezer bezoeking, zoo is het niet onwaarschijnlijk, dat deze plagen op het gebied van 't *geslachtsleven* hebben geheerscht, en reeds door haren aard op hare aanleiding het oog deden vestigen. Eene dergelijke ernstige en smartelijke herinnering aan het ongeoorloofde om aan ABRAM zijne huisvrouw te ontnemen, ontving later in een dergelijk geval ABIMELECH, de koning van *Gerar* (Gen. XX: 17, 18). Zoowel bij dezen als bij FARAÖ was het de begeerte om SARAI zich ter vrouwe te nemen (Gen. XII: 19; XX: 45). Beide nemen haar, nadat zij gehoord hebben dat SARAI ABRAM'S *zuster* is.

j. (pag. 30.) »*Welke hij als zonde kende en moest veroordeelen.*"

Er zijn vele pogingen aangewend om ABRAM's gedrag zoowel in *Egypte* als te *Gerar* in een gunstig daglicht te plaatsen. Zoo zegt LUTHER: ABRAM heeft dit plan gevormd in een oogenblik van bijzondere geloofskracht, door de leiding des H. Geestes, en AUGUSTINUS: »indicavit sororem, non negavit »uxorem, taçuit aliquid viri, non dixit aliquid falsi" (hij heeft zijne zuster genoemd, niet zijne vrouw verloochend;

hij heeft iets waars verzwegen, en niets onwaars gezegd). CALVIJN en de latere theologen hebben de zaak in 't ware daglicht geplaatst. Was de tijdelijke angst, waarin deze daad hem bragt, niet een bewijs van het heilig misnoegen Gods? Zij was de vrucht van den twijfel aan Gods magt en trouw, en een bewijs, dat ook ABRAM nog te veel op zijn verstand steunde. De Heer heeft lust aan waarheid in het binnenste! Zoo zien wij aan welke zonde zelfs de getrouwe dienaar Gods nog blootstaat, ja, dat zelfs eene ernstige bestraffing hem niet voor herhaling der zonde bewaart.

k. (pag. 38.) »*deze vereeniging moest worden opgeheven.*"

ABRAM had den zoon van zijn' broeder met zich genomen op zijne reis naar *Kanaän*. Zeker uit gehechtheid aan dezen, welligt als beschermer van den ouderloozen LOTH.

Maar het door hen bewoonde land kan de beide herdervorsten niet dragen. De zachtmoedige ABRAM stelt eene vredevolle scheiding voor, en laat de keus aan LOTH over, die het beste kiest. Deze kiest, met zelfbewustheid, dat deel van *Kanaän* te verlaten, en toch! wij erkennen hier de werking van het Godsbestuur. De belofte van het land tot eene eeuwige erfbezitting te ontvangen was aan ABRAM niet aan LOTH gedaan. Wij merken hier eene nieuwe ontwikkeling in de vervulling van Gods belofte op. Tot dusver had God die vereeniging toegelaten; nu verbrak Hij haar.

l. (pag. 43.) *Hij begeert het zuidelijke deel der Jordaanvlakte.*"

De wereldliefde, die het gemoed van LOTH beheerschte, deed hem de begeerige oogen rigten op de vruchtbare Jordaanvlakte, zich uitstrekkende van het meer *Gennezareth* tot aan het *Siddimdal*, en wel meer bepaald op het zuidelijk deel derzelve, een meerdere uren breed dal (nu *el-Ghor* genaamd). Deze vlakte tusschen de bergen, welker zuidelijk deel door den ondergang van *Sodom* en *Gomorra* tot een meer en eene woestijn van zout werd, was toen ter tijd, vooral door den rijkdom van water, zoo liefelijk en vruchtbaar als de hof des Heeren, als het para-

dijs (Gen. II,), als *Egypte* (de door bergen begrensde oevers van den *Nijl)*, en werd in het zuiden begrensd door *Zoar* (X: 19). Hier lagen ook de vier andere steden: *Sodom*, *Gomorra*, *Adama*, *Zeboim*.

m. (pag. 47). »*Hebron*."

De landstreek om *Hebron* is een hoog land, door vele in elkander loopende dalen doorsneden. De bergen zijn arm aan boomen, maar begroeid met welriekende kruiden, en in de dalen groeit de edelste wijnstok van 't beloofde land. Diep in het dal en voor een groot deel tegen de helling der bergen gebouwd, ligt *Hebron*, eene der oudste steden van 't Oosten (Gen. XIII: 18, Num. XIII: 23). Nu wordt zij — en wel ter eere van ABRAM — *el-Khulil*, d. i. Gods vriend genaamd. Ten tijde der Enakim was haar naam *Kiriath-Arba*, de Schrift noemt haar ook *Mamre* (Gen. XXIII: 19). Het beroemde eikenbosch lag in de nabijheid der stad, in de rigting van *Jeruzalem*.

n. (pag. 60.) »*Ook Melchizedek treedt hem te gemoet.*"

Op den terugtogt kwam BERA, koning van *Sodom*, ABRAM te gemoet, en wel tot aan het koningsdal, ten noorden van *Salem*, bij de scheiding der wegen naar *Hebron* en *Sodom*. Dit *Salem* is de aloude naam van de latere hoofdplaats des Israëlitischen rijks. (Zie verder de verschillende meeningen over *Salem* opgegeven door J. H. KURTZ, »Geschichte des alten Bundes.") Wat nu MELCHIZEDEK aangaat, (zie Ps. CX: 4 en Hebr. VII), is het bekend dat sommigen hem voor SEM houden, (zoo de meeste Rabbijnen), een ander voor CHAM, nog een ander voor HENOCH, en wederom anderen of voor een engel (ORIGENES), of voor een onmiddelijk door God geschapen mensch, voor CHRISTUS, voor den H. Geest e. z. v. Volgens JOSEPHUS was hij een gewoon Kanaänitisch vorst. KURTZ, in zijne reeds vroeger aangehaalde Geschichte d. a. B., meent dat MELCHIZEDEK de laatste vertegenwoordiger is geweest van de vroegere door de Kanaäniten verdreven Semitische bevolking, met het oog op het bijzonder standpunt, dat hij tegenover de Kanaäniten inneemt. Zie ook den zegen van NOACH (Gen. IX: 25 verv.

En wat nu de zaak zelve aangaat, is MELCHIZEDEK (naar zijnen *naam)* een koning der geregtigheid, (naar zijne *woonplaats*) een vorst in eene stad des vredes, een bode van dat rijk, waar geregtigheid en vrede elkander omhelzen (KURTZ). De verklaring van de woorden *zonder vader*, *zonder moeder*, e. z. v. (Hebr. VII: 3) levert bij eenig nadenken geene moeijelijkheid op. Hij is uit geen priesterlijk geslacht, gelijk de Levitische priesters. Hij is het niet naar de ordening van AÄRON. Hij staat buiten het Levitische priesterschap. Hij vereenigt de priesterlijke en koninklijke waardigheid in een persoon. Als zoodanig is hij type van CHRISTUS, den koninklijken priester, den priesterlijken koning, die voortgekomen is uit den stam JUDA, op welken stam MOZES niets gesproken heeft van het priesterschap, (Hebr. VII: vs. 14); die dit niet is geworden naar de wet eens vleeschelijken gebods, gelijk MELCHIZEDEK priester is door bijzondere goddelijke wijding. Daarom wordt van CHRISTUS gezegd, dat hij een priester is naar de ordening van MELCHIZEDEK, d. i. gelijk MELCHIZEDEK dit was. Zoo staat ABRAM beneden MELCHIZEDEK, gelijk de Levitische priesters beneden CHRISTUS, den volmaakten, den eeuwig blijvenden Hoogepriester. — Zie verder KURTZ »Geschichte" t. a. pl., en F. C. VAN DEN HAM. »Diss. Theol. »exponens doctrinam de veteri novoque testamento, in Epistola »ad Hebraeos exhibitam."

o. (pag. 93.) »*Hij doet het door een verbondsoffer.*"

Ik ben bij de uitlegging van Gen. XV: 9—17 DELITSCH gevolgd, die de gewone verklaring dezer plaats aldus wedergeeft: »Derhalve zullen zij wel regt hebben, die zeggen dat »Jehova van eene toen ter tijd bestaande gewoonte gebruik »maakt. Zijn doorgaan door de stukken beteekent, waar Hij »zich zoo diep mogelijk nederbuigt, wat elders (Deutr. XXXII: »40.) een zweren bij zijn leven genoemd wordt." KURTZ, »Geschichte" 1er Bnd, pag. 176 en verv. (2te Aufl.), vindt daarin een symbool des zoenoffers op deze wijze: het doorgaan tusschen de gedeelde stukken beteekent de vereeniging van hetgene (door de zonden) gescheiden is... — Het eerste komt mij uit den aard der hier medegedeelde zaak veel aannemelijker voor.

p. (pag. 95.) »*Zal tot zijne vaderen gaan met vrede.*"

Deze uitdrukking: *tot zijne vaderen gaan*, of *tot zijne volkeren verzameld worden*, voor het leven na den dood, komt nog voor Gen. XXV: 8; XXXV: 29, XLIX: 29, 33; Deutr. XXXII: 50; 2 Kon. XXII: 20. — Zeer juist is de opmerking, voorkomende in de »Bibelerklärung, herausgegeben von dem Calwer Verlagsverein," »bezeichnet niet *blos* das sterben »oder begraben werden, denn ABRAMS Väter waren ja ausser»halb Kanaäns begraben, sondern es spricht diese Redensart »eine Fortdauer nach dem Tode aus, und setst voraus das »diese Väter noch leben anderswo."

q. (pag. 95.) »*Met bijvoeging der profetische grensbepaling.*"

De rivier van *Egypte* (de Nijl) is nimmer, zelfs niet in den bloeitijd van den theocratischen staat, de westelijke grens van het beloofde land geweest. Euphraat en Nijl gelden ook hier, gelijk meermalen, als de vertegenwoordigers van beide wereldmagten, die van 't Oosten en van 't Westen. De beteekenis is: *Israël zal zelfstandig tusschen deze beide wereldrijken bestaan.* De grenzen worden zeer algemeen en onbepaald aangegeven, gelijk in vs. 13 de ronde som van 400 jaren.

r. (pag. 100.) »*Tegen het gebod des huwelijks met meerdere vrouwen, hetwelk toch in de instelling des huwelijks in 't paradijs lag opgesloten.*"

Ofschoon het verbod des huwelijks met meerdere vrouwen nog niet bepaald was uitgesproken, lag het in de schepping van slechts ééne vrouw en de instelling opgesloten: »Daarom zal een mensch vader en moeder verlaten en zijne vrouw aanhangen, en *die zullen tot één zijn.*" Dat het overtreden dezer heilige en wijze verordening niet straffeloos geschiedt, bemerken wij bij een blik op 't huiselijk leven van ABRAM, van JAKOB, van ELKANA (1 Sam. 6). Die overtreding is beleedigend voor de vrouw, verdeelt en verzwakt daardoor de huwelijksliefde, verstoort de huiselijke rust. De vrouw heeft regt op de *onverdeelde* liefde van haren man. Wee haar, die de liefde des mans met eene andere moet deelen! Alleen het huwelijk, volgens de instelling in 't paradijs, beantwoordt

aan zijne verhevene bestemming, eene type te zijn van den band tusschen CHRISTUS en de gemeente (Ef. V: 25; 33).

s. (pag. 110.) »*De Arabieren, die op de uitgestrekte graslanden rondzwerven.*"

Reeds zeer vroeg werden de Arabieren in stad- of landbewoners, die van den akkerbouw, handel en handwerken leefden, en in nomaden (Beduinen, lieden der woestijn) verdeeld. De laatsten wonen in tenten (Hab. III: 7; Jez. XIII: 20; XLIX: 31) zijn dapper, gastvrij, maar roofzuchtig, — trekken met hunne kudden door het land, — worden bestuurd door familiehoofden (Scheiks) en stamhoofden (Emirs, Koningen: Jer. XXV: 24; vorsten: Ezech. XXVII: 21) en zijn in gewoonte en leefwijze aan de Hebreën uit den aartsvaderlijken tijd gelijk. Zie verder WINER »biblisches Realwörterbuch."

t. (pag. 110.) »*In de verschijning van den Engel des Heeren.*"

Voor de eerste maal wordt hier van den (niet *een*) Engel des Heeren melding gemaakt. Vs. 13 wordt hij *de Heer* zelf genoemd. Men zie verder: Gen. XXXI: 11. verg. vs 16; Exod. III: 2 verg. vs. 4 en andere plaatsen. Velen identificeren den Engel des Heeren met Jehova zelven, niet alleen omdat hetgene hij spreekt voor het woord van den Heer zelven moet worden gehouden, maar ook om zijne *wezenseenheid* met God. Wordt hij echter weder van God onderscheiden (Exod. XXIII: 20; Joz. V: 13; Jes. CXIII: 9), dan blijkt daaruit, dat naast die eenheid van wezen aan dezen Engel ook een persoonlijk goddelijk bestaan moet worden toegeschreven. Men vereenzelvigt hem dan met den ongeschapen Engel des Verbonds (Mal. III: 7), het eeuwige Woord (Joh. I.) in de volheid des tijds vleesch geworden, de openbaring des levenden Gods, dien niemand ooit heeft aanschouwd (Joh. I. 14). (Bibelerklärung, Calwer Verlagsverein.) — Zie ook O. VON GERLACH, »die Heilige Schrift," 2er theil, dritte ausg. pag. 48., die voor dit gevoelen zich vooral beroept op Exod. XXIII: 22 (»mijn naam (= geopenbaard wezen) is in hem"). Anderen zien in dien Engel des Heeren een Engel gelijk alle anderen,

die, sprekende in Gods naam, als God zelf sprekende en handelende wordt ingevoerd; waarbij nog moet vermeld worden het gevoelen van HOFMANN, »Weissagung und Erfüllung," hetwelk in 't kort hierop nederkomt: »het is altijd een en »dezelfde vorst der Engelen, die hier als Engel des Heeren, »later als vorst van het heir des Heeren (Jos. V: 14), en als »Engel des aangezigts (Jez. LXIII: 9), met den persoonlij»ken naam MICHAËL [(Dan. X: 13; 21; XII: 1) als vertegen»woordiger van Jehova] over Israël waakt en het beschermt;" ofschoon dit gevoelen later weder eenigzins gewijzigd is, maar met betrekking tot de hoofdzaak zonder beteekenis. Het laatstgenoemde gevoelen is ook omhelsd door J. H. KURTZ, in zijn meermalen aangehaald werk: »Geschichte des alten Bundes," die vroeger in de verschijning des Engels eene tijdelijke menschwording van CHRISTUS zag. Volgens dezen komt hier tot verdediging van zijne tegenwoordige opvatting het volgende in aanmerking: wij vinden in het N. Testament de duidelijke sporen dat de Nieuw-Testamentische schrijvers zich onder den Engel des Heeren een geschapen Engel hebben gedacht; en over het algemeen van gevoelen zijn geweest, dat God zich — om zoo te spreken — van den mond der Engelen heeft bediend. Men zie Hand. VII: 38; Gal. III: 19; Hebr. II: 2, vergeleken met Exod. XIX: 18; (Deutr. XXXIII: 2). Zie ook Hebr. XIII: 2 vergeleken met Gen. XVIII. — Verder worden nog eenige plaatsen uit het O. T. in 't midden gebragt, bv.: Deut. X: 13, 21 vergel. met XII: 1, waarbij in aanmerking komt, dat MICHAËL, de vorst Israëls (X: 21), die voor Israël staat (XII: 1), met de andere Engelvorsten wordt gelijk gesteld, en wel zoo, dat hij in den strijd tegen den vorst van het Persische rijk is geholpen door een anderen (ongenoemden) Engel, den man met het linnen kleed en den gouden gordel, door DANIËL in een gezigt gezien (X: 5—7). Zoude MICHAËL, als LOGOS, deze hulp noodig hebben gehad? Ook ZACHARIA kent den Engel des Heeren als van God onderscheiden en Hem onderworpen (I: 12). De zaakkundige lezer onderzoeke hoe KURTZ Mal. III: 1, verklaart (zie zijn werk t. a. pl.) en verder zie hij zelf, wat over dit onderwerp in 't geheel zoowel door den laatstgenoemden als door DELITSCH, in zijn commentaar over Genesis, gezegd wordt. De

nadere ontwikkeling van een en ander zoude te veel plaats vorderen; genoeg zij het hier aanleiding te hebben gegeven voor degelijker en diepzinniger onderzoek. Mij komt het voor, dat CHRISTUS, vóór zijne menschwording, nimmer op aarde geweest is. Maar ik geef dit gevoelen gaarne voor een beter.

u. (pag. 121.) »*Het teeken der besnijdenis.*"

Volgens HERODOTUS zal de besnijdenis van de Egyptenaars zijn overgenomen, een gevoelen, dat vooral door de christelijke geleerden van den ouden tijd bestreden is, maar in het zeer volledig door de Egyptenaars ontwikkelde systeem van afzondering en in hunnen afkeer van vreemde heidenstammen, ten tijde van der Israëliten verblijf in *Egypte*, veel grond vindt. Ondertusschen was de besnijdenis in *Egypte* geen algemeen gebruik, maar werden volgens ORIGENES slechts de *priesters*, en volgens CLEMENS ook zij, die tot de *mysteriën* wilden toegelaten worden besneden, en had zij ook aldaar eene godsdienstig-symbolische beteekenis, gelijk als onder *Israël.* De voortplanting — het zijn woorden van KURTZ — is het kanaal, waardoor de door de zonde besmette aard van den mensch wordt verbreid van geslacht tot geslacht. De menschelijke natuur is dus onrein en onheilig. Deze onreinheid moet worden weggenomen, wanneer het doel van de voortplanting des verbonds zal worden bereikt. De voorhuid is het symbool van den natuurlijken wasdom, van de natuurlijke onreinheid en verstoring op het gebied der voortplanting. Zal nu door natuurlijke voorplanting het heilige doel van God (met de instelling en ontwikkeling des verbonds) bereikt worden, dan moet naar het bevel Gods de voorhuid worden verwijderd. Verder verwijs ik naar het artikel over de besnijding, voorkomende in WINER's »Biblisches Realwörterbuch."

v. (pag, 126.) »*Aan ons bediend in onze vroegste jeugd.*"

Men zie het uitmuntende werkje van J. A. WORMSER »over den kinderdoop," *Amsterdam*, bij H. HÖVEKER, 1853; dat in onze dagen vooral met betrekking tot de Evangelische ontwikkeling van ons schoon Doopsformulier niet genoeg gelezen en overdacht kan worden.

w. (pag. 132.) »*Als of er geen krachtiger bewijzen zijn.*"
Die te veel bewijst, bewijst niets. Dit houde men ook in het oog bij de verdediging der vooral in onze dagen bestreden Godheid van den Heere JEZUS. Men zoeke de kracht der verdediging niet in vele, maar in degelijke en goed verklaarde uitspraken der H. Schrift. Vooral geve men naauwkeurig acht op de hoogstgewigtige wenken, welke ons door eene beschouwing van het leven des Heeren tot handhaving van die waarheid worden gegeven, en toone het hooge belang van die waarheid aan voor de praktijk des Christendoms. In de vraag des Heeren: *wie zegt gij dat Ik ben?* ligt ons regt van onderzoek naar den persoon des Heeren; in de verhevene voorstelling van den geheelen CHRISTUS, gelijk de Apostelen haar geven, ons regt tot aanbidding van Hem; de dagelijksche ervaring van zijne almagtige kracht in de bekeering des zondaars, de leiding en bewaring der gemeente dringt ons tot die aanbidding. Treffend zijn de gedachten over dit onderwerp ontwikkeld door, wijlen den vromen P. BROES, in zijn stukje: *Mijn verlosser is God*, voorkomende in zijn werk: »*de peinzende Christen*" waarvan voor weinige jaren een nieuwe uitgaaf bij H. HÖVEKER te *Amsterdam* het licht zag.

x. (pag. 155.) »*En de blijdschap van* ABRAHAM *in haren diepsten grond aangegeven.*"
God had aan zijn vromen dienaar beloofd, dat in hem eenmaal alle volkeren zouden gezegend worden. Dat in deze gewigtige woorden de komst van den Verlosser der wereld wordt aangekondigd, is even zeker als dat ABRAHAM deze belofte in den opgenoemden zin heeft aangenomen. Bij de ontwikkeling van die schoone toekomst verblijdde hij zich met eene groote blijdschap. Ja! die schoone toekomst heeft hij in het geloof reeds aanschouwd en beleefd. Hij heeft den dag van CHRISTUS gezien als het grootste en schitterendste gesternte onder de nakomelingschap, die zoude zijn als de sterren des hemels (BENGEL). Velen verstaan onder deze woorden *hij heeft dien gezien* e. z. v. de blijdschap des *gezaligden* ABRAHAMS, (o. a. J. J. VAN OOSTERZEE, ofschoon deze erkent dat de beide praeterita (*hij heeft gezien*, *en is verblijd geweest*) deze verklaring nog al

drukken). Voor het geloofsoog van den vromen ABRAHAM werd die dag van Jezus' *toekomst* (zijne komst in de wereld en de gezegende afloop zijner aardsche verschijning) *heden!*

ij. (pag. 159). »*de magtige stamvader van twaalf Arabische vorsten.*"

Reeds bij het leven van MOZES hadden de nakomelingen van ISMAËL zich gevormd tot een twaalftal magtige stamvorsten. Zij woonden toen van *Chavilah* tot aan *Schur*, »ten oosten van *Egypte* tot *Assyrie*," en doorkruisten alzoo 't geheele gebied van de Egyptische woestijn tot aan de grasvlakten van den Euphraat (Gen. XXV: 12—18).

z. (pag. 160). »*De zoon der dienstmaagd zoude niet erven met den zoon der vrije.*"

Men zie de verklaring, die in het »Handbuch der Bibelerklärung" van Gal. IV gegeven wordt.

